

Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittäminen

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:42

Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittäminen

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:42

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto /Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino, Helsinki 2005

ISBN 952-485-059-1 (nid.)
ISBN 952-485-060-5 (PDF)
ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:42

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
19.12.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittäminen Puheenjohtaja Leena Laaksonen Sihteeri Marita Muukkonen	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä Toimeksiantaja Opetusministeriö Toimielimen asettamispv 13.6.2005	Dnro 46/040/2005
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittäminen		
Julkaisun osat Muistio ja liitteet		
Tiivistelmä <p>Alueellisen audiovisuaalisen politiikan kehittämistyöryhmän tehtävänä oli selvittää miten alueellista elokuva- ja audiovisuaalista toimintaa voidaan kehittää, millaisia rahoitusrakenteita tuotanto- ja kulttuuritoiminnan vahvistamiseksi tarvitaan, tuotantotoiminnan nykyvolyymi ja kasvukehitys vuoteen 2010 sekä alueellisten toimijoiden taloudelliset edellytykset toiminnan kehittämiseksi.</p> <p>Elokuvakulttuurin edistämiseen suuntautuvien alueellisten elokuvakeskusten toiminta on ollut lähes muuttamatonta useiden vuosien ajan. Koko audiovisuaalinen ala on murrosvaiheessa elokuvien ja ohjelmien katsomis- ja käyttökulttuurien osalta, joissa heijastuvat digitaalisen kulttuurin ja teknologiakehityksen vaikutukset. Tämä muutos tulee huomioida elokuva- ja audiovisuaalisen kulttuurin eri osa-alueilla ja myös alueellisessa toiminnassa.</p> <p>Alueellisten elokuvakeskusten tulisi painottaa omia vahvuusalueitaan ja terävöittää strategista otettaan mm. tehostamalla verkostoitumista alueella toimivien taiteenalojen järjestöjen ja/tai toimijoiden kanssa sekä alan kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Lisäksi keskusten tulee aktivoida uusia kohderyhmiä toiminta-alueillaan.</p> <p>Alueellisten tuotantoresurssikeskusten ja niiden kehittämisprojektien toimintakonsepti on painottunut alueiden ulkopuolelta tuotujen pitkien näytelmäelokuvien ja televisiodraamojen tuotantojen rahoittamiseen sekä tuotantopalveluiden tarjoamiseen tuotantoyhtiöille. Alueille ei ole muodostunut vahvaa omaa tuotantoa eikä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta alan yritystoimintaa.</p> <p>Näiden keskusten arviot alueilla toteutettavista tuotantomääristä ovat epärealistisia. Toiminnan jatkuvuuden kannalta toimijoiden tulisi lisätä yhteistyötä seudun muiden audiovisuaalisen alan toimijoiden kanssa. Resursseja tulisi käyttää tehokkaammin paikallisiin tuotantoihin, kuten televisiotuotantoihin, mainoselokuviin, musiikkivideoihin ja pelituotantoon. Lisäksi toimijoiden tulisi pyrkiä maksimoimaan tuotantotilojen ja -laitteiden sekä muiden resurssien käyttöaste hyödyntämällä ympärivuotisesti alueellisia toimintoja.</p> <p>Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi työryhmä ehdottaa mm. että 1) vuoden 2007 alusta alueellisten elokuvakeskusten toiminta-avustummääräraha muutetaan valtakunnalliseksi alueellisten elokuva- ja audiovisuaalisten keskusten verkoston määrärahaksi ja määrärahan myöntöprosessia uudistetaan, 2) alueellista tuotantojen rahoittamista ja tuotantopalvelutoimintaa harjoittavat yhteisöt profiloituvat omille audiovisuaalisen alan vahvuusalueilleen, laativat selkeät strategiat ja liiketoimintasuunnitelmat toiminnan ylläpitämiseksi ja tuotantojen rahoittamiseksi, selvittävät mitkä ovat todelliset mahdollisuudet uusien alueellisten tuotantorahastojen perustamiseksi sekä muodostavat selkeän ja yksinkertaisen organisaatorakenteen toimintansa perustaksi.</p>		
Avainsanat Audiovisuaalinen kulttuuri, alueellisuus, elokuva, elokuva- ja mediakasvatus, digitaalinen sisältötuotanto.		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:42	ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-059-1 (nid.) 952-485-060-5 (PDF)
Kokonaissivumäärä 73	Kieli suomi	Hinta Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino	Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
19.12.2005

Författare (uppgifter om organet; organets namn, ordförande sekreterare) Utveckling av den audiovisuella verksamheten i regionerna Ordförande: Leena Laaksonen Sekreterare: Marita Muukkonen		Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 13.6.2005	Dnr 46/040/2005
Publikation (även den finska titeln) Utveckling av den audiovisuella verksamheten i regionerna			
Publikationens delar Promemorior samt bilagor			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen för utveckling av den audiovisuella politiken på regional nivå skulle utreda möjligheterna att utveckla den regionala film- och AV-verksamheten, vilka finansieringsstrukturer som behövs för att stärka produktions- och kulturverksamheten, den nuvarande volymen på produktionsverksamheten och tillväxtutvecklingen fram till 2010 samt de regionala aktörernas ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten.</p> <p>Verksamheten vid de regionala filmcentren - som är inriktade på att främja filmkultur - har varit nästan oförändrad i många år. Hela den audiovisuella sektorn upplever ett brytningskede i fråga om åskådar- och nyttjandekultur för filmer och program, kulturer som återspeglar verkningarna av den digitala kulturen och teknologitvecklingen. Förändringen bör beaktas inom de olika delområdena av filmkulturen och den audiovisuella kulturen och även i den regionala verksamheten.</p> <p>De regionala filmcentren bör fokusera på sina egna styrkeområden och vassa sitt strategiska grepp, bl.a. genom att effektivisera nätverksbildningen med organisationer och/eller aktörer inom konstområdena i regionen samt med nationella och internationella aktörer i branschen. Centren bör också aktivera nya målgrupper inom sina geografiska verksamhetsområden.</p> <p>Verksamhetskonceptet för de regionala centren för produktionsresurser och deras utvecklingsprojekt har fokuserat på att finansiera produktioner som gällt långa spelfilmer och televisionsdramer hämtade utanför regionerna och på att erbjuda produktionstjänster till produktionsbolagen. En egen stark produktion har inte uppstått i regionerna, och på några få undantag när, inte heller företagsverksamhet inom branschen.</p> <p>Centrens uppskattningar av vilka produktionsvolymerna som kan nås i regionerna är realistiska. Med tanke på den fortsatta verksamheten bör aktörerna öka samarbetet med andra aktörer inom den audiovisuella branschen i regionen. Resurserna bör användas effektivare på lokala produktioner, såsom televisionproduktioner, reklamfilmer, musikvideoinspelningar, spelproduktion. Aktörerna borde också ha som mål att maximera utnyttjandegraden för produktionslokaler och -anläggningarna samt övriga resurser genom att utnyttja de regionala funktionerna året om.</p> <p>I syfte att nå dessa mål föreslår arbetsgruppen bl.a. att 1) anslagen för verksamhetsunderstöd till regionala filmcentrer från ingången av 2007 ändras till nationella anslag för ett nätverk av regionala film- och AV-center och att beviljningsprocessen reformeras, och 2) de sammanslutningar som bedriver regional finansiering av produktioner och produktionsserviceverksamhet profilerar sig på sina egna styrkeområden inom den audiovisuella sektorn, gör upp klara strategier och affärsverksamhetsplaner för verksamhetsdriften och produktionsfinansieringen, klarlägger vilka reella möjligheter det finns att inrätta nya regionala produktionsfonder samt bildar en klar och enkel organisationsstruktur till grund för sin verksamhet.</p>			
Nyckelord Audiovisuell kultur, regionalitet, film, film- och mediefostran, digital innehållsproduktion			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:42		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-059-1 (htf.) 952-485-060-5 (PDF)
Sidoantal 73	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher Ministry of Education		Date of publication 19.12.2005	
Authors (If a committee: name, chair, secretary) Development of regional audiovisual activities Chair: Leena Laaksonen Secretary: Marita Muukkonen		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 13.6.2005	Dno 46/040/2005
Name of publication Development of regional audiovisual activities			
Parts Report + appendices			
Abstract <p>The committee on regional audiovisual policy was appointed to explore ways to develop regional film and AV activities, to study what kind of financing structures are needed to strengthen regional production and cultural activities, to assess the present production volume and future growth prospects up to 2010, and to review the economic prerequisites of regional actors for developing activities.</p> <p>The activities of regional film centres, set up to promote film culture, have remained virtually unchanged for several years. The whole audiovisual field is in transition as regards viewing and use of films and programmes, which is a repercussion of the emergence of digital culture and technological progress. This change must be taken into account in the different sectors of film and audiovisual culture and in relevant regional activities.</p> <p>The regional film centres should focus on their own strong areas and hone their strategic approach through more effective networking with art organisations and/or actors in their region. In addition, the centres should activate new target groups in their areas.</p> <p>The focus in the operational concept of the regional production resource centres and their development projects is on co-financing feature films and television dramas shot in the region by non-local production companies and on offering production services to the production companies. The regions have developed neither strong production of their own, nor - save for few exceptions - cinema and AV-related business.</p> <p>The centres' own estimates of productions to be realised in the regions are unrealistic. For the continuity of the activities, it would be important for the regional actors in the film field to step up collaboration with regional actors in the AV field. Resources should be invested more effectively in local production, such as television productions, commercials, music videos, game production. In addition, it would be important to maximise the utilisation rate of production facilities and equipment and other resources by making use of local activities all the year round.</p> <p>To this end, the committee proposes, among other things, (1) that the operational grants for the regional film centres be changed into a national appropriation for the network of regional film and audiovisual centres and that the granting process be reformed; and (2) that the companies providing financing and services to regional productions develop distinctive profiles in their own strengths in the audiovisual field, devise clear strategies and business plans enabling them to keep up their activities and finance production, explore real possibilities for setting up regional production funds, and set up a clear and simple organisation structure as the basis of their activities.</p>			
Key words			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education 2005:42		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-059-1 (pbk) 952-485-060-5 (PDF)
Number of pages 73	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 13.6.2005 alueellisen audiovisuaalisen politiikan kehittämistyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää millä keinoin alueellista elokuva- ja audiovisuaalista toimintaa voidaan kehittää, millaisia rahoitusrakenteita alueilla tarvitaan alueellisen audiovisuaalisen tuotanto- ja kulttuuritoiminnan vahvistamiseksi muissa kuin oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteydessä olevissa toimipaikoissa ja toimipisteissä sekä tutkia millainen yhteistyömuoto eri toimijoiden välillä parhaiten edistäisi alueellisen toiminnan vaikuttavuutta.

Lisäksi työryhmän toimeksiantoon kuului katsauksen luominen alueellisen elokuva- ja audiovisuaalisen toiminnan nykytilaan, nykyisten elokuva- ja audiovisuaalisen alan alueellisten toimijoiden tehtäväkenttien ja suunnitelmien selvittäminen toiminnan kehittämiseksi vuoteen 2010, alueellisen tuotantotoiminnan nykyvolyymien kartoittaminen ja kasvukehityksen arvioiminen vuoteen 2010, alueellisten toimijoiden taloudellisten edellytysten selvittäminen toiminnan kehittämiseksi, eri rahoittajaosapuolten näkemysten kartoittaminen alueellisesta tuotantotoiminnasta, alueellisten tuotanto- ja resurssikeskusten sekä alueellisten elokuvakeskusten yhteistyömahdollisuuksien tutkiminen sekä raportin ja mahdollisten toimenpide-ehdotuksien laatiminen.

Toimeksiannosta poiketen selvitykseen otettiin mukaan myös ammattikorkeakoulujen yhteyteen syntyneitä audiovisuaalisen alan tuotantoresurssikeskuksia. EU-rahoitusta, erityisesti alueellista kehitystä edistämään kohdennettua rakennerahoitusta, on kanavoitu hankkeille korkeakoulujen kautta. Lisäksi alueellisilla tuotantoresurssikeskuksilla on koulutusyhteistyötä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin ylitarkastaja Leena Laaksonen opetusministeriöstä ja jäseniksi levityspäällikkö Harri Ahokas Suomen elokuvasektiosta, professori Philip Dean Taideteollisen korkeakoulun Medialaboratoriosta, toiminnanjohtaja Marit Hohtokari Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat - SATU ry:stä, puheenjohtaja Lasse Saarinen Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry:stä ja projektipäällikkö Petra Tarjanne kauppa- ja teollisuusministeriön sisältöliiketoimintaprojektista. Ensimmäisessä kokouksessaan työryhmä valitsi varapuheenjohtajaksi Lasse Saarisen. Työryhmän sihteerinä toimi kulttuurisihteerinä Marita Muukkonen opetusministeriöstä.

Työryhmä kokoontui 22 kertaa. Työn aikana kuultiin seuraavia henkilöitä, yhteisöjä, yhtiöitä tai muita toimijoita:

Alueellisten elokuvakeskusten toiminta:

elokuvaasihteeri Dag Andersson, Finlandsvenskt Filmcentrum rf, elokuvaasihteeri-toimituspäällikkö Saija Nissinen, Itä-Suomen audiovisuaalisen kulttuurin koulutus- ja kehittämiskeskus ISAK ry, puheenjohtaja Ilkka Kuukka, projektisihteeri Kaisu Tapaninen, Keski-Suomen elokuvakeskus ry, elokuvaasihteeri Anna Häkkinen, toimitusjohtaja Miika Raulo, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus, toiminnanjohtaja Sauli Pesonen, Oulun elokuvakeskus, toiminnanjohtaja Jukka-Pekka Laakso, Pirkanmaan elokuvakeskus, elokuvaasihteeri Pekka Silvennoinen, Pohjois-Karjalan alueellinen elokuvayhdistys ry, puheenjohtaja Ulla Koskinen-Laine, elokuvakeskustyöntekijät Markus Lehtinen ja Leena Perälä, Päijät-Hämeen elokuvakeskus ry, toiminnanjohtaja Yrjö Räikkälä, Satakunnan Elävän Kuvan Keskus ry, toiminnanjohtaja Pekka Nummelin, Varsinais-Suomen elokuvakeskus ry.

Alueellisten tuotantoresurssikeskusten toiminta:

projektipäällikkö Liisa Holmberg, Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábma, projektipäällikkö Virva Hartikainen, Itä-Suomen elokuvakomissio, kehittämisjohtaja Lasse Neuvonen, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, toimitusjohtaja Keijo Mutanen, Joensuun seudun kehittämissyhtiö JOSEK Oy, aluekehittämisspäällikkö Raimo Turunen, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, toiminnanjohtaja Markku Flink, POEM Säätiö, elinkeinojohtaja Mikko Karvo, Oulun kaupunki, kulttuurijohtaja Risto Vuoria, Oulun kaupunki, projektipäällikkö Ari Lehtola, Sodankylän elokuvakeskus, toiminnanjohtaja Aarne Nordberg, Villilä, kaupunginjohtaja Aino-Maija Luukkonen, Porin kaupunki, toimitusjohtaja Kari Hietala, Porin Seudun kehittämiskeskus Oy, koulutusjohtaja Risto Hyppönen, Turun ammattikorkeakoulun taideakatemia, erikoistutkija Kaisa Lähteenmäki-Smith, Nordic Centre for Spatial Development.

Mediakasvatus:

toiminnanjohtaja Outi Freese, Koulukino ry, toiminnanjohtaja Tuija Westerholm, kuva- ja taideopettaja Hanna Niinistö, Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus.

Tuottajat:

tuottaja Kimmo Paananen, ohjaaja Mikko Ronkainen, Klaffituotannot Oy, tuottaja Claes Olsson, Kinoproduction Oy, tuottaja Pamela Mandart, Mandart Entertainment Oy, tuottaja Ilkka Matila, MRP Matila Röhr Production Oy, tuottaja Outi Rousu, Periferia Productions Oy, toimitusjohtaja tuottaja Kari Voutila, Susamuru Oy, tuottaja Jarkko Hentula, Talent House Oy.

Rahoittajat:

pääsihteeri Juha Samola, Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK, pääsihteeri Leena Hirvonen, Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK, kanavaohjaaja Jorma Sairanen, MTV3, ohjelmapäällikkö Markus von Reiche (sähköpostikysely), Oy Ruutunelonen Ab, hallintopäällikkö Nina Otva, Suomen elokuvasäätiö, yhteistuotantojen päällikkö Erkki Astala, draamatuotantojen päällikkö Juha Rosma (sähköpostikysely), Yleisradio sekä valtion elokuvataidetoimikunta.

Ministeriöt:

teollisuusneuvos Marjukka Aarnio, kauppa- ja teollisuusministeriö, kehitysjohtaja Ulla-Maija Laiho, erikoistutkija Janne Antikainen, sisäasianministeriö.

Työryhmän määräaika oli 31.10.2005 ja sitä jatkettiin 30.11.2005 asti. Työryhmä jättää muistionsa opetusministeriölle saatuaan tehtävänsä valmiiksi.

Helsingissä, 2. joulukuuta 2005

Leena Laaksonen

Harri Ahokas

Philip Dean

Marit Hohtokari

Lasse Saarinen

Petra Tarjanne

Marita Muukkonen

Sisältö

1	Audiovisuaalisen toimintaympäristön kuvaus ja alueellisen toiminnan lähtökohdat	11
	1.1 Keskeiset määritelmät ja audiovisuaalisen toimialan rajaus	11
	1.2 Kulttuuri- ja elinkeinopoliittiset lähtökohdat	12
	1.3 Aluepoliittiset lähtökohdat	14
	1.4 Tuotantoprosessien muutokset	15
	1.5 Mediakäyttämisen muutokset	18
2	Katsaus alueellisten elokuvakeskusten toimintaan	21
	2.1 Esitystoiminta	22
	2.2 Tapahtumat, seminaarit ja muu elokuvakulttuurin palvelutoiminta	22
	2.3 Elokuvakeskusten yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	24
	2.4 Toiminnan tuloksellisuus ja arvio toiminnasta	25
	2.5 Toiminnan tuloksellisuus ja arvio toiminnasta	26
3	Audiovisuaaliset tuotantoresurssikeskukset ja elokuvakomissiot	28
	3.1 Tuotantopalvelutoiminta	30
	3.2 Tuotantojen rahoitustoiminta	31
	3.3 Alueelliset tuotannot	32
	3.4 Työharjoittelu ja työllisyyskoulutus	35
	3.5 Mediakasvatus tuotantokeskusten toiminnassa	36
	3.6 Tuotantoresurssikeskusten yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	37
	3.7 Elokuvakomissiot	37
	3.8 Studiot ja mediakeskukset	38
	3.9 Tuotantoresurssikeskusten toiminnan arvio	38
4	Yleinen taloudellinen viitekehys ja alueellisen toiminnan rahoitus	42
	4.1 Alueellisten elokuvakeskusten rahoitus	46
	4.2 Työryhmän arvio alueellisten elokuvakeskusten rahoituksesta	48
	4.3 Alueellisten tuotantoresurssikeskusten rahoitus	49
	4.4 Rahoittajien ja televisioyhtiöiden näkemys alueellisista tuotantoresurssikeskuksista	51
	4.5 Työryhmän arvio tuotantoresurssikeskusten rahoituspohjasta	52

5	<u>Alueellisten toimijoiden tulevaisuuden visiot</u>	54
	5.1 Elokuva-keskusten visiot 2010	54
	5.2 Tuotantoresurssikeskusten visiot 2010	54
	5.3 Työryhmän arvio visioista	56
6	<u>Toimenpide-ehdotukset</u>	58
	6.1 Perustelut toimenpide-ehdotuksille alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittämiseksi	58
	6.2 Toimenpide-ehdotukset	61
7	<u>Liitteet</u>	65
	Liite 1	63
	Liite 2	64
	Liite 3	67
	Liite 4	70
8	<u>Lähteet</u>	72

1 Audiovisuaalisen toimintaympäristön kuvaus ja alueellisen toiminnan lähtökohdat

1.1 Keskeiset määritelmät ja audiovisuaalisen toimialan rajaus

Selvityksen pääasiallisena kohteena olevien toimijoiden (alueelliset elokuvakeskukset, tuotantoresurssikeskukset, elokuvakomissiot) toiminta- ja lähestymistavasta johtuen elokuva nousee vahvimmin tarkastelun kohteeksi, vaikka työryhmän tehtäväalue on määriteltävä koko audiovisuaaliseen toimialaan.

Alueellista audiovisuaalista toimintaa tarkasteltaessa on selvitettävä muutamia olennaisia määritelmiä ja muita koko toimialaa määrittäviä tekijöitä, kuten tuotantotoimintaa ja sen rahoitusta, teknologisen toimintaympäristön vaikutuksia tuotantoon ja levitykseen, audiovisuaalisten tuotantojen markkinoita, elokuvakulttuuria sekä katsojakäyttäytymistä ja siinä ilmenneitä muutostekijöitä.

Selvityksessä **alueellisella elokuvakeskuksella** tarkoitetaan elokuvakulttuurin välittäjäorganisaatiota, jonka ydintehtäviin kuuluu elokuva- ja audiovisuaalisen kulttuurin tietoisuuden lisääminen. Toimintaan voi sisältyä elokuvien esittämistä, elokuvatapahtumien järjestämistä, elokuva- tai mediakasvatusta ja muun elokuvakulttuurin palveluiden järjestämistä. Toiminnan kohteena ovat harrastajat, elokuvan ja elokuvataiteen ystävät ja alan yhteisöt ja järjestöt.

Tuotantoresurssikeskuksella tarkoitetaan yhteisöä, joka myöntää tuotantotukea omalla alueellaan tapahtuvaan audiovisuaaliseen tuotantoon ja tarjoaa tuotantopalveluita, kuten tiloja, laitteistoja ja muita palveluja (kuvauspaikkojen etsiminen jne.) tuotantojen toteuttamiseksi.

Elokuvakomissiolla tarkoitetaan yhteisöä, joka etsii maksutta alueen yrittäjien tarjoamia maksullisia palveluita elokuvatuottajille ja pyrkii houkuttelemaan ulkomaisia tuotantoja alueelleen sekä kuuluu elokuvakomissioiden kansainväliseen verkostoon. Palveluihin sisältyy muun muassa tuotantopalveluita, kuten tiloja, laitteistoja ja muita palveluja (kuvauspaikkojen etsiminen jne.) tuotantojen toteuttamiseksi.

Mediakeskuksella ja studiolla tarkoitetaan korkeakoulujen yhteydessä toimivia yksiköitä tai yhteisöjä, jotka tarjoavat tuotantotiloja, -laitteistoja ja ammattihenkilökuntaa erityypp-

pisten audiovisuaalisten tuotantojen toteuttamiseen sekä alan kokeellista tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

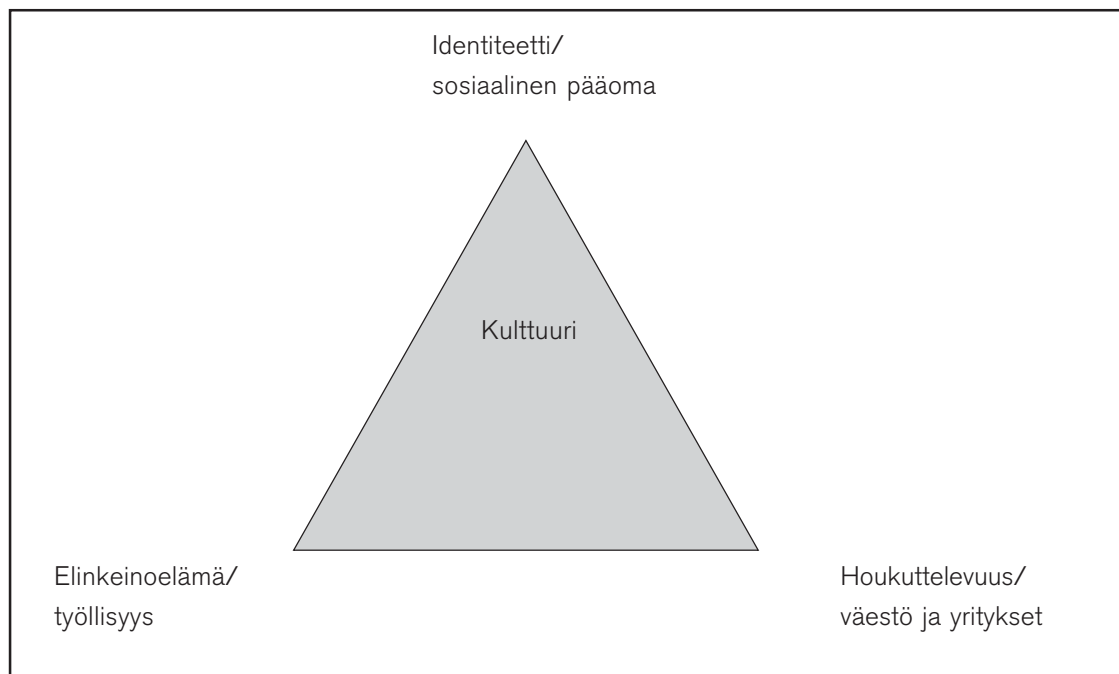
Työryhmän käyttämän määritelmän mukaan audiovisuaalinen ala kattaa televisio ja elokuvat tuotannon, mediataiteen, digitaalisen peliteollisuuden sekä muun audiovisuaalisen kulttuuri- ja sisältötuotannon tallennus- ja jakelukanavista riippumatta. Myös käyttökulttuurit ja tavat, joilla sovellutukset tulevat osaksi käyttäjien arkea, kuuluvat audiovisuaaliseen kulttuuriin ja ovat siitä syystä myös tarkastelun kohteena.

Audiovisuaalinen ala on laajasti omaksutun eurooppalaisen näkemyksen mukaan yhtä aikaa kulttuuria ja liiketoimintaa. Kun audiovisuaalista alaa tarkastellaan liiketoimintana ja elinkeinona on huomioitava, että osa audiovisuaalisen alan liikevaihdosta syntyy julkisen varoin tuetusta toiminnasta. Elokuvan tuotanto on huomattavalta osalta julkisella tuella rahoitettua.

1.2 Kulttuuri- ja elinkeinopoliittiset lähtökohdat

Audiovisuaalisen alan edistämistoimien tavoitteet liittyvät sekä kulttuuripoliittisiin että alue-, elinkeino-, kauppa-, koulutus-, teollisuus-, työllisyys- ja veropoliittisiin tavoitteisiin. Tavoitteet ovat monilta osin yhteneviä myös viestintäpolitiikan ja televiestintäpolitiikan kanssa.

Audiovisuaalinen ala on osa kansallista kulttuuria ja taidetta, jonka tarjonta, saatavuus ja monipuolisuuden turvaaminen ovat hyvinvointivaltion kulttuuripoliittisia ja koulutuspoliittisia tavoitteita sekä osa innovaatiopolitiikkaa. Tästä näkökulmasta audiovisuaalisen alan edistämällä on läheinen yhteys palvelujen alueelliseen saatavuuteen, kulttuurin moninaisuuteen, moniarvoisuuteen, runsauteen ja laatuun.

Kuvio 1. Kulttuuristrategioiden kolmio¹.

¹ Svensson & Adolfsson 1995 s. 34 Film och regional utveckling i Norden 2005 mukaan, s. 27.

Kolmio havainnollistaa kulttuurin vaikutusta identiteettiin/sosiaaliseen pääomaan, elinkeinoelämään/työllisyyteen ja alueen houkuttelevuuteen kansallisella, maakunnallisella, kunnallisella ja yksilötasolla. Kolmion eri ulottuvuudet vaikuttavat toisiinsa ja synnyttävät kerrannaisvaikutuksia.

Politiikka-alojen painotukset vaihtelevat kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Maakunnallisella ja kunnallisella tasolla audiovisuaalisen toiminnan, erityisesti tuotantotoiminnan, tukemisessa korostuvat elinkeinopoliittiset intressit ja alueen imago vaikutusten hakeminen. Elokuva- ja draamatuotantojen kautta pyritään aktivoimaan paikallista yritystoimintaa, luomaan uusia työpaikkoja sekä markkinoimaan aluetta kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on myös paikallisen identiteetin vahvistaminen, elämänlaadun ja hyvinvoinnin lisääminen. Alueista halutaan tehdä houkuttelevia niin vanhoille kuin uusillekin asukkaille. Lisäksi pyrkimyksenä on alueen markkinointi matkailijoille.

Opetusministeriön aluestrategiassa alueellisen elokuva- ja audiovisuaalisen toiminnan vahvistaminen on tärkeä osa kulttuuripalveluiden alueellista kehittämistä². Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittämistä on selvitetty edellisen kerran 1990-luvun lopulla. Silloin Alueellisen elokuvatoiminnan kehittämistyöryhmä ehdotti perustettavaksi pilottihanketta, jolla aloitettaisiin alueellinen elokuvien tuotantotoiminta Suomessa pohjoismaisten ja eurooppalaisten esimerkkien mukaisesti.³ Alueellista tuotantotoimintaa käynnistyi eri puolilla Suomea paikallisen rahoituksen ja EU-rahoituksen avulla.

Keväällä 2005 opetusministeriö julkaisi audiovisuaalisen alan strategian ja sen toteuttamista koskeva toimintaohjelman Audiovisuaalisen politiikan linjat, jonka tavoitteena on kehittää audiovisuaalisesta alasta ammatillisesti ja liiketoiminnallisesti nykyistä vahvempi luovan teollisuuden menestystekijä. Strategian mukaan julkisen sektorin rooliin kuuluu yhtäältä edistää alan liiketoiminnan markkinaehtoista kehittämistä ja toisaalta tukea audiovisuaalista kulttuuria. Strategian mukaan elokuvan teollisuus-, elinkeino-, aluepoliittisia toiminta- ja tukimuotoja tutkitaan ja kehitetään yhdessä muiden ministeriöiden kanssa.⁴

Markkinoiden merkitys teknisen kehityksen ja sisältöjen tuotannon ohjaajana on kasvanut. Viestintäpolitiikan sääntely on vähäisempää kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Sääntelyn väheneminen erityisesti sähköisessä joukkoviestinnässä on sidoksissa eurooppalaiseen julkisen palvelun perinteeseen. Sääntelyn purkamista seurannut kaupallistuminen on edistänyt yhdentymistä eri välineiden omistussuhteiden välillä, samoin se on tuottanut yhteenliittymistä omistuksessa ja tuotannossa yli kansallisten rajojen. Euroopan unionin Televisio ilman rajoja -direktiivi⁵ edellyttää, että kansalliset yleisradioyhtiöt käyttävät tuntuvasti eurooppalaisia itsenäisiä eli vapaita tuottajia, tosin näiden ei tarvitse olla kotimaisia. Liikenne- ja viestintäministeriön Julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminta 2010 mukaan suositellaan, että Yleisradio ja kaupalliset televisiot tilaisivat kolmanneksen ohjelmistaan vapailta tuottajilta.

Yrittäjyyden edistämisen rinnalla osaamisesta ja ammattitaidon turvaamisesta huolehtiminen on erittäin tärkeää audiovisuaalisen alan kehityksen kannalta. Osaamistarpeisiin ja koulutusmääriin vaikuttavat yhteiskunnalliset reunaehdot, kuten taloudellinen kehitys, väestön alueellinen ja ikärakenne sekä kansainvälisen kehitys. Opetusministeriön keväällä 2004 käyn-

² Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisen toimenpideohjelma. Linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003-2013, 2003, s. 22.

³ Alueellisen elokuvatoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti, 1999, s. 8-9.

⁴ Audiovisuaalisen politiikan linjat, 2005 s. 7 ja s. 93-94.

⁵ Televisio ilman rajoja -direktiivi (89/552/EEC).

nistynyt tutkimushanke Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet arvioi Suomen viestintäalan koulutusta ja ennakoii alan työvoimatilannetta 2010-2020. Tutkimushankkeen väliraporttien perusteella koulutustarjonta ylittää selvästi alan työnantajien ja asiantuntijoiden ennakoiman työvoimatarpeen.⁶ Koulutuksen oikea suuntaaminen työvoimatarpeen mukaisesti on tärkeää nopeasti muuttuvalla audiovisuaalisella alalla.

Tietoyhteiskuntakehityksessä mediakasvatus ja medialukutaito ovat avainasemassa. Mediakasvatuksen kehittämistarpeita on kartoitettu opetusministeriön vuosille 2005-2007 laatimassa luonnoksessa hallituksen toimenpideohjelmaksi Mediaväkivalta. Lapset ja media⁷. Lapset - ja media -toimintaohjelman toteuttaminen on käynnistynyt syksyllä 2005. Ensisijaisena tavoitteena on lapsille suunnatun mediaväkivallan vähentäminen, minkä toteuttamisessa mediakasvatus on yksi tärkeimmistä keinoista. Mediakasvatusta on lähdetty toteuttamaan usealla yhteistyöhankkeella, joissa ovat mukana laajat toimijajoukot.

Kevään 2005 aikana kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma ja tietoyhteiskuntaohjelma toteuttivat Mediakasvatuksen kehittämistarpeet -projektin, jossa kartoitettiin mediakasvatusalan keskeisiä toimintoja. Selvityksen mukaan alalla tarvittaisiin kansallista koordinaointia ja suunnitelmallista koulutusta. Tarvetta alan täydennyskoulutukseen ovat tuoneet uusien perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman perusteiden mediakasvatuksen aihekokonaisuus sekä media lukiodiplomi, joka käynnistyi syksyllä 2004.⁸

1.3 Aluepoliittiset lähtökohdat

1980-luvulta aluepolitiikan teemoja ovat olleet teknologia, innovatiivisuus, verkostotalous, omaehtoisuus, osaaminen ja koulutustarpeet. Näitä teemoja toteuttamaan on luotu uusia keskuksia valtionhallintoa uudistamalla (TE-keskukset) ja tietoa ja asiantuntemusta keskittämällä (osaamiskeskukset). Toiminnallisesti teemoja on toteutettu lisäämällä kehittämismäärärahoja ja kehittämällä projektirahoitusta ja projektisuunnittelua.⁹

Audiovisuaalisen alueellisen toiminnan kehittäminen ja vahvistaminen on nostettu esiin Audiovisuaalisen politiikan linjat strategiassa. Alueellisen toiminnan rinnalla tulee tarkastella myös elokuvan teollisuus- ja elinkeinopoliittisia tukijärjestelmiä, jolloin elokuvatuotannon rahoitus pohjaa voitaisiin laajentaa nykyisestä kulttuuripoliittisista tukijärjestelmistä.

Strategian toimenpideohjelmassa esitetään, että elokuvan teollisuus-, elinkeino- ja aluepoliittisia toiminta- ja tukimuotoja tutkitaan ja kehitetään, siten että alan tuotantorakenne vahvistuu sekä yleisesti että aluepoliittisesti ja alan liiketoimintaedellytykset lisääntyvät.¹⁰

Aluepoliittisesta lähtökohdasta alueellisen elokuva- ja laajemmin audiovisuaalisen toiminnan vahvistaminen on tärkeä osa kulttuuripalveluiden alueellista kehittämistä. Audiovisuaalisen sektorin alueellisesti tasa-arvoisen kehityksen ja kulttuuripalvelujen kannalta korostuu koko maan kattavan julkisen palvelun television rooli lähetystoiminnan vuoksi.¹¹

⁶ Hankkeen loppuraportti valmistuu keväällä 2006. Raittila & Olin, 2005, s. 4.

⁷ Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005-2007, 2004.

⁸ Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet, 2005 s.13-14.

⁹ Heiskanen, 2005, s.150.

¹⁰ Audiovisuaalisen politiikan linjat, 2005, s. 94.

¹¹ Opetusministeriön aluestrategian mukaisesti tavoitteena on kulttuurin alueellisen toiminnan ja saatavuuden kehittäminen. Alueiden vahvuudeksi, 2003, s. 22.

Myös EU:n koheesiopoliittiset tavoitteet ovat vaikuttaneet audiovisuaalisen alan alueelliseen kehitykseen. Aluepoliittinen rahoitus ja erityisesti projektirahoitus on lisääntynyt voimakkaasti. Samalla seurauksena on ollut tavoitteiden haarautuminen ja suunnittelun, päätöksenteon ja seurannan lisääntyvä monipolvisuus.¹² EU-rahoitus, erityisesti rakennerahoitus, on synnyttänyt alueille uutta hankesuuntautunutta organisaatiokulttuuria. Rahoituksen turvin on rakennettu myös uutta tuotannollista infrastruktuuria. Molemmat tendenssit ovat selviä alueellisessa audiovisuaalisessa toiminnassa. Alueellinen institutionaalinen kehitys on myös voimistanut aluehallintoa nostamalla maakuntien liitot keskeiseen asemaan EU-rahoituksen alueellisena myöntäjänä.

Vuonna 2001 käynnistyneen sisäasianministeriön hallinnoiman aluekeskusohjelman lähtökohtana on hajauttaa yleistä keskittymiskehitystä seutukuntien keskuksiin, jotta nämä voisivat toimia vetureina seutukuntien kehitykselle. Mukana on 34 kaupunkiseutua. Ongelmiksi jäävät seutukuntien ja maakuntien keskusten erilaiset kyvyt veturina toimimiseen. Aluekeskusohjelmat painottuvat osaamisperusteiseen yksityisen ja julkisen sektorin toimijoiden verkottumiseen ja aluekeskuskuntien väliseen yhteistyöhön.

Ohjelma toimii strategisen suunnittelun ja toimenpanon instrumenttina. Mukana olevat seutukunnat ovat määritelleet tavoitteet omien vahvuksiensa perusteella. Audiovisuaalinen toiminta on mukana Vaasan (MediaCity), Porin (Villilä), Rovaniemen (Lapland Studio oy), Lappeenrannan (mediakeskustoiminta), Kemi-Tornion (mobiilisovellutusten ja digitaalisten mediapalvelujen keittäminen), Kokkolan (digitaalisten mediayritysten yhteistyö) ja Joensuun ohjelmissa. Esimerkiksi Villilän elokuvatuotantokeskuksen liiketoimintasuunnitelma laadittiin Porin seudun aluekeskusohjelman tuella.

Aluekeskusohjelman uusi ohjelmakausi alkaa vuonna 2006, jolloin tullaan painottamaan seutukuntien välistä työnjakoa kansallisella tasolla ja lisäerikoistumista. Ohjelman strateginen koordinaatio ja seutukuntien informaatio-ohjaus on keskeistä. Siemenrahoitusta ohjelma jakaa yhdeksän miljoonaa euroa vuodessa.

1.4 Tuotantoprosessien muutokset

Mikroelektroniikka, nopeat audiovisuaaliset tuotantoverkot ja niihin liittyvien tietokonesovelluksien kehitys sekä muut viime vuosikymmenten tekniset innovaatiot ovat olleet lähtökohtana ja johtavana voimana viestinnän sisältötuotannon murroksissa. Viestinnän sisältöjen tuotannon ja sitä seuranneen jakelujärjestelmän digitalisoinnin aikaansaamia trendejä ovat tuotannossa medioiden konvergenssi ja vastaanotossa päätelaitteiden divergenssi. Digitalisointi on lähtökohtana monille muille trendeille, kuten esimerkiksi verkottumiselle sekä yritysraakenteiden muutoksille. Luovan työn geopolitiikka ja alueelliset toimintaehdot on parin viime vuosikymmenen aikana sidottu tiiviisti neljän megatrendin kanssa: globalisaation, interaktiivisen ja digitaalisen viestintäteknologian kehityksen ja ns. uuden talouden nousun ja verkostotalouden syntymisen¹³.

Audiovisuaalisella alalla konvergenssi -käsitteellä tarkoitetaan perinteisen median sekä tietokone- ja teleteknikka-alan lähentymistä ja päällekkäisyyttä. Konvergenssikeskustelulle on usein annettu kolme eritasoista merkitystä.

¹² Heiskanen 2005, s.150.

¹³ Heiskanen, 2005, s. 313.

Ensinnäkin perinteiset mediakulttuurin muodot sulautuvat toisiinsa. On vaikea sanoa, onko esimerkiksi Marita Liulian palkittu CD-ROM teos *Ambitious Bitch* eniten sukua kuvataiteelle, televisio-ohjelmalle, lehdelle, tietokirjalle, romaanille vai tietokonepelille. Toinen termin käyttötapaa painottaa viestintäjärjestelmien yhteenliittymistä. Tässä merkityksessä käsitettä käytetään muun muassa Euroopan komissiossa: erityyppiset jakeluverkot voivat tarjota pohjimmiltaan samanlaisia palveluja. Digitaalinen teknologia voi laajentaa mediasisältöjä monimuotoisimmiksi. Saman uutisen tai sarjafilmin voi katsoa joko kodin av-keskuksessa tai junamatkalla kännykstä.¹⁴

Sisällöntuotannossa divergenssi tarkoittaa, että jokainen päätelaite edellyttää erilaisia tuotannollisia prosesseja. Kun digitaalinen tekniikka voi sekoittaa perinteisen tuotannon ja jakelun sekä viestintämuotojen pakat, se merkitsee, että viestintäorganisaatioiden on laajennuttava median moniosaajiksi.

Päätelaiteiden divergenssillä viitataan siihen, että sama laite hoitaa usean median toiminnot. Markkinoilla on esimerkiksi televisioita, jotka toimivat alustana digitaalisten laitteiden yhdistämiselle ja käytölle. Vastaavasti videotietokoneet sopivat valokuvien ja videoiden esittämiseen, kotivideoiden editointiin sekä videochattäilyyn.

Digitalisoitumisen odotetaan muuttavan niin television kuin elokuvankin tulevaisuudenäkymiä. Olennaista on, kuinka käy digitaalisen television ja sen lukuisten suunniteltujen kanavien ja oheispalveluiden. Finnpanelin mukaan (2005) erityyppisiä digisovittimia on 785 000 kotitaloudessa, mikä merkitsee, että 33 % suomalaisista kotitalouksista on varustettu joko antenni-, kaapeli- tai satelliittivastaanottoon tarkoitettulla digisovittimella tai digitaalisella televisiolla¹⁵.

Elokuvien jakelun ja esittämisen digitalisointi otti ratkaisevan askeleen eteenpäin heinäkuussa 2005, kun Hollywoodin suurimpien studioyhtiöiden yhteenliittymä Digital Cinema Initiatives (DCI) pääsi yhteisymmärrykseen digitaalisen elokuvajakelun eri vaiheiden standardeista käytyään pitkään vuoropuhelua muun muassa European Digital Cinema Forumin (EDCF) kanssa. Standardit takaavat sekä esitysten riittävän laadun että tekniikan yhteensopivuuden ympäri maailmaa. Piratismilta suojattu jakelu on yksi peruslähtökohdista.

Uusi tekniikka merkitsee kalliiden filmikopioiden poistumista käytöstä tulevaisuudessa. Muutos voi parhaimmillaan monipuolistaa elokuvateatterin ohjelmistoa sekä esityskäytäntöjä mutta ratkaisevaa on yleisön kiinnostus uutta tarjontaa kohtaan. Esimerkiksi paikalliset dokumentit tai lyhytelokuvat, joilla ei ole potentiaalia valtakunnalliseen levitykseen, voivat digitekniikan myötä päästä paikkakunnan valkokankaalle. Elokuvateattereille digitaalinen projisointi on kallis investointi ja vaatii varsinkin pienemmällä paikkakunnilla myös julkista tukea. On todennäköistä, että suurin osa Suomen elokuvajakelusta on digitalisoitu vuosina 2010-2015, mutta on mahdollista että sen rinnalla toimii jossain määrin 35 mm:n filmiin perustuva esityskäytäntö.

Uudet tekniset sovellutukset muuttavat myös kulttuurituotteiden jakelua. Netistä ladattavat elokuvat sekä televisio-ohjelmat arkipäiväistyvät Video-on-demand -palvelun myötä. Lähitulevaisuudessa on todennäköistä, että elokuvan ensi-illan yhteydessä lanseerataan myös DVD. Ratkaisevaa on muodostuuko internet tekijöiden tuotannon valtaväyläksi. Viennin osalta tekijänoikeuksien (erityisesti sync licensing oikeuksien) viennin on ennakoitu nousevan tärkeämmäksi kuin varsinaisten tuotteiden viennin.

¹⁴ Aslama & Kivikuru, 2001, s. 279-280.

¹⁵ <http://www.finnpanel.fi/tulokset> (14.10.2005).

Audiovisuaaliset tallennusalustat ja uudet jakelukanavat tarjoavat yhä parempia jakelumahdollisuuksia myös pientuottajille.

Tamperelaiset elokuvaharrastajat tekivät talkoovoimin kokoillan Star Trek -parodian "Star Wreck: In the Pirkinning". Elokuva suunniteltiin alusta alkaen internet -levitykseen, jossa se on ladattavissa ilmaiseksi.

Seitsemän vuotta jatkuneiden kuvausten jälkeen elokuva tuli ensi-iltaan syyskuussa 2005. Kahdessa kuukaudessa elokuvalla oli jo 3,5 miljoonaa latausta ympäri maailmaa. Katsojat ovat tehneet nettiin käännöksiä eri kielille alun perin englanniksi tekstitetystä elokuvasta.

Tekijät hyödyntävät saamiaan kontakteja ja julkisuutta muun muassa myymällä netissä elokuvansa DVD-versiota ja elokuvan oheistuotteita.

Matkapuhelinten ja matkapuhelinverkkojen kehitys on mahdollistanut uusia palveluita ja luonut uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Kuitenkin vielä vuosituhannen vaihteessa vallinnut optimismi ja kokeilunhalu mobiilipalveluiden kehittämisessä ovat muuttuneet varovaisuudeksi. Usko mediatalouden jatkuvaan kasvuun alkoi horjua 2000-luvun alkuvuosina. Viime vuosina suomalaiset operaattorit ja muut toimijat ovat ottaneet vähemmän riskejä uusien palveluiden ja teknologioiden kehittämisessä ja markkinoille tuomisessa. Liikenne- ja viestintäministeriön tutkimuksen mukaan (2005) mobiilikehitys on hidastunut Suomessa moniin muihin maihin verrattuna.¹⁶

Laajakaistaisten Internet-yhteyksien määrä kasvaa Suomessa nopeasti. Suomessa oli kesäkuun lopussa 2005 1,3 miljoonaa Internet-liittymää. 37,5 prosentilla kotitalouksista oli laajakaistaliittymä.¹⁷

Tekesin suunnitelmien mukaan kaikilla suomalaisilla on gigabitin laajakaistayhteydet käytössään viiden vuoden päästä. Tekesin GIGA- Konvergoituvat verkot -teknologiaohjelma käynnistyi kesällä 2005. Ohjelma keskittyy teknologian kehittämiseen ja uuden liiketoiminnan luomiseen laajakaistaisen tietoliikenteen alueella. GIGA-verkko voi mahdollistaa audiovisuaalisen interaktiivisuuden, vaikka toistaiseksi digitaalisen television paluukanava ei ole toteutunut.

Nykyisten laajakaistaverkkojen tulonopeus riittää digitaalisen television katseluun, mutta ei enää teräväpiirtotelevisioon. Vaikka laajakaistaverkon maksiminopeudet riittäisivät suuriin siirtonopeuksiin, kodeissa olevien päätelaitteiden tehot eivät välttämättä toistaiseksi mahdollista suuria bittimääriä sisältävien tuotteiden katselua. Asuntoihin tulevien kuituyhteyksien lisääntymisen esteenä on sekä operaattorien haluttomuus investoida että telealan sääntely, jota ollaan muuttamassa.

Yleisesti ennustetaan, että TV-yhtiöiden ja tietoliikenneverkkojen nykyinen valta-asema horjuu, kun internet-yhteyksikäytäntöihin pohjautuvat mediat tulevat ihmisten saataville yhä useammilla laitteilla langattomien verkkojen kautta. Tällä kehityksellä odotetaan olevan huomattavia vaikutuksia viestintä- ja tietoliikenneteollisuuteen sekä niihin liittyvän tuotannon ja kulutuksen käytäntöihin.

¹⁶ Mobiilipalvelumarkkinat Suomessa 2004, 2005, s.10.

¹⁷ Internet-markkinat Suomessa 2005,2005, s.16.

1.5 Mediakäyttämisen muutokset

Medioiden kulttuuriset muodot ovat suhteellisen pysyviä: kullekin medialle on muodostunut tietty paikka arkielämässä. Perinteiset mediat ovat osoittautuneet sitkeähenkiseksi, vaikka vuosikymmenten aikana on ennakoitu eri medioiden kuolemaa: television piti syrjäyttää elokuva, videokameran valokuvakamera, internetin sanomalehti ja kirja.

Uusi media korvaa vanhan ainoastaan silloin, kun se pystyy vastaamaan paremmin niihin viestinnällisiin tarpeisiin, joita varten vanha media on alun perin syntynyt - ja tekee sen vielä edullisemmin. 1990-luvun puolivälistä vuosituhannen vaihteeseen mennessä tietokone ja internet-yhteys nousivat nopeasti marginaali-ilmioistä mediakulttuurin keskiöön. Internet ja matkapuhelin ovat vakiintuneet kulttuurisina muotoina. Luetteloon voi lisätä myös video- ja tietokonepelit. Nämä kaikki edustavat uudenlaista viestinnällistä potentiaalia, joka täydentää aiempia medioita.¹⁸

Tuotannolliselta kannalta on huomioitava, että ihmisten median parissa käyttämä aika ei ole kuitenkaan kasvanut suhteessa tarjontaan. Television katselu ja internetin käyttö, kuten lukeminenkaan, eivät näytä muodostuneen vaihtoehtoisiksi tai kilpaileviksi medioiksi. Uudet mediat on omaksuttu perinteisten rinnalle täydentäviksi kulttuurin muodoiksi: ne eivät ole syrjäyttäneet perinteisiä medioita tai vähentäneet niiden merkitystä. Esimerkiksi suomalaisnuoret sekä lukevat että käyttävät paljon uutta mediaa. Audiovisuaalista aineistoa katsotaan enemmän kuin koskaan aikaisemmin, erityisesti elokuvia. Nuoret saattavat katsoa samanaikaisesti televisiota ja olla netissä.

Taulukko 1. Suomalaisen sähköisen median käyttö vuosina 1980-2004.¹⁹

	1980	1990	1995	1999	2001	2003	2004
Elokuvisakäynti asukasta kohti/v	2,1	1,3	1,0	1,4	1,3	1,5	1,3
Television katselu min/pvä	103	109	140	161	167	173	167
Videoiden katselu min/pvä	–	10	10	6	9	11	13
Äänitteiden kuuntelu (min/pvä, keskim.)	*	23	20	18	17	18	17
Radion kuuntelu (min/pvä, keskim.)	128	199	219	190	208	206	202
Netin päivittäinen käyttö % väestöstä	–	–	2	21	35	40,4	*

* Tietoa ei ole saatavissa.

¹⁸ Nieminen Hannu & Pantti Mervi, 2005, s. 184-185.

¹⁹ Joulukuvastat 1990-2004, Tilastokeskus.

Television lisääntyneellä elokuvatarjonnalla on ollut vaikutusta elokuvissa käyntien vähentymiseen. Tuhannen televisioelokuvan raja ylitettiin vuonna 1997, jolloin neljäs valtakunnallinen kanava Nelonen aloitti toimintansa. Yleisradio oli lisännyt esittämiensä elokuvien määrää huomattavasti jo 1990-luvun alussa MTV:n saatua oman kanavansa.

Vuonna 2004 kaikkien kotimaisten televisiokanavien tarjonnasta yli puolet oli kotimaista. Viimeisen kahden vuoden aikana TV1 ja varsinkin TV2 ovat lisänneet kotimaassa tuotettujen ohjelmien osuutta. Nelonen on taas vähentänyt kotimaista ohjelmistoa selvästi. MTV3:n suomalainen tarjonta notkahti vuosina 2002 ja 2003, mutta oli taas kasvanut vuoteen 2004 mennessä.²⁰ Lisäksi digitaaliset kanavat ja elokuvaan erikoistuneet maksulliset televisiokanavat ovat kasvattaneet elokuvatarjontaa viime vuosina. Vuonna 2004 digitaalisista kanavista elokuvia esittivät YLE:n Teema, YLE:n FST-D ja Subtv.

Vuonna 2004 elokuvan osuus analogisesta ohjelmistosta oli TV1:ssä 5 prosenttia, TV2:ssa 9,3 prosenttia, MTV3:lla 9,5 prosenttia ja Nelosella 15,1 prosenttia. Analogisilla kanavilla näytetyistä elokuvista vuonna 2004 suomalaisia oli 2,3 prosenttia, muista pohjoismaista 2,0 prosenttia, muulta Euroopasta 9,8 prosenttia, Pohjois-Amerikasta 24,4 prosenttia, ja muualta maailmasta 25,2 prosenttia. Kaikkien kanavien ohjelmaprofiilit mukautuvat viikonloppuun. TV2, MTV3 ja Nelonen antoivat perjantaista sunnuntaihin reippaasi enemmän ohjelma-aikaa elokuville kuin arkisin. Vuonna 2004 elokuvan osuus ohjelmistosta oli YLE:n Teemalla 8,4 prosenttia, YLE:n FST-D:llä 8,7 prosenttia ja Subtv:llä 4,2 prosenttia.²¹ Vuonna 2004 analogisilla ja digitaalisilla kanavilla esitettiin yhteensä 1 451 elokuvaa, josta analogisilla kanavilla 1 187 ja digitaalisilla kanavilla 264.²²

DVD-tallenteiden yleistymisen ja internetistä lataamisen myötä elokuvia ja television draamasarjoja ostetaan yhä enemmän. Vuokra- ja myyntivideoiden liikevaihto ylitti elokuvateattereiden liikevaihdon jo 1980-luvulla. Vuonna 2003 DVD- ja videotallenteita myytiin yhteensä 131 miljoonalla eurolla, joka ylittää elokuvateattereiden pääsylipputulot noin 44 prosentilla. Myynnin osuus kuvatallemarkkinoista on nykyisin jo lähes kolme neljäsosaa. Vielä 1990-luvun alussa myynnin ja vuokrauksen suhde oli päinvastainen. DVD-elokuvatalenteet ovat syrjäyttämässä VHS-videokasetit.²³

Katsojien paluu elokuvateattereihin alkoi vuonna 1996. Yleisenä syynä pidetään monisali- ja multiplex-teattereita ja niiden parantunutta esitystekniikkaa, suuria valkokankaita sekä kotimaisten elokuvien suosion kasvua. Huippuvuosina 2003 ja 2002 elokuvalippuja myytiin 7,7 miljoonaa, joka on yli kaksi miljoonaa enemmän kuin 1990-luvun puolivälissä. Vuonna 2004 elokuvateattereihin myytiin 6,9 miljoonaa lippua. Kotimaisten elokuvien osuus myydyistä lipuista oli 17 prosenttia.²⁴

Suomalaiset käyvät edelleen elokuvissa verrattain harvoin verrattuna useimpiin läntisen Euroopan maihin. Käyntikertoja oli asukasta kohden 1,3 vuonna 2004. Elokuvissakäynti on ollut ikäsidonnaista. Alle 25-vuotiaista kaksi kolmasosaa oli käynyt elokuvissa viimeisen puolen vuoden aikana. Vanhempiin ikäryhmiin mentäessä käyntien määrä harvenee; yli 60-vuotiaista vain noin kuudesosa käy elokuvissa.

²⁰ Aslama & Wallenius, 2005, s. 7-8.

²¹ Aslama & Wallenius, 2005, s. 24, 27, 32, 34, 37, 41.

²² Kohvakka Rauli, sähköpostitse saatu tieto 16.11.2005.

²³ Joukkoviestimet, 2004 s. 21, 28-29.

²⁴ Tilastojulkaisu 2004, SES, s. 2.

Uusien viestintäteknologioiden ja mediaesitysten ylitarjonnan seurauksena on tapahtunut yleisön aikaisempaa suurempi segmentoituminen ja fragmentoituminen. Fragmentoitumisessa yleisön huomio jakaantuu yhä useamman medialähteen kesken ja mediavalinnat ovat yhä enemmän henkilökohtaiseen makuun ja elämäntyyliin perustuvia. Televisiontutkijat ovat miltei vuosikymmenen ajan puhuneet siitä, että yhtä ainoaa massayleisöä ei ole olemassa. Mitä enemmän tarjontaa, sitä enemmän katsojilla on valinnanvaraa hajaantua.²⁵

On todennäköistä, että tulevaisuudessa katsojat ovat entistä vähemmän kanavauskollisia tai uskollisia tietyn tyyppisille ohjelmille. He noukkivat elokuvat, uutiset, saippuasarjat ja dokumentit niiltä kanavilta missä niitä on tarjolla. Kuitenkin miljoonayleisöjäkin tavoittelevat myös yksittäiset viihteen ja draaman hittituotteet. Samaan aikaan digitaalitekniikan mahdollistama moninaisuus osaltaan vahvistaa yhteiskunnassa muutenkin tapahtuvaa segmentoitumista ja eriytymistä yhtäältä sosiaalisen aseman ja koulutustason, toisaalta harrastusten ja intressien pohjalta.

Segmentoitumisella viitataan median yleisöjen muuttumiseen sisäisesti yhtenäisemmiksi mediatarjonnan erikoistumisen ja lisääntyneiden valinnanmahdollisuuksien myötä. Segmentoitumista ohjaa median halu luoda ja kontrolloida uusia kuluttajamarkkinoita ja välittää mainostajille sopivia yleisöjä. Kansallisen yleisön hajoamiseen on usein liittynyt ajatus siitä, että osayleisöt yhdistyisivät kansainvälisiksi verkostoiksi.²⁶

Uuden mediateknologian myötä osa sisällöistä siirtyy myös kannettaviin päätelaitteisiin. Etenkin viihdemediat tulevat olemaan entistä multimedialisempia, ja mukana kaiken aikaa, jos käyttäjä niin tahtoo. Välineiden arvottamisen sijaan vapaa-ajan vietto ja digitaalisen viihteen käyttö tulisivat ymmärtää kokonaisuutena. Tämä kehitys ilmenee uudenlaisten tuotanto- ja käyttökulttuurien muodostumisena.

Passiivisen seurannan sijaan myös kuluttajat voivat luoda omia palveluita, yhteisöjä ja sisältöjä. Pelit ja internetin yhteisötilat, kuten verkkopäiväkirjat eli blogit, edistävät osallistumista sisältöjen tuottamiseen ja muokkaamiseen. Tulevaisuudessa kommunikaatio muuttuneen audiovisuaalisemmaksi nettikameroiden ja muiden vastaavien laitteiden käytön yleistyessä. Etenkin nuoret ovat kehittämässä nopeasti mediavälitteistä ilmaisutaitoa, joka itsessään mahdollistaa omien mielipiteiden tai muiden itse tuotettujen sisältöjen jakamisen. Kysymys on laajemmasta mediaympäristön ja -kulttuurin muutoksesta, jonka taustalla ovat verkostoyhteiskunta ja disorganisaation kulttuuri: aiempien kansalaisyhteiskunnan järjestäytymismuotojen ja niille rakentuneen kansallisen tason poliittisen toiminnan sijaan astui viimeistään 1980-luvulla ns. elämäntapapolitiikka, joka perustui kansalaisten lyhytaikaiseen, projektiluonteiseen sitoutumiseen. Pysyvien järjestäytymismuotojen sijaan alkoi rakentua löyhempiä horisontaalisia kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja, jotka rakentuvat enemmänkin yhteisille intresseille ja sen varaan rakentuvalla yhteydenpidolla kuin velvoittavalla jäsenyydellä.

Mediakäyttäjien muutosta voi tarkastella myös median toimialojen liikevaihdon kehityksen valossa (liitteessä 1 asiaa koskeva taulukko).

²⁵ Aslama & Kivikuru, 2001, s. 293.

²⁶ Nieminen & Pantti, 2004, s. 156-157.

2 Katsaus alueellisten elokuvakeskusten toimintaan

Ensimmäinen alueellinen elokuvakeskus perustettiin Ouluun vuonna 1973 Pohjois-Suomen elokuvakulttuurin kehittämiseksi. Alueellisten elokuvaharrastajien aktiivinen toiminta johti siihen, että eri puolelle Suomea perustettiin elokuvakeskuksia, ja alueellisen elokuvatoiminnan laajentuessa vuonna 1978 Suomen elokuvasäätiöön palkattiin elokuvasihteerin hoitamaan valtakunnallista kehittämistyötä. Elokuvasihteerin toimi lopetettiin vuonna 1992, jolloin alueellisen elokuvatoiminnan kehittämisvastuu siirtyi valtion elokuvataidetoimikunnalle.

Uusimmat elokuvakeskukset ovat vuonna 2000 Jyväskylään perustettu Keski-Suomen elokuvakeskus ja Joensuuhun vuonna 2003 perustettu Pohjois-Karjalan alueellinen elokuva-yhdistys. Ennen yhdistyksen perustamista Pohjois-Karjalan taidetoimikunnassa työskenteli elokuvasihteerin. Vuonna 2005 Lapin elokuvasihteerin toimipaikka muutti Lapin taidetoimikunnasta Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskukseen. Myös elokuvasihteerin toimenkuvassa painottuu ammattimaisen elokuvaosaamisen (sisältötuotannon) kehittäminen elokuvakulttuurin edistämisen rinnalla.

Audiovisuaalinen toimintaympäristö ja mediakäyttäytyminen ovat muuttuneet voimakkaasti sitten 1970-luvun, jolloin ensimmäisten alueellisten elokuvakeskusten toiminta käynnistyi. 1970-luvulla elokuvien esittäminen televisiossa oli vähäistä. 1980-luvulla video haastoi elokuvateatterit. Tuhannen televisioelokuvan raja ylitettiin 1997, jolloin Nelonen aloitti toimintansa. DVD:t ovat yleistyneet, ja Video-on-demand palvelu arkipäiväistyy. Tällä hetkellä digitalisoitumisen muuttaa niin television kuin elokuvankin tulevaisuudennäkymiä. Median käyttökulttuuri on mobiilia ja interaktiivista. Mediaympäristön ja -käyttäytymisen muutokset haastavat omalta osaltaan alueellisten elokuvakeskusten toimintaa.

Elokuvakulttuurin edistämiseen keskittyneet 1970-luvulla syntyneet alueelliset elokuvakeskukset jatkavat toimintaansa. Nykyisin toimivat alueelliset elokuvakeskukset näkyvät karttakuvassa sivulla 22. Alueelliset elokuvakeskukset edistävät toiminnallaan elokuvakulttuuria ja muuta audiovisuaalista kulttuuria. Vaikka kaikilla kymmenellä elokuvakeskuksella on toiminnassaan erilaisia painotuksia, kaikkien toiminnassa painottuu art house -elokuvien esitystoiminta ja omien sanojensa mukaan mediakasvatus, joka keskittyy elokuvakasvatukseen.

Alueelliset elokuvakeskukset

- 1. Finlandssvenskt Filmcentrum rf**
 - Perustettu: 1989
 - Toimipisteet: Turku, Vaasa ja Helsinki
 - Ruotsinkieliset elokuvakulttuuripalvelut: esitystoiminta, elokuvakiertueet, Koulukino
 - Ruotsinkielisten lastenelokuvien maahantuonti
 - Filmjournalen-lehti
 - Finlandssvensk filmmönstringen -festivaali
- 2. Itä-Suomen audiovisuaalisen kulttuurin koulutus ja kehittämissyhdystys ISAK ry**
 - Perustettu: 1994
 - Esitystoiminta elokuvateatteri Kuvakukossa, elokuvakiertueet, Koulukino
 - Elokuva-, kurssi-, seminaari- ja koulutustapahtumat
 - Päiväkoti- ja koululaisesitykset
 - Kuopion Vilimit -festivaali
- 3. Keski-Suomen elokuvakeskus ry, KSEK**
 - Perustettu: 2000
 - Esitystoiminta: teemasarjat, SEA-sarja, Koulukino, seniorikino, elokuvakiertueet, LeffaCafe
 - Opettajien ja lasten animaatiopajat ja -leirit, lyhytelokuvakoulutus
 - Lasten ja nuorten MediaXpress-elokuvakasvatusprojekti
 - Valtakunnallinen nuorten lyhytelokuvakilpailu
 - Cinet-verkoston koordinointi
- 4. Lapin elokuva-sihteerin / Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus**
 - Ammattimaisen elokuvatuotannon kehittäminen
 - Elokuvatapahtumat, -esitykset, seminaarit
 - SEA-sarja yhteistyössä Rovaniemen elokuvakerhon kanssa
 - Arktista Vimmaa -festivaali
- 5. Oulun elokuvakeskus ry, OEK**
 - Perustettu: 1973
 - Monikulttuurinen elokuvien esitystoiminta, SEA-sarja, Koulukino
 - Lastenelokuva, oppimateriaalin tuotanto
 - Kirjasto- ja arkistotyö
 - Lasten kansainvälinen elokuvafestivaali
- 6. Pirkanmaan elokuvakeskus ry, PEK**
 - Perustettu: 1982
 - Esitystoiminta elokuvateatteri Niagarassa, SEA-sarja, elokuvakiertueet, Koulukino
 - Animaatiotyöpajat lapsille, lasten töiden esittäminen (Pikku Kakkonen, kotimaiset ja kansainväliset festivaalit)
 - Kansainvälinen lasten ja nuorten Videotivoli -festivaali
- 7. Pohjois-Karjalan alueellinen elokuvayhdistys ry**
 - Perustettu: 2003
 - Esitystoiminta, elokuvakiertueet, Koulukino
 - Elokuvaleirit lapsille ja nuorille, opettajien mediakasvatuskoulutus
 - Lähialueyhteistyö Karjalan tasavallan kanssa
 - Etnografisen ja dokumenttielokuvan Viscult -festivaali
- 8. Päijät-Hämeen elokuvakeskus ry, PHEK**
 - Perustettu: 1989
 - Esitystoiminta elokuvateatteri Kino liriksessä, SEA-sarja, Koulukino
 - Elokuvakasvatus: Nallepäivät päiväkotilapsille
- 9. Varsinais-Suomen elokuvakeskus ry, VSEK**
 - Perustettu: 1984
 - Esitystoiminta: SEA-sarja, teemasarjat, päiväkotij- ja koululaisnäytökset, elokuvakiertueet
 - Valtakunnallinen kerhoelokuvien välitys
 - Kirjasto- ja arkistotyö
 - Suomalaisen elokuvan -festivaali
- 10. Satakunnan Elävän Kuvan Keskus ry, SEKK**
 - Perustettu: 1993
 - Omaehtoisen av-tuotannon toteuttaminen eri ikäryhmissä
 - Mediakasvatusprojektit: Lännen elävä kuva ja Mediavaunu
 - Erityisryhmien av-tuotannon ohjaaminen
 - Laitteistojen, työpajojen ja elokuvaesitysten vieminen maakuntaan

Alueelliset elokuvakeskukset ovat rekisteröityjä yhdistyksiä ja ne toimivat pääasiallisesti julkisen avun turvin. Tunnusomaista elokuvakeskusten toiminnassa on pieni organisaatio. Ympärivuotisen kokopäiväisen henkilökunnan määrä vaihtelee yhdestä kuuteen. Vuonna 2005 keskuksissa työskentelee keskimäärin 2,4 kokopäiväistä työntekijää. Useimmat työntekijät ovat nimikkeiltään elokuvasihteereitä tai toiminnanjohtajia. Lisäksi keskuksissa työskentelee projektityöntekijöitä, koneenkäyttäjii ja työllistettyjä henkilöitä eri tyyppisissä tehtävissä.

Elokuvakeskusten lisäksi Suomessa toimii tällä hetkellä nelisenkymmentä elokuvakerhoa, jotka esittävät paikkakunnillaan maahantuojiien levittämiä art house -elokuvia. Kerhojen määrä ja merkitys on elokuvakentän muutoksista johtuen pudonnut kymmenesosaan kerholiikkeen huippuvuosista. Elokuvakerhojen filmitilauspalvelu toimii osana Varsinais-Suomen elokuvakeskusta. Vuonna 2004 se välitti 336 elokuvaa 35:lle eri taholle, joista elokuvakerhoja oli 33.

2.1 Esitystoiminta

Elokuvakeskusten toiminnot sisältävät erilaisia painotuksia. Kaikissa kuitenkin korostuu art house -elokuvien esitystoiminta. Elokuvakeskukset esittävät art house -elokuvia joko omissa elokuvateattereissaan tai yhteistyössä elokuvateattereiden kanssa. Pirkanmaan- (Niagara), Oulun- (Studio), ja Pääjät-Hämeen (Kino Iris) elokuvakeskuksella sekä ISAK ry:llä (Kuvakukko) on oma elokuvateatteri. Maksullinen esitystoiminta on perinteistä elokuvateatteritoimintaa. Alueellisten elokuvakeskusten esitystoiminta laajentaa alueiden elokuvatarjontaa tuomalla alueille sellaisia elokuvia, joita ei muuten paikkakunnilla nähtäisi.

Suomen elokuva-arkisto (SEA) esittää elokuvasarjoja useimmilla alueellisten elokuvakeskusten paikkakunnilla. Joillakin paikkakunnilla SEA -sarjat esitetään yhteistyössä alueellisten elokuvakeskusten kanssa.

Elokuvakeskukset järjestävät myös kiertävää esitystoimintaa alueensa paikkakunnilla. Kuntien määrä, joissa ei ole elokuvateatteria on vakiintunut noin 60 prosentiksi Suomen kunnista. Esimerkiksi Oulun elokuvakeskuksen Koulukino Tiedonpuu toimii Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Toiminta-alueena on 33 kuntaa ja lähes 300 koulua. Pirkanmaan elokuvakeskuksen jäsenyhdistys Filmipyörä ry harjoittaa kiertue-elokuvatoimintaa Pirkanmaalla. Vuonna 2004 Filmipyörä esitti elokuvia 10 paikkakunnalla. Näytöksiä oli 220 ja ne tavoittivat noin 12 000 katsojaa.

Valta-osa elokuvakeskuksista pitää tärkeänä monikulttuuristen ja muiden osayleisöjen palvelamisen elokuvien esittämisessä, esimerkiksi eri maiden teemasarjojen järjestämisen ja seniiori-kinotoiminnan.

Katsojamäärien tilastoiminen niissä alueellisissa elokuvakeskuksissa, joilla ei ole omaa elokuvateatteria, on hajanaista. Liitteenä 2 olevassa taulukossa alueellisten elokuvakeskusten yleisömäärissä on mukana myös kiertävä elokuvien esittämistoiminta keskuksen toiminta-alueella.

2.2 Tapahtumat, seminaarit ja muu elokuvakulttuurin palvelutoiminta

Alueelliset elokuvakeskukset ovat mukana järjestämässä erilaisia, elokuvan eri lajityyppeihin keskittyviä kotimaisia ja kansainvälisesti suuntautuneita elokuvafestivaaleja ja erikokoisia sekä erilaisiin aiheisiin, sisältöihin ja yleisöihin vetoavia elokuvatapahtumia, seminaareja ja koulutustilaisuuksia.

Vuosittain järjestettäviä festivaaleja ovat esimerkiksi Oulun elokuvakeskuksen Oulun kan-

sainvälinen lastenelokuvafestivaali, Finlandssvenskt Filmcentrumin Finladssvensk Film-mönstring -festivaali Vaasassa yhteistyössä MediaCityn ja Pohjanmaan elokuvakomission kanssa; Varsinais-Suomen elokuvakeskuksen, elokuva-arkiston ja YLE:n TV-arkiston Suomalaisen elokuvan festivaali Turussa; Pohjois-Karjalan alueellisen elokuvayhdistyksen Antropologisen, etnografisen ja dokumenttielokuvan festivaali Festival of Visual Culture Joensuussa ja ISAK ry:n Kuopion Vilimit -festivaali. Joillakin keskuksista on kansainvälistä yhteistyötä erityisesti festivaalien puitteissa, esimerkiksi Pohjois-Karjalan alueellinen elokuvayhdistys tekee yhteistyötä Karjalan tasavallan kanssa, Pirkanmaan elokuvakeskuksella on kansainvälistä yhteistyötä Lasten videotivolin yhteydessä ja Oulun elokuvakeskuksella kansainvälisen elokuvafestivaalin yhteydessä.

Varsinais-Suomen ja Oulun elokuvakeskuksella on kirjasto- ja lehtikokoelmia, joiden käyttäjämäärät ovat olleet viime vuosina laskussa. VSEK:in kirjastossa oli 340 lainaa vuonna 2004 ja OEK:ssa 156 lainaa vuonna 2004. Kirjastoja käytetään myös lukusalina. Lukusali käyttöä ei ole tilastoitu.

Finlandssvenskt Filmcentrum julkaisee Elokuva-alan lehteä Filmjournalen. Lisäksi Varsinais-Suomen elokuvakeskus toimii Lähikuva -lehden taustayhteisönä.

2.3 Media- ja elokuvakasvatus keskusten toiminnassa

Kaikki elokuvakeskukset korostavat lasten ja nuorten mediakasvatustyötä osana toimintaansa. Pääasiassa kyse on elokuvakasvatuksesta, joka toteutetaan päiväkotij- ja koululaisesitysten ja työpajojen järjestämisenä.

Kevään 2005 aikana toteutettu Mediakasvatuksen kehitystarpeet -selvitys osoitti, että Suomessa on laaja kirjo mediakasvatusalan toimijoita. Alueelliset elokuvakeskukset eivät olleet mukana kartoituksen kyselyissä tai haastatteluissa, eikä projektin puitteissa järjestetyssä kutsuminaarissa. Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus ja Koulukino osallistuivat prosessiin. Koulun ohella mediakasvatus on ottanut paikkansa niin nuorisotyössä, kirjastoalalla kuin varhaiskasvatuksessakin. Yhdeksi merkittävämmäksi ongelmaksi mediakasvatuksen alalla nousi mediakasvatusalan moninaisuus ja pirstaleisuus. Selvityksen mukaan mediakasvatus toiminnan asema toteuttajien organisaatioissa on pääosin epäselvä, vaikka aihealue koetaan tärkeänä.²⁷ Samoja epäselvyyksiä näyttää olevan myös elokuvakeskusten elokuva- ja mediakasvatustyössä.

Luokanopettajakoulutusohjelmissa mediakasvatus hakee vielä monin osin paikkaansa. Vakiintunut asema mediakasvatuksella on vain muutamissa koulutusohjelmissa ja vankin asema sillä on Lapin yliopiston luokanopettajakoulutusohjelmassa. Pohjois-Karjalan alueellinen elokuvayhdistys ja Sodankylän elokuvakeskuksen kehittämishanke ovat järjestäneet mediakasvatuksen koulutusta opettajille. Keski-Suomen elokuvakeskus on kouluttanut lapsi- ja nuorisotyöntekijöitä animaatiopajojen vetäjiksi. Pirkanmaan elokuvakeskus ja Satakunnan elävänkuvankeskus suunnittelevat opettajien kouluttamista. Oulun elokuvakeskus, Lapin elokuva-sihtööri ja Finlandssvenskt Filmcentrum ovat järjestäneet elokuvakasvatusseminaareja opettajille.

Huolimatta Koulukinon ja Elokuva- ja televisiokasvatuskeskuksen elokuva- ja mediakasvatuksen oppimateriaalituotannosta, materiaalin tuottamiseen näyttää olevan edelleen lisätarvetta. Alueelliset elokuvakeskukset ovat valmistelleet tai suunnitelleet omia tuotantopakettejaan. Lisämateriaalia suunnitellaan Pirkanmaalla. Keski-Suomessa valmistellaan mediakasva-

²⁷ Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet 2005, s. 13-14.

tus- ja animaatiopajapaketteja kunnille ja Satakunnassa kehitetään mediakasvatuspakettia opettajille yhteistyössä Taideteollisen korkeakoulun Porin visuaalisen kulttuurin yksikön ja Porin lastenkulttuurikeskuksen kanssa.

Satakunnan elävän kuva keskus järjestää mediakasvatusta kaikille ikäryhmille EU-rahoitteen Mediavaunu-toiminnan kautta. Mediavaunutoiminta on maakunnallista omaehtoista tuotannon ohjausta ja toteuttamista. Toiminnan ydin on kiertävä mediavaunu, jossa on kouluttajan lisäksi laitteistoa kurssitusta ja tuotantoa varten (video- ja still- digikamerat, editointi- ja kuvankäsittelyasemat). Video-ohjelman tekemisen lisäksi järjestetään internet- ja viestintäkurseja ja peruskäyttöopetusta eläkeläisille.

Päijät-Hämeen elokuvakeskus järjestää lahtelaisille päiväkotilapsille vuosittain Nallepäivät. ISAK ry:n ja Oulun elokuvakeskuksen ohjelmistossa on leffalauantait lapsille. Lisäksi Satakunnassa, Pirkanmaalla, Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalassa sekä Varsinais-Suomessa järjestetään joko animaatiotyöpajoja tai muunlaista itse tekemisen toimintaa lapsille.

2.4 Elokvakeskusten yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Elokvakeskusten ja tuotantoresurssikeskusten yhteistyötä on vielä vähän. Oulussa ja Joensuussa tuotantoresurssikeskukset ja elokvakeskukset toimivat samoissa tiloissa. Oulun elokvakeskuksen visiona on yhteistyön tiivistäminen kaupungin elokuva-alan toimijoiden kesken. Oulun elokvakeskus toimii NUKUSSa, jossa toimivat myös POEM Säätio, Pohjois-Suomen elokvakomissio, Nukun (lasten) Elokvakoulu ja Oulun kansainvälinen lastenelokvien festivaali, Oulun Musiikkivideofestivaali ja Nordisk Panorama 5 Cities Film Festival. Joensuussa Cadimef-studiot, Itä-Suomen elokvakomissio ja Joensuun alueellinen elokuva-yhdistys toimivat samoissa tiloissa Teknologiaapuistossa. Finlandsvenskt Filmcentrum on tehnyt yhteistyötä Vaasan MediaCityn kanssa.

Osa elokvakeskuksista, kuten Keski-Suomen elokvakeskus ja ISAK ry, on verkostoitunut tehokkaasti seudun muiden taide- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa. Keski-Suomen elokvakeskus kehittää maakunnallisten audiovisuaalisen alan toimijoiden verkostoa (tekijät, kouluttajat, esittäjät, oppilaitokset, toimialatyö), jossa ideoidaan ja toteutetaan uusia yhteistyömalleja. Syksyllä 2005 Pohjois-Savossa aloitettiin elokvan-, tanssin-, valokuvan-, arkkitehtuurin- ja ympäristökasvatuksen alueellisten keskusten yhteistyöstrategian laadinta vuoteen 2010. ISAK ry:n vuosittainen elokvafestivaali Kuopion Vilimit, teatterifestivaali Kallava, ANTI-Contemporary Art Festival, Kirjakantti ja Elokorjuujuhla ovat tehneet markkinointi- ja sponsorointi yhteistyötä Kuopio festivals ry:ssä vuodesta 2003.

Elokvakeskukset, elokvakerhot, elokvafestivaalit ja muut elokvakulttuuria edistävät yhteisöt ovat muodostaneet Cinet -verkoston vuonna 2000 edistämään laatu elokvien ja elokvakklassikkojen saatavuutta. Verkostoa koordinoi Keski-Suomen elokvakeskus. Vuonna 2004 järjestettiin kaksi valtakunnallista ulkomaisen elokvan kiertuetta. Pirkanmaan elokvakeskus on mukana EU-rahoitteisessa Reelport-hankkeessa digitaalisen esittämisen lisäämiseksi. Tavoitteena on uuden digitaalisen esittämisen verkoston luominen Suomeen. Elokvateatteriketju tekee yhteistyötä teatteriketjun esitystekniikan digitalisoimiseksi. Verkostoa kehitetään erityisesti muiden elokvakeskusten kanssa.

2.5 Toiminnan tuloksellisuus ja arvio toiminnasta

Työryhmän arvioita

- Vaikka audiovisuaalinen toimintaympäristö, katsomiskulttuurit ja koko ympäröivä yhteiskunta ovat muuttuneet voimakkaasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, ovat jotkut elokuvakeskukset pitäytyneet lähes täysin alkuperäisessä toimintamallissa. Siten keskustusten sidokset ja vaikutukset alueen muuhun kulttuurielämään ovat jääneet vähäisiksi.
- Lähes kaikista keskuksista näyttää puuttuvan oman työn arviointi, toimintapolitiikan linjaukset, toiminnan tavoitteellisuus ja strateginen lähestymistapa. Vain kahdessa keskuksessa on ryhdytty laatimaan monivuotista strategista toimintaohjelmaa. Nykyisiä toiminta-avustuksia koskevasta päätöksenteosta on puuttunut tulos- ja informaatio-ohjaus sekä tavoitteiden asettelu.
- Verkostoitumisen ja yhteistyön määrä muiden alan tai muun kulttuurielämän toimijoiden kanssa vaihtelee suuresti eri keskustusten välillä.
- Elokuvakasvatustyössä ei ole otettu huomioon digitaalisen kulttuurin ja mediateknologian kehitystä. Digitaaliset pelit ja leikit ovat osa nuorten mediankäyttöä. Pelien vuorovaikutteisuuden ja rikkaan graafisuuden myötä niillä on oma vaikutuksensa kuluttajan minäkuvaan, identiteetin rakentumiseen sekä moraalikäsitteiden ja maailmankuvan muuttamiseen.

Elokuvakeskusten toiminta painottuu elokuvakulttuurin edistämiseen, erityisesti elokuvien esitystoimintaan ja elokuvakasvatustyöhön. Nämä osa-alueet elokuvakulttuurin edistämiseksi ovat tärkeitä ja vaativat jatkuvaa kehittämistä, jotta niillä olisi merkitystä ja painoarvoa laajemman kulttuuritarjonnan osana ja vaikuttavuutta muuttuvassa yhteiskunnassa.

Työryhmän saaman materiaalin ja kuulemisten perusteella vaikuttaa siltä, että elokuvakeskukset eivät ole vuosien aikana pyrkineet paljoakaan kehittämään toimintaansa. Useissa tapauksissa toiminta on pysynyt lähes ennallaan keskuksen perustamisesta lähtien, vaikka audiovisuaalisen kulttuurin toimintaympäristö ja muu ympäröivä yhteiskunta ovat muuttuneet voimakkaasti, erityisesti 1990-luvulta lähtien.

Kehitystä ja uudistamista on lähinnä tehty tiivistämällä yhteistyötä keskustusten ja alueen tai paikkakunnan elokuvafestivaalitoiminnan kanssa. Vain pari elokuvakeskusta on pyrkinyt laajentamaan yhteistyötään alueen muiden kulttuuritoimijoiden kanssa ja etsinyt uusia toimintamalleja.

Elokuvien esittämistoiminnan ollessa yksi tärkeimmistä keskustusten toimintamuodoista on sitä syytä tarkastella sen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden näkökulmasta. Esimerkiksi oman elokuvien esitystoiminnan katsojamäärien osuus paikkakunnan katsojamäärästä vaihtelee 1,3 ja 13,7 prosentin välillä (ks. liite 2). Vaikka katsojamäärät eivät ole suuria, on keskustusten elokuvatarjonta monipuolista ja laadullisesti merkittävää.

Keskusten olisi syytä arvioida toiminnan kulttuuripoliittinen merkitys, vaikuttavuus alueen kulttuuritarjonnassa ja ennen kaikkea tarjonnan saavutettavuus. Olisi syytä kysyä mitä lisäarvoa esitystoiminta tuo alueen kulttuurielämään? Kuinka suuri osa alueen asukkaista tietää ja tuntee elokuvakeskusten palvelut, kuinka paljon niitä käytetään? Olisiko mitään tehtävissä, että katsoja- ja käyttäjämäärät saataisiin nousuun? Voisiko keskustusten yhteistyöllä saavuttaa laajempia yleisöjä? Esimerkiksi mediakasvatuksessa lasten lisäksi kohderyhmänä voisivat olla lasten vanhemmat. Tällaista toimintaa voitaisiin kehittää vanhempi-lapsi toiminnalla. Osassa keskuksista elokuvakasvatusta on lähes pelkästään elokuvien esittämistä, osassa se on lasten

oman tekemisen kautta tapahtuvaa kasvatustyötä. Kaikki elokuvakeskukset ovat kuitenkin mukana Koulukinotoiminnassa.

Erityisesti media- ja elokuvakasvatuksen osalta keskusten välinen keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö muiden mediakasvatusta tekevien valtakunnallisten toimijoiden kesken vaikuttaa näennäiseltä. Rajallisia resursseja ei hyödynnetä, pidetään tiukasti kiinni omista vanhoista toimintareviireistä ja mahdollisuudet oman toiminnan kehittämiseksi jätetään käyttämättä.

Vapaa-ajan vietto ja digitaalisen viihteen käyttö olisi nähtävä kokonaisuutena mediakasvatuksessa välineiden arvottamisen sijaan. Etenkin viihdemediat tulevat olemaan entistä multimedialisempia, ja mukana kaiken aikaa, jos käyttäjä niin tahtoo. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapset ja nuoret ymmärtävät periaatteita, jotka jäsentävät nykymediaa, -yhteiskuntaa ja -yksilöitä, sekä niiden suhdetta todelliseen maailmaan.

Keskusten olisi tarkoin selvitettävä millaiset osaamisen resurssit niillä on esimerkiksi seutuyhteistyön puitteissa elokuva- ja mediakasvatuksen palveluiden toteuttamiseen. Keskusten olisi myös etsittävä selkeät painopisteet elokuva- ja mediakasvatuksessa, jotta päällekkäisyyksiltä vältyttäisiin alueen muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi keskusten tulisi arvioida kriittisesti oma pedagoginen osaaminen ja vahvuusalueet media- ja elokuvakasvatustalveluiden antamisessa.

Elokuvakeskusten toiminnassa on kehittämistarpeita, jotka liittyvät keskusten palvelujen käyttöön, käyttäjiin ja saavutettavuuteen sekä yhteistyöhön alueen muiden kulttuuritoimijoiden kanssa. Tämä saattaa osaltaan johtua keskusten toimintamäärärahojen päätösprosessista sekä määrärahojen myöntäjien antamasta puutteellisesta informaatio-ohjauksesta. Työryhmä pitää tärkeänä toiminnan kehittämistä uudistamalla nykyisiä toimintatapoja, ei pelkästään määrärahoja lisäämällä.

3 Audiovisuaaliset tuotantoresurssikeskukset ja elokuvakomissiot

Alueiden elinkeinoelämän ja kulttuurin kehittämiseksi eri taustayhteisöt ovat perustaneet 1990-luvun lopulta alueellisten elokuvakeskusten rinnalle uusia audiovisuaalisen alan tuotantoresurssikeskuksia, joiden toiminnan painopisteenä ovat pääosin pitkien näytelmäelokuvien ja draamasarjojen tuotannot. Mallia tähän toimintaan on saatu muista Pohjoismaista, etupäässä Ruotsista, jossa Trollhättanin menestys on innostanut suomalaisia toimijoita pyrkimään vastaavanlaiseen alueelliseen tuotantojen rahoitustoimintaan ja tuotantopalveluiden tarjoamiseen.

Tuotantoresurssikeskukset määrittävät oman toiminta-alueensa osaksi elokuvateollisuutta, jossa elokuvatuotanto oheistoimintoineen on merkittävä elinkeinohaara. Tämä edistää alueiden taloudellista kehitystä: vetää puoleensa investointeja, luo uusia työpaikkoja, edistää alueellista, kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyä. Alueellisella elokuvatuotannolla on kerrannaisvaikutuksia, jotka todentuvat uusina työpaikkoina, yrityksinä ja palvelutoiminnan lisääntymisenä. Tuotantoresurssikeskushankkeissa yhdistyvät teknologia- ja elinkeino-, maakunta- ja koulutusstrategia sekä alueen työllisyys- ja imagovaikutusten korostaminen.

Alueellisia tuotantoresurssikeskuksia ovat POEM - Pohjoinen elokuva- ja mediakeskus (Oulu) ja Länsi-Suomen tv- ja elokuvakeskus Villilä (Nakkila). Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun yhteyteen on perustettu alueellisen toiminnan edistämiseksi hankerypäs, johon kuuluvat ensisijaisesti Cadimef-studiot ja Itä-Suomen elokuvakomissio. EU-projektirahoitus on kanavoitu AMK:n kautta näille ja muille Pohjois-karjalan audiovisuaalisen alan hankkeille. Nämä kaikki hankkeet ovat operationaalisessa suhteessa alan toimijoihin, kuten tuotantoyhtiöihin. AMK on siten taustaorganisaatio tälle toiminnalle. Muistiossa tästä kokonaisuudesta käytetään jatkossa nimitystä Pohjois-Karjalan AMK:n av-hankkeet.

Alueellisten tuotantoresurssikeskusten tapaisia valmisteluprojekteja ovat Sodankylän elokuvakeskuksen kaksivaiheinen tuotantopalveluiden kehittämishanke 2001-2007 (Midnight Sun Film Center) ja Saamelaiskäräjien projekti 2004-2005 alkuperäiskansojen elokuvakeskuksen Skábma perustamiseksi osaksi suunnitteilla olevaa Saamelaiskulttuurikeskusta. Lisäksi Vaasassa Åbo Akademin erillislaitoksen yhteydessä toimii MediaCity, jonka toimialaan kuuluvat koulutus-, kehitys-, sekä televisio- ja elokuvatuotantopalvelut. MediaCity vuokraa studiotiloja ja tekniikkaa televisiotuotantoja varten. Pohjanmaan mediakomissio toimii MediaCityn yhteydessä. Lisäksi Pirkanmaalla ja Pohjanmaalla on käynnistetty selvitykset tuotantoresurssikeskusten perustamiseksi. Tarkempi keskusten toiminnan ja rahoituksen esittely on liitteessä 3.

Tuotantoresurssikeskukset, kehittämishankkeet ja elokuvakomissiot

11. Alkuperäiskansojen elokuvakeskushanke, Skábma

- Projektikausi: 2004 - 2005
- Saamelaiskäräjien hanke
- Saamenkieliset pitkät näytelmäelokuvat ja draamasarjat: tuotantopalvelujen ja kuvauspaikkojen välittäminen maksuttomasti, apu alueellisen rahoituksen hankkimisessa
- Koulutuksen koordinointi saamelaisille elokuva-alan ammattilaisille ja nuorille
- Elokuvakasvatus: saamelaisalueen peruskoulu ja lukiot
- Saamenkielisten lastenohjelmien tuotanto yhteistyössä YLE:n kanssa

12. MediaCity

- Åbo Akademin Vaasan yksikön erillislaitos
- Koulutus-, kehitys-, televisio- ja elokuvatuotantopalvelut
- Studiotila (450 m²) ja laitteistot televisiotuotantoja varten, jälkikäsitellyt tilat Interaktiivisen TV:n testauksen ja arvioinnin kehittämiseen
- Elokuvakasvatuksen kehittäminen: tukipalvelut elokuva- ja mediakasvatuksen toimijoille
- Interaktiivisen television pedagogisen formaatin kehittäminen
- **Pohjanmaan mediakomissio**
- Stiftelsen för Österbottens Högskolan projekti MediaCityn yhteydessä
- Pitkät näytelmäelokuvat ja draamasarjat: tuotantopalvelujen ja kuvauspaikkojen välittäminen maksuttomasti
- Yhteistyö Film Commission Kvarkenin kanssa (Uumaja)

13. POEM Säätio

- POEM Säätio marraskuusta 2005: Oulun kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- POEM-projekti: 2000-2005
- Elokova-, televisio-, video- ja pelituotantojen kehittäminen ja markkinointi sekä rahoituslainat, osarahoitukset, apurahat käsikirjoitukseen, ohjelmaidean/tuotannon kehittämiseen, teoksen tuottamiseen.
- Painopistealueet: dokumentti- ja lastenelokuvaprojektit
- Alueelliset av-kehityshankkeet
- Yhteistyö FilmPool Nordin kanssa Pohjois-Kalotin alueella
- **Pohjois-Suomen elokuvakomissio**
- Toimii POEM:iin yhteydessä
- Pitkät näytelmäelokuvat ja draamasarjat: tuotantopalvelujen ja kuvauspaikkojen välittäminen maksuttomasti
- European Film Commission Networkin jäsen Cine-Regio verkoston jäsen

14. Pohjois-Karjalan AMK:n audiovisuaalisen alan hankkeet

- **Itä-Suomen elokuvakomissio**
- Projekti: 2003-2005
- Pitkät näytelmäelokuvat ja draamasarjat: tuotantopalvelujen ja kuvauspaikkojen välittäminen maksuttomasti, apu alueellisen rahoituksen hankkimisessa
- European Film Commission Networkin jäsen

Cadimef-studiot

- Projektikausi: 2000-2003, 2004-2005
- MECCA-projektin osa
- Kaksi digitaalista studiota pienemmille tuotannoille (tv-sarjat, musiikkivideot, koe- ja lyhytelokuvien kuvaukset, äänen- ja kuvan jälkikäsitellyt, tutkimus- ja kehitysympäristö)

15. Villilä Studiot Oy, Villilä Rahasto Ky ja Villilä Säätio

- Projektikausi 2002-2005
- Vuoden 2006 alusta:
- Villilä Studiot Oy: pitkät näytelmäelokuvat ja draamasarjat: tuotantopalvelut ja kuvausympäristö (860 m² studio). Omistajat: Nakkilan kunta ja Porin kaupunki
- Villilä Rahasto Ky: elokuvateollisuuden riskipääomaa tarjoava toimialarahasto
- Villilä Säätio: Länsi-Suomen alueellisen av-tuotannon ja -kulttuurin kehittäminen

16. Sodankylän elokuvakeskushanke, Midnight Sun Film Center

- Kehittämisprojekti: 2001-2007
- Pitkät näytelmäelokuvat, draamasarjat, luontodokumentit ja -elokuvat, mainoselokuvat: Lapin läänin tuotantopalvelut, apu alueellisen rahoituksen hankkimisessa
- Koulutus- ja tapahtumakoordinointi, mediapalvelut
- Opettajien täydennyskoulutus yhteistyössä Sodankylän kunnan kanssa
- Työllisyyskoulutuksen järjestäminen

Alueellisten tuotantoresurssikeskusten toiminta on painottunut suunnitteluvaiheesta alkaen elokuvien ja pitkien draamojen tuotantojen rahoittamiseen. Keskusten tukemissa hankkeissa yhdistyvät tuotantojen rahoitus, koulutus-, studio- ja tuotanto- ja elokuvakomissiopalveluiden tarjoaminen.

Tuotantoresurssikeskuksissa on erilaisia toiminnallisia strategioita ja organisaatiorakenteita. Toimintaorganisaatioiden omistus ja oikeudellinen muoto vaihtelevat eri keskuksissa. Keskusten toiminta voi jakautua sekä tuotantorahaston ylläpitoon että säätiöityyn muun toiminnan toteuttamiseen, kuten tuotantopalveluiden ja koulutuksen järjestämiseen. Joissakin tapauksissa säätiömallin alle on suunniteltu sekä tuotantorahaston toiminta että muu toiminta.

Keskusten toiminnan tai sen suunnittelun (henkilökunta, tilat ja laitteet) rahoitus perustuu julkiseen kansalliseen ja alueelliseen, EU-projekti- sekä yksityiseen rahoitukseen. Organisaatioiden ylläpitämiseksi tuotantokeskukset odottavat saavansa jatkossa toiminta-avustusta opetusministeriöltä.

Villilän ja POEM:in organisaatiorakenteita on vuoden 2005 aikana täsmennetty ja pyritty vakiinnuttamaan. Villilän tuotantokeskuksen toiminta organisoidaan vuoden 2006 alusta kolmeen sektoriin: tuotantopalvelut, rahoituspalvelut sekä tuki- ja kehitystoiminta. Villilä Studiot Oy tarjoaa elokuvatuotantoyhtiöille tuotantoympäristön ja välittää tuotantopalveluja liiketoiminnallisesti. Villilä Rahasto Ky on elokuvateollisuuden pääomasijoitusrahasto. Villilä Säätiön tarkoituksena on kehittää ja tukea Länsi-Suomen alueellista audiovisuaalista tuotantoa ja kulttuuria.

Marraskuussa 2005 toimintansa aloittaneella POEM Säätiöllä on kolme perusfunktiota. Se tarjoaa tuotanto-, asiantuntija- ja markkinointipalveluita sekä toimii audiovisuaalisen alan tuotantojen ja tuotekehityksen osarahoittajana. Lisäksi Säätiö voi toimia audiovisuaalisen alan projektitoiminnan suunnittelijana, toteuttajana tai partnerina alueellisissa kehityshankkeissa.

Pohjois-Karjalan AMK:n av-projektit ovat käynnistetty EU-rahoituksella. Itä-Suomen elokuvakomission osalta EU-projektikausi päättyy vuoden 2005 lopussa. Joensuun kaupunki on turvannut komission rahoituksen kesään 2006. Cadimefin EU-projektirahoitus päättyi vuoden 2003 lopussa. Vuonna 2005 Cadimef on sisällytetty EU-rahoitteisen MECCA-projektin budjettiin. Tavoitteena on, että Cadimef-studioiden toiminta rahoitettaisiin tulevaisuudessa ilman julkista tukea.

3.1 Tuotantopalvelutoiminta

Kaikissa tuotantokeskuksissa yhtenä toiminnan muotona on tuotantopalvelutoiminta, joka tarkoittaa ensisijaisesti palveluiden välittämistä tuottajille yhteistyössä alueen yrittäjien kanssa, tuotantotilojen ja -laitteistojen tarjoamista sekä kuvauspaikkojen etsimistä.

Tuotantopalveluihin kuuluvat: tuotanto- ja asiantuntijapalvelut, kuten kuljetus, catering, majoitus ja avustavan henkilökunnan palkkaus sekä markkinointi. Palveluiden tarjonnasta vastaa paikallinen tuotantopäällikkö.

Joissakin keskuksissa tuotantopalvelutoiminta on yhdistetty elokuvakomissiotoimintaan. Elokuvakomissiot auttavat muun muassa tuotantoyhtiöitä ja kuvausryhmiä maksuttomasti kuvauspaikkojen etsimisessä ja välittävät tietoa paikallisista palveluista tavoitteenaan elokuvan ja alueen yrittäjätoiminnan edistäminen.

3.2 Tuotantojen rahoitustoiminta

Tuotantokeskusten tavoitteena on lisätä kotimaisen elokuvan tuotantoa ja rahoitusta sekä laajentaa rahoituspohjaa. Ensisijaisena tavoitteena on lisätä pitkien näytelmäelokuvien tuotantoja. Useimmat keskuksset eivät näe muun audiovisuaalisen tuotannon olevan tuotantotoiminnan kannalta merkittävää.

Toistaiseksi keskuksset ovat rahoittaneet tuotantoja lähes pelkästään EU:n projektirahoituksella. EU-rahoitus on edellyttänyt koulutuksen järjestämistä, jonka tuotantoyhtiö toteuttaa korvausta vastaan. Joissakin tapauksissa keskuksset ovat tuotantojen osarahoittajina ja toisissa tuotantojen rahoitus kanavoituu koulutusrahoituksen kautta. Tämä asia esitellään tarkemmin jäljempänä.

Keskusten toiminnassa tuotantojen rahoitus on ratkaisevaa toiminnan jatkuvuuden kannalta, koska keskuksset kilpailevat keskenään tuotantojen saamiseksi alueelle. Keskuksset eivät lähde kannattavuuslaskelmissaan siitä, että alueen oma tuotantokapasiteetti olisi riittävä jatkuvan toiminnan ylläpitämiseksi.

Tuotantojen ja tuotekehityksen rahoittamiseksi tuotantokeskuksset ovat perustaneet tai ovat perustamassa erilaisia rahastomalleja. Keskusten rahastojen pääoma kerätään alueen sekä julkisilta että yksityisiltä rahoittajilta (kunnat, maakunnat, alueiden kehittämissyhtiöt, sekä muut yksityiset yritykset).

Osa keskuksista odottaa myös opetusministeriön panostavan rahastojen pääomaan. Nykyisistä keskuksista tai niitä suunnittelevista yhteisöistä Villilä ja POEM ovat rahoittaneet ja suunnittelevat jatkavansa tuotantojen rahoitusta alueilla. Villilässä ja POEM:ssa tuotantojen alueellinen rahoitus myönnetään näiden yhteisöjen kautta.

Pohjois-Karjalan AMK:n av-hankkeiden osalta on myös suunnitelmia tuotantojen rahoittamisen ja tuotantopalvelutoiminnan jatkamiseksi, vaikka alueella tehtyjä tuotantoja ei ole tähän mennessä kuitenkaan rahoitettu AMK:n taholta vaan tuotantoyhtiö on voinut saada alueellista rahoitusta suoraan eri rahoituslähteistä, kuten Pohjois-Karjalan maakuntaliitosta, JOSEK Oy:ltä, Joensuun kaupungilta ja Itä-Suomen elokuvakomissiolta.

Villilä rahasto Ky on elokuvateollisuuden toimialarahasto, joka tarjoaa riskipääomaa tuotantoihin. Rahaston on tarkoitus olla toiminnassa vuoden 2006 alusta lähtien. Osallistumalla Satakunnan alueella kuvattavien elokuvien rahoitukseen Rahaston tavoitteena on tuottaa voittoa sijoittajilleen ja samalla kehittää elokuvateollisuuden toimintaympäristöä, parantaa tuotantoyhtiöiden toimintaedellytyksiä sekä houkutella myös ulkomaisia tuotantoja Suomeen. Rahasto jakaa elokuvan menestymiseen liittyvää riskiä yhdessä tuottajan kanssa ja saa osuutensa elokuvan voitosta. Rahasto poikkeaa siten tavanomaisesta pääomasijoitusrahastosta, joka tähtää kohdeyrityksen arvonnousuun. Rahaston resurssit tulevat mahdollistamaan noin miljoonan euron rahoituspanostuksen vuodessa. Rahaston sijoitusosuus voi tuotannosta riippuen vaihdella noin 10–20 prosenttiin elokuvan budjetista.

Rahoituspalvelut jatkavat ja tukevat Villilän hanketta muodostua täyden palvelun elokuvatuotantokeskukseksi. Villilä Rahasto on ensimmäinen suomalainen elokuvateollisuuden pääomasijoitusrahasto.

Marraskuussa 2005 perustettu POEM Säätiö tukee ja kehittää elokuva-, televisio-, video- ja pelituotantoa, sekä niiden markkinointia, myyntiä ja levitystä. Alkuvaiheessa toiminta painottuu elokuva- ja televisiotuotantojen käsikirjoituksen, kehityksen ja tuotantojen rahoittamiseen. Säätiön rahoitusmuodot ovat rahoituslaina, osarahoitus, apuraha (laina- ja tai/investointirahoitus on korotonta). Rahoitusta voi saada käsikirjoituksen kirjoittamiseen, ohjelmaidean tai tuotannon kehittämiseen sekä teoksen tuottamiseen. Rahoituskriteereinä ovat teoksen laatu, kulttuurinen yhteys Pohjois-Suomeen ja/tai taloudellinen kiinnostavuus

Pohjois-Suomelle. Erityiskohteina ovat dokumentti- ja lastenelokuvaprojektit.

Rahaston alkupääoma (100 000 euroa) tulee POEM Säätiön perustajajäseniltä: Oulun kaupungilta, Pohjois-Pohjanmaan liitolta ja Oulun seudun ammattikorkeakoululta. Lisäksi säätiö on saanut perustoiminnan ylläpitämiseen lahjoituksia ja lisärahoitusta ensimmäiselle toimintavuodelle.

Säätiö ei sääntöjensä mukaan tuota voittoa jäsenilleen, vaan voitto ohjataan toimintaan. Investointi- ja lainarahoitus ovat takaisin maksettavaa tukea. Tavoitteena on, että säätiön kokonaisrahoitus olisi vuonna 2006 miljoona euroa ja vuonna 2010 kaksi miljoonaa euroa.

Pohjois-Karjalan AMK:n av-hankkeiden edistämiseksi Itä-Suomi -ohjelmassa on esitetty, että Itä-Suomeen perustetaan alueellinen mediatuotantorahasto, jonka rahoittajina olisivat maakuntaliitto ja yritykset.²⁸

Lapin yliopisto, Lapin elämisteollisuuden osaamiskeskus ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu suunnittelevat pääomaltaan 150 000–200 000 euron suuruista rahastoa (Lapland Film Development & Marketing Fund). Rahasto keskittyy kansainvälisten elokuva- ja muiden sisältötuotantohankkeiden (muun muassa pelien) hankekehittelyvaiheeseen. Rahoitusta saaneiden hankkeiden edustajat kutsutaan Lapissa järjestettäviin seminaareihin kehittämään hankkeiden markkinointistrategiaa. Rahaston lähtökohdat ovat elinkeinopoliittisia. Sen avulla pyritään edistämään Lapin turismia ja pitkällä tähtäimellä houkuttelemaan kansainvälisiä elokuvatuotantoja Lappiin.

3.3 Alueelliset tuotannot

Tuotantoresurssikeskuksista Villilä ja POEM ovat selkeästi rahoittaneet tuotantoja. Alkuperäiskansojen elokuvakeskus ja Sodankylä auttavat alueellisen rahoituksen hankkimisessa ja tarjoavat tuotantopalveluja, mutta eivät rahoita tuotantoja.

POEM on tukenut toimintakautenaan 70:tä alueellista tuotantoa, joista alueella kuvattu- ja pitkiä elokuvia ovat Rölli ja metsänhenki (MRP, Matila Röhr Productions) ja Mosku - lajinsa viimeinen (Fantasia Film). Rölli kuvattiin kokonaan Oulun läänissä, Moskusta noin 70 prosenttia. Tällä hetkellä kehitysvaiheessa on kolme pitkää kansainvälistä elokuvatuotantoa, jotka kuvataan Pohjois-Pohjanmaalla 2006–2008. POEM on myöntänyt rahoitusta audiovisuaalisen alan tuotannoille, tuotantojen kehittämiseen, käsikirjoitusten laatimiseen ja esitys- ja festivaalitoimintaan 2001–2005 noin 1,1 miljoonaa euroa.

²⁸ AVEK-lehti 3/05, s.19.

Taulukko 2. POEM:in myöntämät tuet 2001-2005.²⁹

	Myönnetty	Määrä rahoitus / euroa
Pitkä elokuva, tuotantotuki	2	252 188
Lyhyt elokuva, tuotantotuki	12	132 201
Novelli-elokuva, tuotantotuki	2	35 000
Dokumentti-elokuva, tuotantotuki	28	270 742
Animaatio-elokuva, tuotantotuki	3	31 500
Kokeellinen elokuva, tuotantotuki	2	12 000
Tv-draama, tuotantotuki	1	40 000
Tv-asiaohjelmat, ennakkosuunnittelu	1	5 000
Digitaalinen media, workshopit (sisältää tuotantotukea osallistujien tuotannoille)	14	243 742
Käsikirjoitustuki ja tuotantojen kehittäminen	19	104 130
Esitys- ja festivaalitoiminta	1	90 937
Yrityskiihdyttämö, tukea yrityksille	12	95 937
Käsikirjoitus- ja muu koulutus	11	83 454
Yhteensä	108	1 144 895

Sibelius -elokuvasta 60 prosenttia kuvattiin Villilän studioilla, Kaksipäisen kotkan varjossa -elokuvan ulkoilmalavasteiden rakentamiseen käytettiin neljä miestyövuotta ja kuvaukset kestivät noin kuusi viikkoa. Noin 80 prosenttia elokuvasta kuvattiin Villilässä. Game Over -elokuvaa kuvattiin kolmeen viikon ajan Porissa ja Normarkussa. Den Stora Resan -televisio-elokuvaa kuvattiin viisi päivää Porissa. FC Venusta kuvattiin kolme viikkoa Satakunnassa.

Taulukosta näkyvät Villilässä kuvatut tuotannot.

²⁹ POEM - suunnittelu ja koordinointi. Loppuraportti 2004 s.93-95 & www.poem.fi.

Taulukko 3. Villilän koulutustuki tuotannoille 2002-2005.³⁰

	Kuvauspäiviä Satakunnassa ja (yhteensä)	Koulutuspäiviä	Koulutustuki / euroa	Elokuvan budjetti / euroa
Sibelius, Artista Filmi	34 (43)	–	–	1 700 000
Kaksipäisen kotkan varjossa, Artista Filmi	38 (42)	3 000	168 540	1 570 000
Game Over, Kinofinlandia	14 (40)	1 000	100 000	1 800 000
Den Stora Resan, Mandart Entertainment	5 (10)	71	19 000	196 000
FC Venus, Talent house /MRP	14 (32)	760	179 000	1 656 000
Jadesoturi, Blind Spot Pictures	16 (50)	n. 650	120 000	2 500 000
Yhteensä			596 540	

Joensuussa vuosina 2002–2005 kuvattuja elokuvia ovat Helmiä ja sikoja (Talent House Oy), Koirankynnen leikkaaja (Fennada Filmi Oy), Joensuun Elli (Helsinki Dextrine Oy), Unna ja Nuuk (Mandart Entertainment Oy), Ilonen talo televisioelokuva (Kinoproduction Oy), lyhytelokuva Milja (Silva Mysterium Oy) sekä seitsemän dokumenttia ja tv-ohjelmaa. Suurin osa dokumenteista liittyy Joensuun yliopiston Täydennyskoulutuskeskuksen HITTI-projektiin. HITTI oli historian ja biologian aloilta valmistuneille yliopisto-opiskelijoille suunnattu hanke, jonka tarkoituksena oli antaa valmiuksia dokumenttielokuvien käsikirjoittamiseen ja tuottamiseen. Tällä hetkellä kehittelyvaiheessa on kaksi pitkää elokuvaa, yksi lasten televisio-ohjelma ja televisiosarja.

³⁰Villilä 2005.

Taulukko 4. Joensuussa kuvattujen pitkien elokuvien ja televisioelokuvien koulutus- ja kehittämisprojektien alueellinen rahoitus 2002-2005

Pitkä elokuvat ja televisioelokuvat	Koulutus- ja kehittämisprojektien alueellinen rahoitus / euroa
Helmiä ja Sikoja, Talent House Oy	238 000
Koirankynnen leikkaaja, Fennada Filmi Oy	311 000
Ilonen talo, Kinoproduction Oy	300 000
Unna ja Nuuk, Mandart Entertainment Oy	300 000
Joensuun Elli, Helsinki Dexline Oy	Ei tiedossa
Yhteensä	1 149 000

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus -hankkeen aikana on käynnistynyt neljä isoa ammattimaista tuotantoa. Maj Lis Skaltjen Joiku -dokumentti (FilmPool Nord), Markku Lehmuskallion Saamelaiset -dokumentti (YLE, TV2, TV2Norge, AVEK), Katarina Lillqvistin Magic Reindeer -alkuperäiskansojen nukkeanimaatiosarja (SES, YLE, TV2, NRK Sami Radio, SVT Sapmi) ja Nils Gaupin Kautokeinon Kapina -elokuva. Lisäksi Katja Gauriloffin Sevetijärvi -dokumenttiin hankitan parhaillaan rahoitusta Norjan rahoituslähteistä. Alkuperäiskansojen elokuvakeskus ei rahoita itse tuotantoja, vaan etsii niille rahoitusta.

Sodankylän elokuvakeskuksen esiselvityshankkeen 2001–2005 aikana alueella toteutettiin Mosku (vrt. POEM:n tuotantoja koskeva taulukko 2), Mun Lappi -lyhytelokuvat ja kymmenosainen televisiosarja Pelkovaara. Moskun ja Pelkovaaran tuotannoissa kokeiltiin uutta yhteistyömallia, jossa tuotantojen kautta pyrittiin työllistämään ja kouluttamaan työttömiä ammattilaisia, kuten kirvesmiehiä, ompelijoita ja ravitsemusalan ammattilaisia elokuva- ja tv-tuotantojen tarpeisiin. Tuotantomallia tullaan soveltamaan myös jatkossa. Esiselvitys- ja kehittämishankkeet eivät rahoita tuotantoja.

3.4 Työharjoittelu ja työllisyyskoulutus

Kaikki tuotantoresurssikeskukset tarjoavat ei tutkintoon johtavaa koulutusta ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden työharjoittelupaikkoina, ja työllisyyskoulutuksena. Tämä johtuu osittain siitä, että keskuskusten toimintaa ja erityisesti keskusten tukemia tuotantoja on rahoitettu projektiluonteisella EU:n rakennerahoituksella. Tämä EU:n rakennerahoitus on suunnattu koulutus- ja kehityshankkeisiin.

Villilän ja Joensuun mallissa tuotantoyhtiöille on maksettu koulutuksesta, ja tuotantoyhtiöt ovat ostaneet keskukselta tuotantopalveluja. Tässä mallissa tuotantoyhtiöt säästävät jonkin verran henkilöresursoinnissa, ja samalla alueen oppilaitosten opiskelijat saavat työkokemusta. Villilä osti esimerkiksi Kaksipäiväisen kotkan varjossa -elokuvan tuotantoyhtiöltä koulutusta 168 540 eurolla. Koulutuspäiviä kertyi noin 3000 kappaletta, josta huomattava osa oli lavasterakentamista. Elokuva kuvattiin Villilässä noin kuusi viikkoa. Tuottajien näkemyksen mukaan alueilla toteutettavissa tuotannoissa tarvitaan kuitenkin yhden ammattilaisen tilalle useimmiten kolme harjoittelijaa.

Pohjois-Karjalan AMK:n av-hankkeissa tuotantojen yhteydessä on toiminut elokuvatuotamisen koulutusprojekti, joka on mahdollistanut alueellisen harjoittelija- ja koulutusyhteis-

työn Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun, Joensuun yliopiston ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän kanssa. Harjoittelijoita on ollut seuraavilta osa-alueilta: kuva, ääni, valo, tuotanto, catering, kampausta, maski, puvustus, lavastus ja www-toteutus. Ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma keskittyy tulevaisuudessa erityisesti digitaalisiin media-muotoihin, formaatteihin ja jakelualustoihin.

EDUTV muodostaa Pohjois-Karjalan AMK:n oman kaapelitelevisiokanavan, jossa valmistaudutaan alueellisen digitaalisen televisiotoiminnan käynnistämiseen. Ammattikorkeakoulussa on uusmedialaboratorio, jossa tutkitaan ja kehitetään mobiilin ja vuorovaikutteisen median uusia sovellutuksia. Lisäksi Cadimef-studioilla ja viestinnän koulutusohjelmalla on maksullista palvelutoimintaa, joka keskittyy digitaalisen median av-tuotantoihin. Media Content Centria eli MECCA-hanke (2004–2005) kehittää palveluja ja verkostoa palvelemaan studioita, ja pyrkii tukemaan valmistuvien opiskelijoiden työllistymistä järjestämällä yritystoimintaa palvelevaa koulutusta sekä aktivoimalla audiovisuaalisen alan yrityshautomotoimintaa.

Villilä tekee koulutusyhteistyötä Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen (artesaanit, media-assistentit) kanssa. Syksyllä 2005 oppilaitoksessa aloitettiin uusina koulutuksina elokuva-alan assistentti- ja tarpeistovalmistajakoulutukset. Lisäksi koulutusyhteistyötä tehdään Satakunnan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman visuaalisen viestinnän ja vuorovaikutteisen median koulutusohjelman kanssa. Taideteollisen korkeakoulun Porin yliopistokeskuksen visuaalisen kulttuurin yksikössä on käynnistynyt Mediatuotannon pilotti-hanke, jossa hyödynnetään Villilän mahdollisuuksia sekä rakennetaan yhteistyösuhteita yrityksiin ja alan oppilaitoksiin.

POEM:in aloitteesta ovat syntyneet muun muassa Oulun yliopiston METKA -mediatuottajan maisterikoulutusohjelma, Oulun seudun luonnonvaraoppilaitoksen lava-assistenttikoulutus ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun hallinnoimat Mobiart 1- ja 2-ohjelmat. Mobiart (2002–2004) kokosi media- ja teknologiayrityksiä sekä tutkimustoiminnan osaamista verkostoon, jossa kehitettiin multim mediasovellutuksia monikanavaympäristöön.

POEM aloitti yhteistyön eurooppalaisen EU:n mediaohjelman tuella toimivan Sources2 käsikirjoituskoulutusohjelman kanssa syksyllä 2001. Lisäksi POEM on järjestänyt alueellisia työpajoja, joissa on opiskeltu muun muassa lyhytelokuvan, televisiodraaman ja digitaalisen median käsikirjoittamista. Oulun seudun ammattikorkeakoulu on POEM Säätiön perustajajäsen.

Skabmá koordinoi ja suunnittelee koulutusta elokuva-alan ammattilaisille ja nuorille, jotka aikovat töihin elokuva-alalle. Parhailaan käynnissä on kaksivuotinen yhteispohjoismainen saamelaisien elokuva- ja televisioammattilaisten koulutus yhteistyössä YLE TV 1:n, NRK Sámi Radion ja SVT:n kanssa.

Sodankylä elokuvakeskuksen esivalmisteluhanke teki yhteistyötä Lapin TE-keskuksen kanssa pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi. Pitkäaikaistyöttömiä käsityöammattilaisia, kuten kirvesmiehiä ja ompelijoita, uudelleen koulutettiin tuotannoissa. Pelkovaara TV-sarja työllisti väliaikaisesti avustaviin tehtäviin sata henkilöä.

3.5 Mediakasvatus tuotantokeskusten toiminnassa

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus, Villilä, MediaCity, POEM, Itä-Suomen- ja Sodankylän elokuvakeskus ilmoittavat mediakasvatuksen kuuluvan niiden toimintaan.

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábma tekee elokuvakasvatusyhteistyötä saamelaisalueen peruskoulujen ja lukioiden kanssa. Skábma on aloittanut saamenkielisten lastenohjelmien tuotannon yhteistyössä YLE:n kanssa saamelaisen kulttuurin ja identiteetin vahvistamiseksi.

Sodankylän elokuvakeskus on yhteistyökumppanina Sodankylän kunnan hallinnoimassa

opettajien täydennyskoulutushankkeessa, jonka kohderyhmänä on varhaiskasvatuksen, perusasteen ja toiseen asteen opettajat. Koulutuksen aloittaneiden opettajien määrä 2004–2005 on 190.

Pohjois-Karjalan AMK ilmoittaa priorisoivansa mediakasvatusta koulutusohjelmissaan. POEM on ollut mukana laatimissa elokuvien oppimateriaalia yhteistyössä Oulun elokuva-keskuksen kanssa. Uutena suunnitelmana on oppimateriaalin tuottaminen alueella tuotetuista elokuvista, lähinnä kokoillan- ja lastenelokuvista.

Villilässä mediakasvatusta voidaan toteuttaa jossain määrin tuotantotoiminnan yhteydessä, esimerkiksi alueellisen lasten ja nuorten televisio-ohjelmatuotannossa.

MediaCity kehittää toimintaa, joka liittyy eläviin kuviin ja oppimisprosesseihin. Kehittämistyö koskee myös tulevaa elokuvapedagogista resurssikeskusta, joka tarjoaa tukipalveluja elokuva- ja mediakasvatuksen toimijoille. MediaCity kehittää interaktiivisen television pedagogista formaattia.

3.6 Tuotantoresurssikeskusten yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Alueelliset tuotantoresurssikeskukset ovat tehneet alan kehittämistä maakuntansa yhteisen asian. Keskukset ovat verkottaneet alueen kuntia, oppilaitoksia ja korkeakouluja, lisäksi on käynnistetty yritys yhteistyötä. Maakunnat ovat sitoutuneet alueellisten keskusten kehittämishelmiin maakunta- ja korkeakoulustrategioissa. Villilä on mukana myös Satakunnan teknologiastrategiassa ja Porin Seudun elinkeinostrategiassa.

POEM, Villilä ja Pohjois-Karjalan AMK:n av-hankkeiden välille on perustettu keväällä 2005 tuotantokeskusten yhteinen foorumi. Yhteisenä tavoitteena on elokuvatukien nosto pohjoismaiselle tasolle lähivuosina, ja alueiden aseman vahvistaminen eurooppalaisen elokuvan ja audiovisuaalisen tuotannon kehittäjänä ja tukijana. Tavoitteena on päästä vuoteen 2010 mennessä eurooppalaiselle tasolle alueellisen rahoituksen tasossa (20 prosenttia elokuvan rahoituksesta, Suomessa osuus on noin viisi prosenttia). Lisäksi keskukset pyrkivät yhdistämään alueellisia resursseja tehokkaammin EU:n uudella rakennerahastokaudella 2007–2013. Myös Lapin audiovisuaalisen alan toimijat luovat syksyllä 2005 yhteisen Pohjois-Suomen strategian.

POEM Säätio on laatinut yhteistyössä ruotsalaisen FilmPool Nordin kanssa Filmbågen strategian. Tavoitteena on luoda Peränmeren kaaren yhteistuotantoalue, Pohjois-Kalotin yhteistuotantorahasto ja markkinoida Pohjois-Skandinaviaa kansainvälisten tuotantojen kuvauspaikaksi.

3.7 Elokuvakomissiot

Tällä hetkellä elokuvakomissio toimintaa on Pohjois- ja Itä-Suomessa (POEM ja Itä-Suomen elokuvakomissio). Myös MediaCityyn sijoitettu Pohjanmaan mediakomissio keskittyy toiminnassaan pitkiin näytelmäelokuviin ja draamasarjoihin. Mediakomissio markkinoi Vaasan ja Uumajan seutua elokuva- ja televisiotuotannoille yhteistyössä Film Commission Kvarkenin kanssa. Komission toimintaa rahoittaa Vaasan seudun aluekehitysohjelma ja Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen työvoimaosasto. Hankkeen rahoitus on kanavoitu Stiftelsen för Österbottens Högskolan kautta.

Elokuvakomissio toimintaa suunnitellaan Villilään, Sodankylän Midnight Film Centeriin ja Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiaan. Lisäksi Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskusten ja elokuvasihteerin kärkihankkeisiin kuuluu elokuvakomissio toiminnan aloittaminen.

Itä-Suomen elokuvakomissio on yhteistyössä Digitaalisen median, sisältötuotannon ja oppimispalvelujen osaamiskeskuksen kanssa rahoittanut ja selvittänyt mahdollisuutta perustaa valtakunnallinen elokuvakomissio Helsinkiin.

Pohjois- ja Itä-Suomen elokuvakomissiot ovat European Film Commission Networkin jäseniä. Lisäksi Pohjois-Suomen elokuvakomissio on mukana alueellisten elokuvarahastojen kansainvälisessä Cine-Regio-yhteistyössä eurooppalaisten yhteistuotantojen edistämiseksi. Verkostoon kuuluu 13 rahastoa. Pohjoismaista mukava ovat POEM ja Trollhättanin Film i Väst.

3.8 Studiot ja mediakeskukset

Suomeen on rakennettu julkisen tuen avulla miljoonia euroja maksaneita mediakeskuksia ja studioita, kuten Mediakeskus Lume Helsingissä, Media City Vaasassa, Villilän Studiot Nakkilassa, Lapland Studios Rovaniemellä ja Cadimef-studiot Joensuussa. Lista näistä yksiköistä on muistion liitteessä 4.

Näiden studioiden ja mediakeskusten lisäksi tuottajien käytettävissä on myös muita lähinnä yksityisiä studioita tai studiotiloiksi soveltuvia toimitiloja.

Studioiden ja mediakeskusten rahoitus- ja toiminnallinen pohja vaihtelevat. Yhteistä niille ovat korkeat investointikustannukset ja nopeasti vanheneva tekniikka. Digitaalisuus muuttaa tuotantoprosesseja ja ammattikuvia nopeasti. EU-rahoituksella rakennettujen yksikköjen haasteena on toimintojen ylläpito tulevaisuudessa. Monet tuotantotilat ja henkilöresurssit jäävät markkinoiden pienuuden takia vähälle käytölle.

3.9 Tuotantoresurssikeskusten toiminnan arvio

Kaikkien tuotantoresurssikeskusten toiminnassa on elinkeino- ja aluepoliittisia tavoitteita kulttuuripoliittisten tavoitteiden rinnalla. Tuotantokeskusten alueellisten vaikutusten odotetaan todentuvan uusina työpaikkoina, alihankintatöitä tekevinä yrityksinä ja palvelutoiminnan lisääntymisenä.

Esimerkiksi Rölli ja metsänhenki -elokuvan (MRP Matila Röhr Production Oy, 2001) taloudelliset vaikutukset Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella on arvioitu yli miljoonaksi euroksi. Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelman 2003–2005 mukaan Rukajärven tien (MRP Matila Röhr Production Oy, 1999) taloudellinen vaikutus Kainuun alueelle oli myös noin miljoona euroa. Kun lasketaan Rukajärven tien liikevaihto elokuvateattereissa, videomyyntissä, videovuokrauksessa ja ulkomaanmyyntissä sen tuottamaksi arvonlisäverokertymäksi on arvioitu yli 870 000 euroa. Suomen elokuvasäätiön tuet elokuvalla olivat yhteensä 740 000 euroa.

Elokuvateollisuuden taloudellista merkitystä arvioitaessa olisi tarkasteltava missä määrin tuotantojen tuki jää alakohtaiseksi, missä määrin se synnyttää ja työllistää audiovisuaalisen alan yrityksiä ja mitkä ovat kerrannaisvaikutukset ei-kulttuurisille toimialoille, kuten liikenteeseen, turismiin ja vähittäiskauppaan. Audiovisuaalinen teollisuus voi toimia katalysaattorina monelle muulle alalle ja välillisesti edesauttaa sekä niiden teknistä kehitystä että liikevaihtoa.

Keskusten toiminnan ytimeksi on määritelty pitkän näytelmäelokuvan ja draamasarjojen tuotantojen rahoittaminen. Toimintakonsepti on painottunut muualta tuotujen tuotantojen rahoittamiseen. Useimmiten kyseessä on ollut helsinkiläinen tuotantoyhtiö, joka kuvaa elokuvan lyhyen periodin aikana osittain tai kokonaan alueella. Lyhytaikainen yhteistyö alueen ulkopuolelta tulevien tuotantoyhtiöiden kanssa ei luo keskuksille eikä alueen alihankintayri-

tyksille liiketoiminnallisesta kannattavaa ympärivuotista toimintaa.

Tuotantojen rahoitustoiminnan kehittäminen edellyttää, että tukipäätökset laaditaan yhteismitallisiksi muiden suomalaisten rahoittajien tukipäätösten kanssa. Myös päätösten asianmukainen tilastointi on tarpeellista.

Tuotantopalvelut ja elokuvakomissiotoiminta

Alueiden tuotantopalvelut eivät aina yllä täysin ammattimaiselle tasolle. Mitä enemmän alueella on ollut tuotantoja, sitä vahvempaa ammattitaito on. Toistaiseksi kuitenkin lähes kaikissa tapauksissa alueelle muualta tulleet tuotantoyhtiöt ovat olleet etupäässä kouluttajan roolissa, kun tuotantoja on alettu toteuttaa. Tuottajille tämä on ollut sekä kallista että raskasta. Paikallinen avustava henkilökunta koostuu useimmissa tapauksissa sekä ammattikorkeakoulujen että erityyppisten työllisyyskoulutusten opiskelijoista. Joissakin tapauksissa tuotannon kokonaistalouden kannalta olisi ollut järkevämpää käyttää ammattilaisia.

Alueellisuus voi aiheuttaa muitakin kompromisseja tuotannossa. Alueellisen rahoituksen vaatimukset tuotannosta alueella voivat johtaa myös tarkoituksettomiin tuotantokustannusten nousuihin. Logistiikkakustannukset ovat alueellisissa tuotannoissa korkeampia, minkä vuoksi rahoitusta on tultava vähintään kaksinkertaisesti logistiikkakustannuksiin, jotta tuotannon siirtäminen alueelle kannattaa. Joissakin tapauksissa alueellisten tuotantoresurssikeskusten rahoituspäätökset ovat voineet olla liian hitaita tuotantojen järjestelyjen kannalta.

Tuotantopalveluissa keskusten tulisi lisätä ammattilaisten käyttöä suhteessa opiskelijoihin. Lisäksi palveluiden tarjonnan kehittämisessä onnistuneen ja taloudellisesti tehokkaan tuotannon kannalta pitäisi olla käytössä selkeä toiminta- ja sopimusmalli tuotantopalveluiden järjestämisestä. Vain osassa keskuksia tuotantopalvelut on kyetty hoitamaan ongelmitta.

Keskusten tuotantopalveluja olisi tarjottava myös aktiivisesti muille audiovisuaalisen alan toimijoille kuin pitkän näytelmäelokuvan ja draamasarjojen tuotantoyhtiöille, kuten esimerkiksi peliteollisuudelle ja mainoselokuvatuottajille.

Elokuvakomissiotoiminnan organisointi suhteessa tuotantoresurssikeskusten tarjoamiin tuotantopalveluihin on epäselvää. Elokuvakomissiotoiminnan ja tuotantopalvelutoiminnan alueellinen laajuus Suomessa tulisi mitoittaa kotimaiseen ja kansainväliseen kysyntään.

Kuvauspaikkojen, castingin ja tuotantojen esivalmistelujen lisäksi osa komissioista panostaa elokuva- ja muun elämysmatkailun edistämiseen. Osa komissioista onkin laajentanut toimintaansa elokuvatuotantojen ulkopuolelle muun matkailun pariin, jolloin myös tiiviimpi yhteistyö Matkailun edistämiskeskuksen kanssa on toivottavaa turhien päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Elokuvakomissioiden toiminnan jatkon kannalta panostaminen esimerkiksi kansainvälisten mainoselokuvatuotantojen houkuttelemiseksi Suomeen olisi kannattava. Myös suomalaiset tuotantoyhtiöt voisivat hyödyntää komissioiden palveluita, jos komissioiden tarjoamat palvelut olisivat ammattimaisesti toteutettu. Niiden toiminnan jatkumisen kannalta olennaista on ympärivuotinen toiminta.

Koulutustoiminnan merkitys tuotantojen kannalta

Alueellisissa elokuvatuotannoissa avustavana henkilökuntana on käytetty etupäässä opiskelijoita ja työllisyyskoulutettavia, mikä johtuu tuotantoresurssikeskusten EU-painotteisesta rahoituksesta ja sen edellytyksistä järjestää ei tutkintoon johtavaa koulutusta osana tuotantopal-

veluiden tarjoamista tai tukirahoituksen myöntämistä tuotannoille.

Tuotantojen yhteydessä tapahtuva koulutus lisää koulutettavien tietotaitoa ja osaamista, mutta avustavan henkilökunnan työllistyminen alueella jää helposti väliaikaiseksi. Helsinkiläisyhtiöt tulevat alueelle kuvaamaan pitkiä elokuvia pari- tai viikoksi tai kuukaudeksi. Parhaimmillaan koulutuksessa saavutettu osaaminen kanavoituu pidemmällä tähtäimellä muun muassa työllistymiseen, yrittäjyyteen ja vilkkaampaan kulttuuritoimintaan alueella. Näiden vaikutusten todentaminen ja mittaaminen luotettavasti on kuitenkin hankalaa. Kulttuurihankkeiden työllisyysvaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että vertailulukuja työllisyysvaikutuksista ei löydy.

Koulutustoiminnan osalta opiskelijamäärä tulee suhteuttaa työmarkkinatilanteeseen. Lisäksi keskustusten antaman ja tarjoaman koulutuksen laatu ja taso tulisi arvioida oppilaitoksissa.

Tuotantoresurssikeskusten studiotilat ja mediakeskukset

Näyttää siltä, etteivät alueellisten tuotantoresurssikeskusten yhteydessä toimivat kuva- ja äänistudiot, tarkkaamot ja jälkituotantoyksiköt ole ympärivuotisessa käytössä. Yhteistyötä seudun audiovisuaalisen alan toimijoiden kanssa olisi lisättävä ja kehitettävä studioiden käyttöasteen nostamiseksi ja tuotantokapasiteetin hyödyntämiseksi. Studioita tulisi käyttää tehokkaammin paikallisiin tuotantoihin (esimerkiksi televisiotuotanto, mainoselokuvat, musiikkivideot, pelituotanto ja muu digitaalinen mediantuotanto). Ohjelmatuotanto paikallis-TV:ään voi avata uusia alueellisia tuotantomahdollisuuksia.

Keskusten jatkuvan toiminnan kannalta on tärkeää, että ne kehittävät alueen omaa audiovisuaalista tuotantotoimintaa. Joissakin tapauksissa paikallisen audiovisuaalisen tuotantotoiminnan ensisijaisuus on ratkaisevaa.

Studioiden ja mediakeskusten toimintaedellytykset tulevaisuudessa voivat olla ongelmallisia toiminnan ja teknisten investointien rahoittamisen ja studioiden käyttöasteen osalta. Tekniikka vanhenee suhteellisen nopeasti ja niiden päivittäminen on kallista. Tämän vuoksi etenkin erikoistarpeita palvelevien laitteistojen hankintaa harkittaessa olisi kartoitettava koko Suomen laitekanta ja käyttöaste myös yksityisellä sektorilla ja joissakin tapauksissa lähialueilla. Uusien laitteistojen hankkimisen sijaan olisi tarkoituksenmukaisempaa käyttää vuokrapalveluja.

Tulevaisuuden rahoitusongelmiin vaikuttaa se, että studioiden ja mediakeskusten toiminnot on kytketty tutkimus- tai innovaatiopolitiikkaan sekä koulutukseen ja liiketoimintaan. Tätä osin on erittäin tarpeellista selkiinnyttää niiden rooli suhteessa audiovisuaalisiin tuotantoihin.

Vaikutus elokuva-, kulttuuri- ja elinkeinoelämään

Alueellisten tuotantojen rahoitus on lisännyt elokuvatuotantojen kirjoa. Alueellisten tuotantojen kautta on lisätty elokuvan kulttuurista arvostusta sekä kunnallisessa päätöksenteossa että paikallisen liike-elämän piirissä. Resurssikeskusten toiminta voi lisätä mahdollisuuksia saada alueellista rahoitusta ja riskipääomaa tuotantoihin. Alueellinen rahoitus laajentaa elokuvan rahoitus pohjaa. Alueellinen rahoitus voi olla joissakin tapauksissa tuotantoyhtiölle ratkaiseva osuus tuotannon toteutumisen kannalta.

Saadun aineiston perusteella on vaikeaa luoda rahastomalleista ja niiden toimivuudesta selkeää näkemystä, koska niitä ollaan vasta suunnittelemassa ja käynnistämässä. Alueellisten tuotantoresurssikeskusten toiminnan jatkuvuuden kannalta on ratkaisevaa miten rahastoihin onnistutaan saamaan riskirahoitusta. Jos tuotantoihin kohdennettava alueellinen sekä julkinen

että riskirahoitus kasvavat ja vakiintuvat nykyisten rahoituskanavien rinnalle, tämä edistäisi monipuolisen ja elokuva- ja audiovisuaalisen tuotannon kehitystä Suomessa. Alueelliset rahat laajentaisivat nykyistä tuotantojen rahoitus pohjaa merkittävästi.

Parhaiten alueellinen tuotantojen rahoitus- ja tuotantopalvelutoiminta onnistuu silloin, kun koko alue- ja paikallishallinto on sitoutettu mukaan toimintaan. Myös ulkomailla toteutetut tuotantoresurssikeskusmallit osoittavat, että menestys voidaan taata vain, jos liike-elämä ja paikallis- ja maakunnallinen hallinto ovat olleet mukana tukemassa toimintaa. Esimerkkeinä voidaan mainita ruotsalaiset Film i Skåne, Film i Väst ja FilmPool Nord. Toiminnan pitkäjännitteisyys on olennainen tekijä.

Tuottajien näkemyksiä

Työryhmä kuuli sekä tuotantoresurssikeskusten alueilla toimivia tuottajia että niitä, jotka toimivat muualla, mutta ovat kuvanneet joko osan tai koko tuotannon muualla kuin omalla toimialueellaan. Eroa tuottajien näkemyksissä ei juuri ollut.

- "Mikään ei estä tekemästä alueellista tuotantoa, jos sille on markkinoita. Mutta alueellisuus ei ole itseisarvo."
- Parhaiten alueilla tuotetuista elokuvista ovat onnistuneet ne, jotka ovat sisällöllisesti alueeseen sidottuja. Yleensä tarinan kannalta kuvauspaikalla ei ole merkitystä.
- Kynnys lähteä tekemään mitä tahansa tuotantoa muualle kuin tuotantoyhtiön lähellä olevaan ympäristöön on korkea, koska siirto aiheuttaa kustannusten nousua. Ilman selvästi mittavaa rahoitusta tuotantoja ei kannata siirtää. Logistiikkakustannukset ovat alueellisissa tuotannoissa korkeampia, minkä vuoksi logistiikkakustannusten rahoituksen on oltava vähintään kaksinkertainen, jotta tuotannon siirtäminen alueella kannattaa.
- Lisärahoituksen saaminen olemassa olevan julkisen tuen lisäksi on alan kehittymisen kannalta tärkeää. Keskusten toiminta parantaa mahdollisuuksia saada alueellista riskirahoitusta tuotannoille.
- Keskusten toimintaan sekä tuotantojen rahoittamiseen että tuotantopalveluiden osalta ollaan etupäässä tyytyväisiä. Tuottajaa helpottaa se, että on vain yksi osapuoli, jonka kanssa sopimukset laaditaan. Toisaalta tuotantopalvelujen hankinnan ja niiden tarjoamisen kohdalla ammattitaitoa tulee kehittää. Tuottajan omat paikalliset suhteet voivat olla ratkaisevampia.
- Keskusten tuottajille tarjoamat tai heiltä ostamat koulutuspalvelut koetaan etupäässä raskaina ja kustannuksia todellisuudessa lisäävinä.
- Yhtenä vaarana pidetään sitä, että alueellisten rahastojen myötä hankkeita kirjattaisiin alueille, joilla rahoitusta on tarjolla. Toisaalta alueellisuus voi lisätä elokuvan arvostusta muun kulttuurin ja liike-elämän parissa.
- Elokuvakomissiot toiminnan tulisi perustua alueelliseen rahoitukseen. Yleinen käsitys on, etteivät tuottajat olisi käyttäneet alueellisissa tuotannoissaan elokuvakomissioiden palveluita, jos ne olisivat olleet maksullisia.

4 Yleinen taloudellinen viitekehys ja alueellisen toiminnan rahoitus

Audiovisuaalisen sektorin ja erityisesti kansallisen elokuvatuotannon on todettu elävän nousukautta, jonka perustana on osaltaan ollut julkisen tuen nousu, yritystoimintaosaamisen vahvistuminen, lisääntyvä kansainvälinen yhteistyö ja rahoitusperustan laajentuminen. EU-tuet, pohjoismaiset rahastot ja kansainväliset yhteistuotannot ovat tuoneet jonkin verran lisärahoitusta suomalaiselle elokuvatuotannolle. Suomalaisen elokuvan rahoitusperusta on kuitenkin suhteellisen kapea verrattuna pohjoismaiseen elokuvaan.

Alueellisten elokuvakeskusten ja tuotantoresurssikeskusten toiminnan kannalta on tarpeen selvittää audiovisuaalisen toimialan taloudellista viitekehystä mukaan lukien tuotantojen rahoitus, vaikka nämä toimijat eivät voi hakea tukea tuotantoihin ja jakeluun kohdennetuista julkisista määrärahoista.

Vuoden 2006 valtion tulo- ja menoarviossa esitetään 13,29 miljoonan euroa elokuvan tuotannon ja jakelun edistämiseen, 3,35 miljoonaa euroa elokuvakulttuurin edistämiseen, josta rahoitetaan alueellisten elokuvakeskusten toimintaa (vuonna 2005 avustukset olivat 400 000 euroa), 187 000 euroa alueellisen audiovisuaalisen toiminnan edistämiseen ja 612 000 euroa lasten ja nuorten elokuvan kehittämiseen.

Elokuvatuotantojen rahoitus

- Elokuvatuotannot rahoitetaan pääsääntöisesti opetusministeriön Suomen elokuvasäätiön kautta myönnettävällä tuotantotuella ja televisioyhtiöiden esitysoikeuksien ostoilla sekä lyhyt- ja dokumenttielokuvien osalta lisäksi AVEK:in tuotantotuella, elokuvateattereiden ja muiden jakelumuotojen katsojatuloilla, sekä yksityisillä investoinneilla ja alueellisella rahalla. Elokvien esitys- ja välittämisoikeuksia hallinnoivat aina tuotantoyhtiöt.
- SES:n kautta jaettava tuotantotuki lisääntyi vuosina 2002–2004 14,1 prosenttia. Elokuvan keskimääräistä hieman voimakkaampi kulttuurimäärärahojen kasvu on jatkunut vuodesta 2001. Elokuvatuotannon tuki on kuitenkin pohjoismaalaisessa mittakaavassa alhaisella tasolla.
- SES:n tuesta lähes 80 % suuntautuu pitkien elokuvien, loput lyhytelokuvien ja dokumenttielokuvien tuotantoon. SES:n muusta tuesta noin 0,8 miljoonaa on teatteritukea, maahantuonnin ja esittämisen tukea ja loput vähän yli 0,5 miljoonaa käytetään elokuvakulttuurin kehittämiseen (elokuvakulttuurin tuki, kulttuurivaihdon tuki).
- YLE:n ja SES:n välisen sopimuksen mukaan YLE on maksanut vuosittain keskimäärin 1,5 miljoonaa euroa SES:lle käytettäväksi tuotantotukena elokuville, joihin YLE samalla ostaa ennakkoon esitysoikeudet.

Suomalaisen pitkän näytelmäelokuvan keskimääräinen tuotantobudjetti on noin 1,2 miljoonaa euroa. SES:n tuotantotuen osuus pitkien näytelmäelokuvien tuotantobudjetista on noin 40–50 prosenttia, televisiokanavan esitysoikeudet kattavat noin 20–25 prosenttia ja tuotantoyhtiön omarahoitusosuus on noin 10 prosenttia. Loppurahoitus saadaan levittäjän maksamana ennakkona muusta kotimaisesta tai ulkomaisesta rahoituksesta. Lyhyiden näytelmäelokuvien osalta SES:n ollessa mukana rahoituksessa televisiokanava kattaa esitysoikeuksien ostolla usein noin kolmanneksen, SES:n osuus on noin kolmannes, AVEK:in rahoitus on usein noin 10 prosenttia ja loput reilu 10 prosenttia muun kotimaisen tuen muodossa.³¹

Uutis- ja ajankohtaisohjelmia lukuun ottamatta kaupallisten kanavien ohjelmisto tuotetaan televisioyhtiöiden ulkopuolisissa riippumattomissa televisioyhtiöissä, joilta kanavat ostavat esittämisen-/välittämisoikeuksia. Myös Yleisradiossa ulkopuolisen tuotannon osuus suhteessa omaan tuotantoon on ollut viime vuosina kasvussa. Vaikka YLE on menettänyt markkinaosuuksiaan televisioinnissa, se on merkittävimpiä kotimaisen elokuvatuotannon ostaja ja joissakin tapauksissa osarahoittaja. Televisiotuotannon ohjelmatyypeistä vain draamatuotantoa tuetaan hyvin pieneltä osin julkisin tukijärjestelyin.

Audiovisuaalisen kulttuurin kehittämiskeskuksen AVEK:n toiminta rahoitetaan pitkälti yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuilla. Myös äänitetuotannon tukevan Esittävän säveltaiteen edistämiskeskuksen ESEK:n rahoituksesta osa tulee kasettimaksuista. AVEK:n ja ESEK:n tukitoimet ovat osin rinnakkaisia taiteen tukijärjestelmille, osin teollisuuden julkiselle tuelle (lähinnä tuotekehittelytuki). AVEK:n toimintaansa saamat tallenne- ja lähetyskorvaukset ovat olleet viime vuosina noin 2–2,2 miljoonaa euroa, josta tuotantotuen osuus on ollut noin 1,9 miljoonaa euroa. AVEK tukee lyhyt- ja dokumenttielokuvatuotantoa ja alan koulutusta, elokuvakulttuurin kehittämistä ja festivaaleja.

³¹ Audiovisuaalisen politiikan linjat, 2005, s. 48.

AVEK:n ja YLE:n alueellisten tuotantojen Toinen Suomi -hanke

- AVEK:n ja YLE:n TV 2:n Dokumenttiprojektin kanssa yhteistyössä toteutettu Toinen Suomi on alueelliseen tuotantoon perustuva kokeilu, jota rahoittivat myös EU:n sosiaalirahasto ja aluekehitysrahasto. Hankkeessa olivat mukana Satakunta, Etelä-Suomen lääni ja Lapin lääni.
- Projektiin valittiin kullakin alueella tuotettavaksi viidestä kahdeksaan dokumentti- ja lyhytelokuvaa, jotka esitetään YLE:n kanavilla. Alueilla toteutettiin myös kolmetuntinen dokumenttielokuva Näin Suomi elää, jonka tekijät koottiin kokeneista ammattilaisista, alueella toimivista tekijöistä ja opiskelijoista. Hankkeisiin liittyi koulutustapahtumia ja produktioiden ohjaajien yksilöllistä opetusta.
- TV 2 Dokumenttiprojekti ja AVEK tukivat projektissa syntyviä elokuvia normaalin esitysoikeuksien oston ja tukitoimenpiteiden puitteissa. AVEK on rahoittanut kunkin alueen tuotantoa 50 000 eurolla. Projektin kustannukset yhdellä toiminta-alueella ovat 550 000 euroa.

ESEK tukee äänitetuotantoa (tuotantotuki, vientituki ja markkinointituki) ja audiovisuaalisia musiikkiohjelmia. Audiovisuaalisten musiikkiohjelmien tuki on ESEK:n ja Luovan säveltaiteen edistämissäätiön LUSES:n audiovisuaalisen jaoston jakamaa tukea. Tuen suuruus on noin 500 000 euroa vuodessa. Alueellinen musiikkivideotuotanto on vähäistä. Valta-osa tuotannosta tapahtuu pääkaupunkiseudulla.

Suomalaisessa elokuvatuotannossa alan ulkopuolinen yksityinen rahoitus on vähäistä. Muissa pohjoismaissa, kuten Ruotsissa ja Tanskassa, vuosikymmeniä jatkunut yhteiskunnan vahva panostus on luonut edellytykset tuotannolle, johon myös markkinaraha luottaa. Yksityisen rahoituksen osuus elokuvatuotannossa on näissä maissa noin 60 prosenttia.³² Se on selvästi suurempi kuin Suomessa. Kuitenkaan elokuva-alan riskirahoitus ei ole näissäkään maissa onnistunut. Esimerkiksi Tanskassa suunnitellaan ollut pääomarahasto ei houkuttanut sijoittajia, ja hanke kariutui.

³² Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelma 2003-2005, SES, s. 6.

Kansainvälisiä tukijärjestelmiä

- Tärkeimpiin elokuva-alan kansainvälisiin tukijärjestelmiin kuuluvat Pohjoismainen elokuva- ja televisiorahasto, Euroopan neuvoston Eurimages-rahasto ja Euroopan Unionin Media Plus -tukiohjelma. Myös audiovisuaalisen alan tutkimustoimintaa ja siihen liittyviä kokeiluhankkeita rahoitetaan EU:n IST- ja eContent tuki-ohjelmista.
- Pohjoismainen elokuva- ja televisiorahasto ja Eurimages tukevat elokuvien yhteistuotantojen eri vaiheita sekä ja niiden elokuvien jakelua. Media Plus -ohjelma tukee ensisijaisesti elokuvien kehittämistä, jakelun edistämistä ja alan koulutusta. Suomi osallistuu näiden rahastojen ja tukiohjelmien rahoitukseen. Suomi on rahoittanut Pohjoismaisen elokuva- ja televisiorahaston toimintaa noin miljoonalla eurolla vuonna 2004.
- Pohjoismainen elokuva- ja tv-rahasto myönsi suomalaisille tuotannoille 0,9 miljoonaa euroa tukea vuonna 2004. Vuonna 2003 Eurimages -rahastosta myönnettiin tukea kahdelle suomalaiselle elokuvalla yhteensä 0,6 miljoonaa euroa. Kyseessä on elokuvien kokonaistuki, josta osa kohdentuu niissä osatuottajina olevien ulkomaalaisten tuotantoyhtiöiden rahoitusosuuteen. Vuonna 2004 Media Plus -ohjelmasta myönnettiin suomalaisiin hankkeisiin yhteensä 1,9 miljoonaa euroa, josta tuotantojen hankekehittelyn osuus oli 485 000 euroa, ja jakeluun/levitykseen myönnetyn tuen osuus 1,1 miljoonaa euroa. Lisäksi Suomi oli mukana hankeosapuolena kahdessa tukea saaneessa pilottiprojektissa: Reelport (Tampereen lyhytelokuvajuhlat ja Tampereen elokuvakeskus) ja Bonnier Media Broadband (Alma Media).

Audiovisuaalisen alan toimijoiden kannalta mahdollisuus hyödyntää muiden hallinnonalojen tukijärjestelmiä vaikuttaa myös toimintavolyymiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudessa toimivia teollisuuden ja elinkeinoelämän yhteisiä rahoituslähteitä ovat Teknologian kehittämiskeskus (Tekes), Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (Sitra), Suomen teollisuussijoitus Oy, Finnvera ja TE-keskukset.

Tekes auttaa yrityksiä muuttamaan kehittämiskelpoisen idean liiketoiminnaksi tarjoamalla rahoitusta ja asiantuntijapalveluja. Sitra tarjoaa rahoitusta alkuvaiheen teknologiayrityksille, alueellisille kasvuyrityksille ja innovaatioiden kaupallistamiseen. Suomen teollisuussijoitus Oy edistää sijoitustoimintaa alkaviin yrityksiin sijoitettavissa sekä alueellisissa rahastoissa. Finnvera myöntää yrityksille rahoitusta lainoina ja takauksina. TE-keskukset rahoittavat muun muassa yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen liittyviä kehittämishankkeita sekä investointeja. Muut kuin yritykset voivat saada tukea yritysten toimintaympäristön kehittämiseen. TE-keskusten kautta kanavoidaan runsaasti EU:n rakennerahastojen rahoitusta alueellisiin kehittämishankkeisiin.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana rahoituksessa etualalle ovat nousseet uuden tieto- ja viestintäteknologian sovellutukset ja niiden sisältöjen kehittäminen. Suurin osa tutkimus- ja tuotantokehittelytuesta suuntautuu kulttuuriteollisuuden tuotantotoimintaan, ja siellä erityisesti uuden teknologian tuotantoalakohtaisen sovellutusten kehittämiseen. Teknologiakeskukset ja sisäasiainministeriön hallinnoimat osaamis- ja aluekeskusohjelmat ovat rakentaneet siltaa tutkimuksen, yritystoiminnan ja kulttuuriyrittäjyyden välille.

Tuotantoresurssikeskusten projektirahoitukseen seuraavalla EU:n rakennerahastokaudella vaikuttaa EU:n koheesipolitiikan kehitys. Uutta rakennerahastokautta 2007–2013 valmis-

tellaan parhaillaan. Kauppa- ja teollisuusministeriön arvion mukaan Suomeen myönnettävä rahoitus vähenee tulevilla rakennerahastokaudella neljänneksellä.

Uuden EU:n rakennerahastokauden kansallisen hallinto- ja valvontajärjestelmän tavoitteisiin kuuluvat muun muassa rahoituksen kansallisen integraation lisääminen kansallisten yhteiskuntapoliittisten strategioiden kanssa, nykyistä suurempien hankkeiden rahoittaminen sekä selkeämpien ohjelmallisten kokonaisuuksien rahoittaminen, jotka muodostuvat eri hallinnonaloilla tehtävistä osahankkeista.

Sisäasianministeriön näkemyksen mukaan rakennerahastotoimintaa olisi arvioitava uudelleen. Projektien hallinnointiin käytetään kohtuuton määrä voimavaroja. Kaikki ovat lyhyitä kahden kolmen vuoden projekteja. Seurauksena on, että projektihenkilöstö käyttää noin yhden kolmasosan työpanoksestaan seuraavan projektin valmisteluun. Ehkä 20 prosenttia työpanoksesta käytetään raportointiin, ennakkoraporttiin, puolivuosi-, vuosi- ja loppuraportteihin. Uudella ohjelmakaudella vuoden 2006 alusta sisäasianministeriön aluekeskusohjelman siemenrahoitus tulee olemaan noin yhdeksän miljoonaa vuodessa.

4.1 Alueellisten elokuvakeskusten rahoitus

Alueellisten elokuvakeskusten rahoitus perustuu opetusministeriön harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin, kaupunkien avustuksiin, omaan varainhankintaan ja projektikohtaisiin tukiin muun muassa alueellisilta taidetoimikunnilta, säätiöiltä ja EU:lta.

Opetusministeriön harkinnanvaraiset toiminta-avustukset myönnetään valtion elokuvataidetoimikunnasta. Toiminta-avustuksia myönnettiin alueellisille elokuvakeskuksille vuonna 2004 360 000 euroa, ja vuonna 2005 400 000 euroa. Toiminta-avustusten osuus alueellisten elokuvakeskusten budjeteista vaihteli 19–72 prosentin välillä vuonna 2004. Opetusministeriön osuus alueellisten elokuvakeskusten rahoituksesta vuonna oli vuonna 2004 keskimäärin 38 prosenttia, alueellisen rahoituksen osuus 16 prosenttia, oman rahoituksen osuus 27 prosenttia ja muun rahoituksen osuus 19 prosenttia.

Elokuvataidetoimikunnan myöntämät harkinnanvaraiset toiminta-avustukset ovat käytännössä vakiintuneet kolmeen suuruusluokkaan. Oulun ja Pirkanmaan elokuvakeskukset määritellään suuriksi elokuvakeskuksiksi. Niiden toiminta-avustus oli vuonna 2005 67 000 euroa. Päijät-Hämeen elokuvakeskus, Varsinais-Suomen elokuvakeskus, ISAK ry ja Pohjois-Karjalan elokuvakeskus ovat keskisuuria. Niiden tuki vaihteli vuonna 2005 35 000–41 000 euron välillä. Pienten eli Satakunnan elävän kuvan keskuksen avustus oli suuruudeltaan 26 000 euroa ja Keski-Suomen elokuvakeskuksen 6 000 euroa. Vuonna 2000 perustettu Keski-Suomen elokuvakeskus sai harkinnanvaraista tukea ensimmäistä kertaa vuonna 2002.

Taulukko 5. Alueellisten elokuvakeskusten toteutunut rahoitus vuonna 2004 (euroa).³³

	OPM 1) toiminta- avustus 2) muu 3) festivaalituki: SES	Alueellinen rahoitus	Oma rahoitus/ tuotot	Muu julkinen rahoitus: mm. EU, AVEK, Europacinemas, säätiot, työllistämistuki, SEA	Yhteensä
Finlandsvenskt Filmcentum	1) 39 000 2) 24 000	-	22 509	124 494	210 003
ISAK	1) 37 000 2) 11 000	14 500	34 032	4 659	101 191 (1)
KSEK	1) 8 000 2) 7 500	20 000	8 530	21 000	65 030
Lapin elokuva sihteeri	1) 32 000	8 601	-	4 000	44 601 (2)
OEK	1) 67 000 2) 9 000 3) 64 000	119 480	39 792	24 000	323 272 (3)
PEK	1) 67 000 2) 13 000	53 406	269 498	26 547	429 451 (4)
Pohjois-Karjalan elokuvayhdistys	1) 35 000 2) 6 500	17 187	20 085	8761	87 532 (5)
PHEK	1) 42 000 2) 4 000	25 000	99 208	15 000 (6)	185 208
SEKK	1) 26 000 2) 3 000	13 340	17 730	53 774	18 844
VSEK	1) 41 000 2) 58 600	13 000	78 975	4 839	196 414 (7)

- 1) Mukana Kuopion Vilimit (27 918 euroa).
- 2) Lapin elokuva sihteeri on ollut mukana järjestämässä Arktista Vimmaa-elokuvatapahtumaa, joka ei näy rahoituksessa.
- 3) Mukana Kansainvälinen lasten elokuva -festivaali (115 671 euroa).
- 4) Mukana Videotivoli -festivaali (6 068 euroa).
- 5) Mukana Visuaalisen kulttuurin -festivaalia (21 731 euroa).
- 6) Lainarahoitusta.
- 7) Mukana elokuvakerhopalvelu (86 579 euroa) ja Suomalaisen elokuvan -festivaali (23 605 euroa).

³³ Taulukon tiedot perustuvat keskusten tilinpäätöstietoihin, joissa annetut tiedot eivät ole keskenään yhteismitallisia eikä avustusten eri myöntäjiä ole kaikissa tapauksissa ole eritelty.

Taulukko 6. Alueellisten elokuvakeskusten toteutunut rahoitus vuonna 2004 %.

	OPM:n rahoitus valtionavustukset (toiminta-avustus, projektirahoitus, festivaalituki)	Alueellinen rahoitus	Oma rahoitus	Muu	Yhteensä %
Finlandsvenskt Filmcentum	30 %	–	11 %	59 %	100 %
ISAK	47 %	14 %	34 %	5 %	100 %
KSEK	24 %	31 %	13 %	32 %	100 %
Lapin elokuvasihteeri	72 %	19 %	–	9 %	100 %
OEK	43 %	37 %	12 %	8 %	100 %
PEK	19 %	12 %	63 %	6 %	100 %
P-Karjalan elokuvayhdistys	47 %	20 %	23 %	10 %	100 %
PHEK	25 %	14 %	53 %	8 %	100 %
SEKK	25 %	12 %	16 %	47 %	100 %
VSEK	51 %	7 %	40 % (1	2 %	100 %

1) Tästä 32 % läpivirtaavia filmivuokria.

4.2 Työryhmän arvio alueellisten elokuvakeskusten rahoituksesta

Alueelliset elokuvakeskukset pitävät nykyisiä valtionavustuksiaan riittämättöminä toiminnan kehittämiseksi. Riittävä rahoitus on organisaatioiden toiminnan perusresurssi, joka tulee suhteuttaa toiminnan laajuuteen, tuloksellisuuteen ja muuhun rahoitukseen.

Vaikuttaa siltä, että alueellisissa elokuvakeskuksissa valtionavun osuus suhteessa toiminnan laaja-alaisuuteen, tuloksellisuuteen ja tehokkuuteen ja vaikuttavuuteen on joissakin tapauksissa ylimitoitettua. Tavoiteltavaa on, että valtionavun osuus keskusten vuosibudjetista on korkeintaan 30–40 prosenttia ja, että toimintaa rahoitetaan sekä paikallisella että alueellisella tuella.

Työryhmän näkemyksen mukaan alueellisten elokuvakeskusten valtionavustusjärjestelmää tulisi uudistaa kokonaisuutena. Valtionavun suuruutta mitoitettaessa olisi otettava huomioon toiminnan tuloksellisuus ja vaikutus alueen kulttuurielämään, toimijoiden paikallinen ja alueellinen rahoitus, kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen muiden alueen taide- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa, elokuvakeskusten keskinäinen verkottuminen ja osaamisalueet, strategiset linjaukset ja kyky mukauttaa toiminta audiovisuaalisen toimintaympäristön mukaiseksi.

Valtionavustusjärjestelmän yleisenä tavoitteena on, että pelkkä valtionavustusmäärärahan kasvattaminen ei ole järkevää ilman toiminnan uudistamista. Tulevaisuuden haasteena on alueellisten toimijoiden rohkaiseminen toiminnan tavoitteellisuuden ja strategisen suunnittelun

lisäämiseen ja uudistamiseen sekä alueen muiden kulttuuritoimijoiden osaamisalueiden hyödyntämiseen oman toiminnan kehittämisessä.

4.3 Alueellisten tuotantoresurssikeskusten rahoitus

Audiovisuaalisen alan resurssikeskusten toimintaa on rahoitettu alueilta ja maakunnista, Euroopan Unionin aluekehitysrahaston ja Euroopan sosiaalirahaston tuella sekä muulla projektirahoituksella.

Villilän kokonaisrahoitus vuosina 2002–2005 on noin 4,16 miljoonaa euroa. Villilä on saanut EU-rahoitusta. Lisäksi Villilän toimintaa ovat tukeneet, Satakuntaliitto ja Lounais-Suomen ympäristökeskus. Oman rahoituksen osuus on noin 3,15 miljoonaa euroa.

Pohjoisen elokuva- ja mediakeskuksen toimintaa ovat rahoittaneet Oulun kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja TE-keskus EU:n tavoite 2 -ohjelmasta 1999–2004. Lisäksi POEM on saanut erillisprojekteihin tukea opetusministeriöstä ja kauppa- ja teollisuusministeriön sisältötuotantoprojektista. POEM päättyy projektina vuoden 2005 lopussa, jonka jälkeen toimintaa jatkaa POEM Säätö.

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus -hankkeella on täysimääräinen Euroopan sosiaalirahaston rahoitus Lapin lääninhallitukselta. Sodankylän elokuvakeskuksen kehittämishanke jatkuu 2005–2007 esivalmisteluhankkeen 2001–2004 jälkeen. Kustannusarvio hankekaudelle 2005–2007 on 516 000 euroa, johon on saatu Euroopan aluekehitysrahaston tukea. Lisäksi Sodankylän kunta tukee projektia.

Taulukko 7. Alueellisten tuotantoresurssikeskusten ja kehittämishankkeiden rahoitus keskusten ilmoittamien tietojen mukaan. (Ks. Joensuun media-alan hankkeet taulukko 8.)

	EU/Valtio	Alue	Yksityinen	Muu	Yhteensä
POEM 1999-2005	1 458 886	2 339 006	–	331 985	4 129 877
Villilä 2002-2005/6	1 016 350	1 683 042	1 465 515	–	4 164 906
Skábma 2004-2005	178 000	8 000	–	–	186 000
Sodankylä 2001-2004	168 188	52 335	8 661	–	229 184
2005-2007	250 000	250 000	16 000	–	516 000
	EU/Valtio	Alue	Yksityinen	Muu	Yhteensä
POEM 1999-2005	35 %	57 %	–	8 %	100 %
Villilä 2002-2005/6	25 %	40 %	35 %	–	100 %
Skábma 2004-2005	95 %	5 %	–	–	100 %
Sodankylä 2001-2004	73 %	23 %	4 %	–	100 %
2005-2007	48,5 %	48,5 %	3 %	–	100 %

Pohjois-Karjalan AMK:n useiden EU-rahoitteisten av-projektien kokonaisrahoitus 2000-2006 on noin 4,3 miljoonaa euroa. Tuotantopalveluja elokuva-, dokumentti- ja draamasarjoille tarjoavat Itä-Suomen elokuvakomissio ja Cadimef-studiot. Niiden perustamista ja toimintaa on rahoitettu pääasiassa EU:n sosiaalirahaston tuella ja maakunnan kehittämisrahoituksella.

Itä-Suomen elokuvakomission kokonaisbudjetti 2003–2005 on 708 680 euroa. Elokuvakomission toiminnan jatkuvuus on turvattu Joensuun kaupungin rahoituksella kesään 2006. Pohjois-Karjalan AMK:n yksikkönä toimivien Cadimef-studioiden kokonaisrahoitus 2001–2004 oli noin 1,4 miljoonaa euroa, josta EU:n sosiaalirahaston tuen määrä oli noin 668 000 euroa. Cadimefille ei ole erillistä budjettia vuonna 2005 vaan se on sisällytetty ESR-rahoitteisen MECCA-projektin budjettiin, jonka nettokustannukset ovat 377 000 euroa. Koska Cadimefin erillistä budjettia ei ole, sen tulo- ja menorakennetta ei voi analysoida. Tavoitteena on, että Cadimef-studioiden toiminta pystyttäisiin rahoittamaan tulevaisuudessa sen liiketoiminnalla.

Pohjois-Karjalan AMK:n viestinnän koulutusohjelmaa tuetaan opetusministeriöstä normaaleilla valtionosuuksilla yksikköhintojen kautta. Lisäksi ammattikorkeakoulu on hankkinut jonkin verran tulorahoitusta projekti- ja maksullisen palvelutoiminnan kautta.

Taulukko 9. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun audiovisuaalisen alan hankkeet 2003-2006.

Projekti	Kesto	EU/Valtio	Alueellinen rahoitus	Yksityinen rahoitus	Yhteensä
Itä-Suomen elokuvakomissio	1.12.2003-31.12.2005	588 680	78 000	1000	667 680
Cadimef-studiot	1.10.2000 - 31.12.2003	1 193 793	139 685	–	1 333 487
MECCA	2004–2005	400 000	134 000	200 000	743 000
Digitaalisen elokuvateatterikeskuksen kehittämishanke	2004-2006	304 460	65 000	81 000	450 460
Elokuva- ja tv-studion kehittämishanke	1.1.2004-30.6.2006	155 050	46 450	20 000	221 500
Kulissikylän rakentamis- ja kehittämishanke	Ei tiedossa	Ei tiedossa	Ei tiedossa	Ei tiedossa	350 000
Musiikkitekniikan opetuksen kehittäminen	2005-2006	166 500	15 000	–	181 500
Musiikkitekniikan kehitys- ja oppimisympäristö	1.6.2005-31.12.2006	105 000	10 000	–	125 000
EDU-tv	2005-2006	195 000	55 000	–	250 000
Yhteensä					4 332 628

Tuotantoresurssikeskusten taloudelliset laskelmat ja suunnitelmat

Keskusten suunnitelmien mukaan opetusministeriö rahoittaisi organisaatioiden toimintakulut, kuten henkilöstökulut.

Villilä Säätiön talousarvio vuodelle 2006 on 200 000 euroa, josta 100 000 euroa kattaisi valtio (opetusministeriö), 100 000 euroa alue. Säätiö ei ole liiketaloudellisesti rahoitettava, sen toimialaan kuuluvat televisio-ohjelmat/ohjelmaideat sekä kulttuurisesti merkittävä kehittämis- ja tukitoiminta. Villilä rahasto Ky ja Villilä studiot on tarkoitettu rahoitettavaksi ilman julkista tukea. Vuoden 2010 tavoitetaso on, että säätiön budjetti ylittäisi 500 000–1 000 000 euron suuruusluokkaan. Budjetti rakentuisi silloin samalla periaatteella kuin vuoden 2006 talousarviossa.

Pohjois-Pohjanmaa lahjoitti syksyllä 2005 70 000 euroa POEM Säätiön perustamiseen. Lahjarahan ja säätiön alkupääoman lisäksi POEM:in perustajajäsenet ovat sitoutuneet POEM:n toiminnan vuosittaiseen rahoitukseen, joka kohdennetaan toimiston ylläpitoon, henkilökunnan palkkaukseen ja toimintaan. POEM Säätiön talousarvio vuodelle 2006 on noin miljoona euroa, josta aluerahoitus olisi 400 000, valtion rahoitus 300 000, EU-rahoitus 300 000. Vuoden 2010 tavoitteena on, että aluerahoitus kattaisi 1,2 miljoonaa euroa valtion rahoitus 500 000, EU-rahoitus 300 000 noin kahden miljoonan vuotuisesta budjetista.

Alkuperäiskansojen elokuvakeskuksen talousarvio vuodelle 2006 on 55 000 euroa, josta opetusministeriö rahoittaisi 45 000 euroa, Saamelaiskäräjät 5 000 euroa ja Saamelaisalueen kunnat 5 000 euroa. Tavoitteena on että vuoden 2010 budjetti olisi 400 000, josta opetusministeriön pysyvä rahoitus olisi 50 000 euroa.

Sodankylän elokuvakeskuksen kehittämishanke jatkuu vuoteen 2007. Hankkeen jälkeinen rahoitus perustuisi liiketaloustoimintaan, julkiseen ja yksityiseen tukeen. Mediapalvelukeskuksesta muodostettaisiin osakeyhtiö, jonka osakkaina olisivat esimerkiksi Matkailun edistämiskeskus, Finnair, Lapin matkailu Oy, kunnat ja matkailualan yritykset. Tuotantopalvelukeskuksen palvelut muuttuvat maksullisiksi ulkopuolisille toimijoille hankkeen aikana.

Kaiken kaikkiaan tuotantoresurssikeskusten mukaan valtion tuen tarve vuonna 2006 olisi 445 000 euroa. Joensuu ei ole ilmoittanut tarkkoja suunnitelmia eikä laskelmia mahdollisesta opetusministeriön tuen tarpeesta.

4.4 Rahoittajien ja televisioyhtiöiden näkemys alueellisista tuotantoresurssikeskuksista

Rahoittajatahojen näkemys alueellisten tuotantoresurssikeskusten lisäarvosta suomalaisen elokuva- ja audiovisuaalisen tuotannon edistämiseksi on yhtenevä. Alueellista rahoitusta pidetään yleisesti hyvänä lisänä elokuva- ja televisiodraamasarjojen tuotannoille, jos rahoitus tulee alueilta olemassa olevien rahoitusinstrumenttien lisäksi.

Rahoittajat katsovat, että opetusministeriön Suomen elokuväsäätiön kautta myönnettävää elokuva-alan julkista tuotantotukea ei ole syytä hajauttaa tuotantoresurssikeskusten kautta alueille myönnettäväksi, eikä opetusministeriön tulisi myöskään rahoittaa tuotantoresurssikeskusten hallinnollisia kuluja. Kuultujen tuottajien näkemykset olivat pääsääntöisesti samansuuntaisia rahoittajatahojen ja televisioyhtiöiden kanssa.

Televisioyhtiöiden ja -kanavien näkökulmasta riippumattomien tuotantoyhtiöiden elokuva- ja draamasarjojen tuotanto on liiketoimintaa, joten tuotannon hinta ja laatu ratkaisevat tuotantopäätökset. Toisin sanoen tuotantokustannusten tulee olla alueilla alhaisempia, ja tarjolla on oltava pätevää henkilökuntaa, jotta tuotannon toteuttaminen alueilla olisi kannatta-

vaa. Alueiden osaamisinfrastruktuuri ei ole kuitenkaan vielä riittävä.

Televisioyhtiöt tekevät yhteistyötä pääasiassa samojen hyviksi yhteistyökumppaneiksi todettujen tuotantoyhtiöiden kanssa ja korostavat sitä, että tuotantoyhtiöt tekevät itsenäisesti päätökset siitä, missä tuotannot toteutetaan. Televisioyhtiöt tekevät sopimukset suoraan tuotantoyhtiöiden kanssa eikä tuotantoresurssikeskusten kautta. Päätöksenteossa rahoitus- tai ennakko-ostosopimuksen tekemisessä ei ole ratkaisevaa missä tuotanto toteutetaan, vaan puhtaasti taloudelliset tekijät. Jos muiden rahoittajien rahoitusosuus kasvaisi alueellisen rahoituksen myötä, televisioyhtiöt voisivat vähentää rahoitusosuuttaan ja rahoittaa useampia tuotantoja.

Televisioyhtiöistä vain YLE:n TV 2:n toimintapolitiikassa alueellisuus voi olla vaikuttavana päätöksenteossa. Lähtökohtana on, että draamaohjelmiston on oltava valtakunnallisesti kattavaa ja edustavaa ja, että tarina ei sijoitu pääkaupunkiseudulle. TV 2:n näkökulmasta tuotantoresurssikeskukset ovat hyödyllisiä erityisesti paikallistuntemuksen osalta.

Koska tuotantoresurssikeskusten toiminta on uutta ja niiden toiminnan painopisteet ovat muuttuneet niiden olemassa olon aikana, on muiden tuotantoja rahoittavien yhteisöjen ollut vaikeaa ottaa niiden rahoituskapasiteettia huomioon ja ennakoida sitä omissa rahoituspäätöksissään.

4.5 Työryhmän arvio tuotantoresurssikeskusten rahoituspohjasta

Alueellisten audiovisuaalisen alan tuotantoresurssikeskusten hankkeissa ja rahoituksessa yhdistyvät maakunta-, koulutus-, teknologia- ja elinkeinostrategia sekä voimakas alueellinen työllisyys- ja imago vaikutusten hakeminen. Keskukset ovat rahoittaneet toimintansa ja hankkeensa tähän asti pääasiallisesti kunnallisella, maakunnallisella, ja EU-rahoituksella.

Villilän, POEM:in ja Pohjois-Karjalan AMK:n av-hankkeiden EU-rahoitus jatkuu vuoden 2005 loppuun. Keskusten haasteena on liiketoiminnallisesti kannattavan toiminnan luominen ja uusien organisaatio- ja rahastomallien vakiinnuttaminen. Koska uusia toisistaan poikkeavia rahoitusmalleja ollaan parhaillaan luomassa ja vakiinnuttamassa, niiden toimivuuden arviointi on hankalaa.

Kaikkien alueellisten tuotanto- ja resurssikeskusten toiminnan kehittämiseen on saatu mittavaa EU- ja muuta tukea. Kuitenkin toiminnan strateginen kehittäminen ja liiketoimintamallien suunnittelu on aloitettu myöhäisessä vaiheessa, mikä on hidastanut toiminnan vakiinnuttamista. Toimiin on ryhdytty vasta, kun EU-projektirahoitus on loppumassa. On todennäköistä, että tuotantoresurssikeskusten EU-projektirahoituksella kasvatettua ja ylimitoitettua toimintaa joudutaan sopeuttamaan ja tehostamaan, jos rahoitus vähenee tulevilla rakennerahastokaudella.

Hankkeiden vetureina on useita alueellisia toimijoita, kuten ammattikorkeakouluja, kehitysyhtiöitä, kuntia jne. Hankkeiden rahoitusosuuksien perusteella voidaan nähdä, että ammattikorkeakoulut, maakunnat, kunnat, yritykset ja muut toimijat keskinäisesti edistävät toinen toistensa sijoittumista samoilta audiovisuaalisen toiminnan sektoreille pyrkimyksensä muodostaa alueellisia talouden kasvualustoja. Tuotantoresurssikeskusten rahoituksessa heijastuvat julkisen hallinnon hajauttaminen ja alueellisen sekä paikallisen poliittisen päätöksenteon itsenäisen aseman voimistaminen. Tuotantoresurssikeskusten ympärille on syntynyt erilaisten julkisten alueellisten rahoitustahojen yhteistyötä.

Vaikuttaa siltä, että suurin osa tuotantoresurssikeskusten rahoituksesta suuntautuu kehitys- ja koulutushankkeisiin ja suhteellisen pieni osa yritysinvestointeihin ja tuotantotoimin-

nan aloittamiseen. Kun otetaan huomioon valtio- tai kuntasuhteen aiheuttamat epävarmuudet ja aluekehityksen usein ristiriitaiset kehityssuunnat, vaarana on, ettei rakennerahoituksen ja muun uuden aluekehittämisrahoituksen tuloksena synny uutta tuotantotoimintaa. Tuloksena voi olla pikemminkin jälleen uusia suunnitelmia, esivalmistelu- ja kehittämishankkeita.

Tuotantoresurssikeskusten tuotantotoiminnan kannalta ratkaisevaa on, lähteekö alueilla suunnitteilla olevien rahastojen riskirahoitus käyntiin. Jos yksityinen yritys- ja hankerahoitus nousevat julkisen ja alueellisen säätiörahoituksen rinnalle, niin kaikki kolme täydentävät toisiaan. Ydinkysymyksenä on sijoittajien houkutteleminen perusteilla oleviin tuotantoresurssikeskusten rahastoihin.

Vaikka kansallisen elokuva- ja muun audiovisuaalisen tuotannon rahoituspohjan laajentaminen ja tuotannon vahvistaminen on erittäin tärkeää, ei työryhmä pidä mahdollisena, että tuotantoresurssikeskusten nykyisten suunnitelmien mukaista toimintaa ja sen ylläpitämistä rahoitettaisiin opetusministeriön elokuvien tuotantoihin, jakelun ja elokuvakulttuurin edistämiseen tarkoitetuista määrärahoista ennen kuin pohjoismainen rahoituksen taso on saavutettu.

Keskusten toiminnassa on nähtävissä paljon päällekkäisyyttä audiovisuaalisten tuotantojen rahoittamisessa ja koulutustoiminnassa. Joidenkin tuotantoresurssikeskusten kautta rahoitetaan projektiluonteista tutkimustoimintaa. Varsinainen tutkimus tapahtuu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen hankkeissa. Opetusministeriön myöntämät taiteen tukemiseen varatut määrärahat on ensisijaisesti tarkoitettu kohdennettavaksi taiteen ja kulttuurin edistämiseen, ei koulutus- ja tutkimustoimintaan.

Lisäksi tuotantoresurssikeskusten toiminta ja tavoitteet liittyvät pitkälti elinkeino- ja aluepoliittisiin päämääriin, jolloin mahdollisen julkisen tuen tulisi löytyä alueilta tai muulta hallinnonalalta kuin kulttuurihallinnosta, kuten esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriöstä.

5 Alueellisten toimijoiden tulevaisuuden visiot

5.1 Elokvakeskusten visiot 2010

Elokvakeskusten tulevaisuuden visioissa tavoitteet kiteytyvät elokvakeskusten verkostoitumiseen ja yhteistoiminnan lisääntymiseen digitaalisen esitystoiminnan järjestämiseksi, opetusministeriöltä haettavien toiminta-avustusten kasvuun, verkostoitumiseen alueen alan toimijoiden kanssa ja elokvakasvatuksen järjestämiseen kunnille ostopalveluina sekä osayleisöjen, kuten ikääntyneiden ihmisten ja monikulttuurisen väestön, tarpeiden huomioon ottamiseen levitystoiminnassa.

Joidenkin elokvakeskusten visioissa mainittiin koulutuksen tarjoaminen seudun asukkaiden itseilmaisun vahvistamiseksi. Tavoitteena on aktiivinen ja tehokas alueellinen verkottuminen, jossa osaaminen ja tieto ovat vapaasti liikkuvaa yhteistä pääomaa. Alueellista yhteistyötä voitaisiin kehittää esimerkiksi lastenkulttuuriverkoston ja alueellisten tuotanto- ja resurssikeskusten kanssa. Päämääränä voisi olla esimerkiksi verkoston julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteenliittymä, jonka yhtiömuotona olisi osuuskunta.

5.2 Tuotantoresurssikeskusten visiot 2010

Alueelliset tuotanto- ja resurssikeskusten tavoitteena on se, että muutaman vuoden kuluttua alueilla tuotettaisiin yli 10 kotimaista ja ulkomaista pitkää elokvua vuodessa.

Villilän tavoitteena on olla osarahoittajana muutaman vuoden päästä viidessä tai kuudessa elokvassa vuosittain. Vuonna 2010 puolet kotimaisista ja pari ulkomaista elokvua kuvataan Villilässä. Villilä keskittyy vaativiin elokvatuotantoihin eli pitkiin teatterilevityselokuviin, televisioelokuviin ja draamasarjoihin. Lisäksi toiminnan painopisteisiin kuuluvat dokumenttien tuotanto, mediakasvatus ja liiketoiminnallinen luovuus. Villilän tavoitteena on kehittää toimintaympäristö, joka sisältää tuotannon, koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen. Lisäksi toimialarahastoa kehitetään elokvatuotannon tarpeisiin. Elokvatuotanto oheispalveluineen tarjoaa runsaasti uusia työpaikkoja, koska Villilän palvelukokonaisuuteen kuuluvat tuotantohenkilöstö ja avustajat. Keskuksen tavoitteena on nostaa seudun imagoa.

POEM Säätiön visiona on, että alueella kuvattaisiin vuonna 2010 neljästä viiteen pitkää elokuvaa ja/tai televisiodraamasarjaa ja viidestä kuuteen dokumenttia vuodessa. Televisio-ohjelmatuotanto olisi ympärivuotista, mikä tarkoittaisi neljän viiden asia-, viihde- ja/tai ajankohdaisohjelman tuotantoa. Pohjois-Kalotin elokuvarahasto tukisi kahdesta kolmeen kansainvälistä yhteistuotantoa alueellaan. Lisäksi tavoitteena on, että alueella sijaitsee kaksi peli- ja viisi elokuva- ja televisiotuotantoyhtiötä, jotka toimivat kansainvälisillä markkinoilla. Muita audiovisuaalisen alan palveluita tuottavia yrityksiä olisi seudulla viitisenkymmentä. POEM ja Finnkino suunnittelevat 304-paikkaisesta Rio-elokuvateatterista eurooppalaisen elokuvan omaa näyttämöä Ouluun. POEM ja Finnkino rakentavat yhteistyömallia kotimaisen ja alueellisen elokuvan ensi-iltojen järjestämiseksi.

Joensuun AMK:n av-hankkeiden tavoitteena on, että Itä-Suomessa ja/tai Pohjois-Karjalassa kuvattaisiin vuodessa kahdesta kolmeen pitkää elokuvaa, viidestä kymmeneen dokumenttia, kahdesta kolmeen televisiosarjaa, sekä sisältöjä alueelliselle digitaaliselle televisiolle. Ammattikorkeakoululla on oma kaapelitelevisiokanava EDUTV, jossa valmistaudutaan alueellisen digitaalisen televisiotoiminnan käynnistämiseen. Itä-Suomi ohjelmassa on esitetty elokuvakomissiotoiminnan vakiinnuttamista, koulutus- ja tutkimusresurssien verkottamista, tuotannon ja koulutuksen infrastruktuurin sekä mediatuotteiden markkinoiden kehittämistä. Itä-Suomen elokuvakeskuksen arvioidaan työllistävän noin 10–15 henkilöä vuonna 2010. Henkilöstöarvioon sisältyy myös digitaalisen elokuvateatterin henkilökunta.

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábman tavoitteena on edistää saamen kielen ja kulttuurin säilymistä tukemalla erityisesti saamelaisnuorten identiteetin kehitystä. Skábma edistää saamelaiselokuvantekijöiden ja saamelaisalueella toimivien audiovisuaalisen alan yritysten kuten YLE samiradion yhteistyötä ja toimintaedellytyksiä.

Televisio- ja elokuva-alan tuotannolla pyritään monipuolistamaan elinkeinorakennetta ja luomaan uusia työpaikkoja, ja siten vähentämään erityisesti nuorten muuttovirtaa saamelaisalueilta. Skábman vision mukaan keskus työllistäisi vuonna 2008 viidestä kahdeksaan henkilöä, ja synnyttäisi 30–50 uutta pysyvää työpaikkaa viidessä vuodessa. Tavoitteena on, että keskuksessa toimisi tuotanto-, mediakasvatus- ja koulutus- sekä markkinointiosasto vuonna 2010. Pohjois-Lappiin syntyvät pohjoismaisen saamelaisalueen kattavat yritykset palvelisivat koko Pohjois-Suomen tarpeita.

Sodankylän elokuvakeskuksen toiminta jakautuisi Lapin läänin tuotanto- ja mediapalveluun sekä koulutus- ja tapahtumakoordinointiin. Elokuvakeskus järjestäisi alan työllisyyskoulusta eri tuotantoja varten. Mediapalvelukeskus koordinoisi matkailualan henkilöstön media-koulutusta, alan konferensseja, seminaareja ja muita media tapahtumia. Mediapalvelukeskuksesta on tarkoitus muodostaa osakeyhtiö. Tuotantopalvelukeskuksen palvelut muuttuvat maksullisiksi ulkopuolisille toimijoille hankkeen aikana.

Visiona on, että vuonna 2008 Sodankylän elokuvakeskus työllistää ympärivuotisesti viidestä kahdeksaan henkilöä, ja synnyttää 30–50 uutta pysyvää työpaikkaa koulutuksessa, palveluissa, tuotannollisessa ja avustavassa työssä vuoteen 2010 mennessä. Lappiin syntyy uusia alan yrityksiä ja matkailumarkkinointi vahvistaa matkailuelinkeinoja. Tavoitteena on myös ammattimaisen tuotantoyhtiön perustaminen maakuntaan.

Kaikki alueelliset tuotantoresurssikeskukset arvioivat, että kansainvälisten tuotantojen saaminen alueille on mahdollista. Alueellisen rahoitusmallin ja uusien rahastojen uskotaan edistävän kansainvälisten yhteistuotantojen syntymistä. Villilä ja POEM Säätiöt tähtäävät eurooppalaiseen yhteistuotantoihin erityisesti Baltian, Pohjoismaiden ja Venäjän kanssa. Itä-Suomen elokuvakeskus pyrkii yhteistyöhön erityisesti Venäjän ja Viron kanssa. POEM Säätiö on laatinut yhteistyössä FilmPool Nordin kanssa Filmbågen strategian. Tavoitteena on luoda Peränmeren kaaren yhteistuotantoalue, Pohjois-Kalotin yhteistuotantorahasto ja markkinoida Poh-

jois-Skandinaviaa kansainvälisten tuotantojen kuvauspaikaksi. Pitkien näytelmäelokuvien kansainvälisistä yhteistuotannoista on kokemuksia Villilässä ja Skábma-keskuksessa. POEM on ollut mukana kansainvälisissä lyhyt- ja dokumenttielokuvatuotannoissa.

5.3 Työryhmän arvio visioista

Kuten aikaisemmin on todettu, alueellisten elokuvakeskusten on toiminnassaan ja sen kehittämisessä sekä uudistamisessa otettava huomioon audiovisuaalisen toimintaympäristön muutos. On erittäin tärkeää, että uudet yleisöt ja uudet toiminta-alueet sekä sisältöjen että maakunnallisen yhteistyön osalta näkyvät toiminnassa.

Tuotantoresurssikeskusten visioista näyttää puuttuvan analyttinen toimintaympäristön ja erityisesti tuotantovolyymien arvio.

Tällä hetkellä keskimääräinen vuosittainen tuotantovolyymi on 10–12 pitkää suomalaista elokuvaa, joiden tuotantobudjetti on noin 1,2 miljoonaa euroa. 2000-luvulla pitkien näytelmäelokuvien lisäksi on vuosittain tuotettu keskimäärin 12 lyhyttä näytelmäelokuvaa, 25 dokumenttielokuvaa ja 3 animaatioelokuvaa. Vuonna 2004 ensi-iltaan tuli 13 pitkää kotimaista fiktiota, ja viisi pitkää dokumenttielokuvaa. Lisäksi nähtiin kolme yhteistuotantoa, joissa oli suomalainen osatuottaja. Julkista tukea saaneita lyhyitä näytelmäelokuvia valmistui 7, dokumenttielokuvia 52 ja animaatioelokuvia 2.³⁴

Suomen elokuvasäätiön tavoiteohjelman 2003–2005 ja opetusministeriön Audiovisuaalisen politiikan linjat strategian päämääränä on nostaa elokuvatuotannon määrää siten, että Suomessa tuotetaan korkeimmillaan 15 pitkää elokuvaa teatterilevitykseen, korkeimmillaan 15 draamasarjaa tai -elokuvaa televisiolevitykseen sekä vähintään 10 dokumenttielokuvaa ja lyhytelokuvaa vuodessa.

Näihin tavoitteisiin suhteutettuna tuotantoresurssikeskusten tuotantovolyymien tavoitetaso on epärealistinen. Tuotantoresurssikeskusten visiot perustuvat liikaa siihen, että alueille tuodaan tuotantoja. Vaikuttaa siltä, että tuotanto- ja resurssikeskukset eivät ole analysoineet yhdessä kokonaistuotantovolyymia ja markkinaosuuksia, vaikka Villillä, POEM:illa ja Pohjois-Karjalalla on yhteinen foorumi. Todennäköisesti yhtenä syynä tähän on myös Suomen kaltaisessa pienessä maassa korkea odotusarvo julkisen tuen osuudesta.

Alueellisia tuotantomääriä arvioitaessa on myös pohdittava kuinka pitkään alueellisten rahoittajien mielenkiinto säilyy. Alueen päättäjille saatetaan antaa ylimitoitettuja arvioita tuotantomääristä ja näiden taloudellisista vaikutuksista alueen muuhun elinkeino- ja kulttuurielämään. Taloudellisten vaikutusten laskelmissa on useimmiten käytetty esimerkkeinä Suomen oloissa poikkeuksellisen suuria tuotantoja, kuten Rukajärven tie ja Rölli ja metsänhenki.

Tuotantoresurssikeskusten tuotantotavoitteiden perusteella keskuskeskukset joutuvat kilpailemaan ulkopuolelta tuoduista tuotannoista. Rahoitus on tosiasiallinen kilpailutekijä, jolla kotimaisia tuotantoja houkutellessaan alueille. Jotta helsinkiläiset tuotantoyhtiöt toteuttaisivat tuotantoja alueille, on saatavan alueellisen rahoituksen määrän oltava vähintään kaksinkertainen kattamaan kustannustason nousu. Kustannusten nousu johtuu majoitus-, matka-, yms. kuluista. Ilman rahallista tukea tuotantojen siirtäminen ei ole kannattavaa, koska alueellisten tuotantojen korkeammat kustannukset syövät katetta.

³⁴ Audiovisuaalisen politiikan linjat, 2005, s. 39-40.

Kilpailutekijöihin vaikuttaa lisäksi osaamisen infrastruktuuri. Sen ylläpitoa parantaisi alueella toimivat tuotantoyhtiöt ja muut alan toimijat.

Kaiken kaikkiaan tuotanto- ja resurssikeskusten tavoitteet ja visiot rakentuvat liikaa pitkien näytelmäelokuvien ja draamasarjojen tuotannon varaan. Keskusten on huomioitava voimakkaammin mahdollisuudet toimia seudun paikallisten audiovisuaalisen alan toimijoiden ja tuotantojen tukijana ja verkostoijina koko audiovisuaalisella alalla (mukaan lukien musiikkivideot, pelit, mainoselokuvat, lyhyt- ja dokumenttielokuvat, televisio-ohjelmatuotannot) ympärivuotisen kannattavan liiketoiminnan luomiseksi, ja uusien työpaikkojen synnyttämiseksi alueelle.

Jos tuotantoresurssikeskukset keskittyvät jatkossakin pitkien elokuvien ja draamasarjojen tuotantoon ja siihen, että tuotannot tuodaan muualta, on epätodennäköistä, että useammalla kuin yhdellä tai kahdella tuotantoresurssikeskuksella olisi selviytymismahdollisuuksia. Toiminnan kannattavuus edellyttää ympärivuotista liiketoimintaa, alueen oman tuotantotoiminnan kasvattamista sekä toiminnan laajentamista koko audiovisuaalisen tuotannon eri osa-alueille.

Keskusten asettama tavoitetaso edellyttää kansainvälisten tuotantojen ja yhteistuotantojen saamista alueille. Elokuvatuotannoista käydään kuitenkin kovaa kilpailua globaalisti. Verohelpotuksia on tarjolla esimerkiksi Islannissa, Norjassa, Kanadassa, USA:ssa, Kreikassa ja Itävallassa. Lisäksi verohelpotusten saamiselle asetetaan erilaisia ehtoja. Verohelpotusten ja tarjolla olevan rahoituksen lisäksi alueiden kilpailukykyyn vaikuttavat tuotantokustannukset ja alueiden elokuva-alan osaaminen.

6 Toimenpide-ehdotukset

6.1 Perustelut toimenpide-ehdotuksille alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittämiseksi

On erittäin tärkeää, että audiovisuaalinen toiminta on aktiivista ja monipuolista laajoilla alueilla Suomessa. Nykyiset alan erityyppiset organisaatiot vastaavat jo tällä hetkellä suuresta osasta eri tehtäväalueita.

Alueellista toimintaa voidaan tarkastella asiakas- ja sidosryhmälähtöisesti, jolloin kulttuurin edistämässä ensisijaisia asiakkaita ovat yleisö, alan harrastajat ikäluokasta riippumatta, opettajat, audiovisuaalisen alan opiskelijat ja ammattilaiset. Tuotantojen rahoittamisessa sidosryhmiä ovat etupäässä tuottajat, tuotantoyhtiöt ja muut rahoittajat. Tuotantopalveluiden kohdalla asiakkaita ovat edellisten lisäksi myös palveluita tarjoavat majoitus-, kuljetus-, ravintola-, ja matkailualan sekä studiotiloja ja tuotantolaitteistoja myyvät yritykset. Kaiken toiminnan edistämässä on viime kädessä kysymys monipuolisesta ja runsaasta alueellisesti kattavasta audiovisuaalisesta kulttuurista.

Kerätyn aineiston, lukuisten alan toimijoiden ja asiantuntijoiden kuulemisten perusteella on selvää, että alueellista audiovisuaalista toimintaa tulee kehittää toiminnan sisältöjen ja toteuttamistapojen uudistamiseksi. Monipuolisen alueellisen toiminnan toteuttamiseen tarvitaan sekä audiovisuaalisen kulttuurin edistämisen että tuotantopalveluiden ja tuotantojen rahoittamisen osaajia ja ammattilaisia, joilla on vahva ja näkemyksellinen paikallisen ja alueellisen hallinnon, kulttuuri- ja elinkeinoelämän tuki.

Alueelliset elokuvakeskukset

Useimmat alueelliset elokuvakeskukset, joiden työ- ja tehtäväkenttä suuntautuu elokuvakulttuurin edistämiseen, ovat toimineet melko muuttumattomien toimintatapojen tai toimintakonseptien mukaisesti. Audiovisuaalinen ala on kuitenkin merkittävässä murrosvaiheessa erityisesti elokuvan levityksen ja elokuvien ja muiden audiovisuaalisten ohjelmien katsomis- ja käyttökulttuurin osalta. Murros tulee vääjäämättä heijastumaan myös elokuvakulttuurin ja elokuva- ja mediasatuksen alueille, joissa on huomioitava digitaalisen kulttuurin ja teknologiakehityksen vaikutukset.

Nykyinen elokuvien esittämiseen ja elokuva- tai mediakasvatukseen painottuva tehtäväalue on jatkossakin tärkeää. Työryhmä pitää tärkeänä, että alueellisten elokuvakeskusten toimintaa kehitetään siten, että toimintojen sisällöissä ja niiden toteuttamisessa otetaan huomioon audiovisuaalisella alalla tapahtuvat muutokset ja niiden seuraukset.

Esittämistoiminnan toteuttamisessa on kuitenkin hyödyntämättömiä sisältöalueita ja kohderyhmiä, joiden aktivointi alueilla voisi tuottaa tulevaisuudessa uusia osaavia ja kiinnostuneita audiovisuaalisen kulttuurin harrastajia, ammattilaisia ja käyttäjiä. Tällaisen toiminnan kehittämisessä keskuksat voisivat painottaa omia vahvuusalueitaan ja terävöittää strategista otettaan mm. tehostamalla verkostoitumista ja yhteistyötä samalla alueella toimivien muiden taiteenalojen järjestöjen ja/tai toimijoiden sekä muilla alueilla toimivien audiovisuaalisen alan toimijoiden kanssa uusien yhteistyö- ja toimintamallien ideoimiseksi. Myös kansainvälisten suhteiden ja verkostojen ylläpito, yhteistyö ja osaamisalueiden vaihto voivat syventää ja laajentaa toimintaa.

Elokuva- ja mediakasvatustyössä on taattava korkea laatu. Keskusten tulisi tässä työssä määritellä oma osaamisensa ja omat vahvuusalueensa. Lisäksi keskuksat voisivat laajentaa osaamisen hyödyntämistä aktiivisella yhteydenpidolla seudun muihin samaa työtä tekeviin toimijoihin, kuten kuntien videopajoihin ja alan harrastajiin, ja pyrkiä yhteistyöhön tilankäytön, laitteiden ja teknisiä välineiden osalta. Koulukino-organisaatio on luonteva yhteistyökumppani niin esitystoiminnassa kuin mediakasvatuksessa.

Alueellisten elokuvakeskusten elokuva- ja mediakasvatustyössä tarvitaan myös kansallista koordinoitua, jotta elokuva- ja mediakasvatuksen suunnitelmallinen toteuttaminen ja kehittäminen ovat mahdollista.

Tuotantoresurssikeskukset

Tuotantoresurssikeskusten toiminta on Suomessa uutta ja projektirahoitukseen perustuvaa. Nämä toimijat ovat suuressa muutosvaiheessa. Toiminnan organisaatorakenteet ovat monimutkaisia ja vielä vakiintumattomia. Erityisen ongelmallisia ovat ammattikorkeakoulujen yksikköinä toimivat tuotantojen rahoitusta tai tuotantopalvelutoimintaa toteuttavat hankkeet. Osittain näistä syistä toiminnan ja toimijoiden analyttinen arviointi on ollut vaikeaa.

Työryhmä on kiinnittänyt huomiota siihen, että vaikka alueelliseen tuotantoresurssikeskustoimintaan on saatu mittava EU-painotteinen rahoitus, on toiminnan pitkäjänteinen ja strateginen kehittäminen ollut vähäistä; joissakin tapauksissa se on puuttunut kokonaan, joissakin pelkkä suunnittelu on kestänyt useita vuosia.

Työryhmä katsoo, että kaikissa tapauksissa organisaatioiden rahoitusratkaisut ovat olleet lyhytjänteisiä ja arviot alueellisten tuotantojen määristä ovat ylimitoitettuja suhteessa suomalaisen elokuva- ja televisiodraamatuotannon vuosittaiseen tasoon. Tästä johtuen useimpien tuotantoresurssikeskusten yhteydessä toimivat tuotantotilat ja -laitteet, kuten kuva- ja äänistudiot, tarkkaamot ja jälkituotantoyksiköt, ovat olleet vajaakäytössä.

Alueellisten tuotantoresurssikeskusten toimintakonsepti on painottunut suunnitteluvaiheesta alkaen pääasiassa alueiden ulkopuolelta tuotujen pitkien näytelmäelokuvien ja televisiodraamojen tuotantojen rahoittamiseen sekä tuotantopalveluiden tarjoamiseen niistä vastaaville tuotantoyhtiöille. Alueille ei siten ole muodostunut vahvaa omaa tuotantoa eikä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta audiovisuaalista yritystoimintaa.

Suomessa tuotetaan vuosittain keskimäärin 10–12 pitkää näytelmäelokuvaa, arviolta kuusi riippumattomien tuotantoyhtiöiden tuottamaa television draamasarjaa ja 3–4 dokumenttelokuvaa teatterileivitykseen. Alan omien selvitysten mukaan Suomen markkinat huomioon

ottaen pitkien näytelmäelokuvien tuotantomäärä voisi korkeimmillaan olla noin 15 vuosittain. Alueellisten tuotantoresurssikeskusten suunnitelmissa on arvioitu, että kullakin alueella (3–4) tuotettaisiin vuosittain arviolta 2–5 pitkää näytelmäelokuva. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tuotantojen määrä joko kaksinkertaistuisi tai elokuvia tuotettaisiin pääasiassa Helsingin ulkopuolella. Myös television draamasarjojen suhteen tuotantoresurssikeskusten tavoitteet ovat epärealistisia.

Alueellisten tuotantojen rahoittamisen ja tuotantopalvelutoiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että eri toimijat tunnistavat omat painopistealueensa. Suomalaisen elokuva- ja audiovisuaalisen tuotannon markkinavolyymin tehostamiseksi eri alueiden tulee löytää omat vahvuus- ja osaamisalueensa. Työryhmä pitää tärkeänä, että toimijat lisäävät yhteistyötä seudun muiden audiovisuaalisen alan toimijoiden kanssa resurssien käyttöasteen tehostamiseksi ja hyödyntämiseksi. Resursseja tulee käyttää tehokkaammin paikallisiin tuotantoihin, kuten televisiotuotantoihin, mainoselokuvaan, musiikkivideoihin, pelituotantoon ja muuhun digitaaliseen tuotantoon.

Työryhmän keräämän aineiston pohjalta on selvinnyt, ettei toistaiseksi ole riittävästi tietoa todellisesta studiotilojen ja -laitteiden tarpeesta, eikä studiotilojen ja -laitteiden käyttöasteesta ja kannattavuudesta tuotantojen kannalta.

Lisäksi työryhmä pitää tärkeänä arvioida ammattikorkeakoulujen yhteyteen syntyneiden uusien mediakeskusten ja studioiden tehtävää. Arvioinnissa tulisi tarkastella missä määrin mediakeskusten toiminta on jakautunut koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiopolitiikan sekä audiovisuaalisen tuotantoympäristön tukemiseen. Ammattikorkeakoulujen yhteydessä toimivien yksiköiden toiminnan tulisi suuntautua selkeästi koulutukseen ja tutkimukseen.

Tarkastelussa olleista varsinaisista tuotantoresurssikeskuksista Villilällä ja POEM:lla on käytännön kokemusta tuotantojen rahoittamisesta ja tuotantoihin osallistumisesta. Ne ovat organisoituneita, vaikka niiden organisaatorakenteissa on yhtiöiden, säätiöiden ja rahastojen yhdistelmiä. Niillä on myös tukenaan oman alueensa elinkeinoelämän ja hallintoelämän vaikuttajat. Lisäksi niillä on erilaisia toiminnan painotuksia, mikä voi edistää niiden keskinäistä työnjakoa. Toiminnan rahoitus on perustunut alueelliseen ja yksityiseen rahoitukseen, jonka tulee jatkossakin olla niiden rahoituksen peruslähtökohta.

Työryhmä katsoo, ettei Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun audiovisuaalisten hankkeita voida pitää varsinaisena tuotantoresurssikeskustoimintana, koska se on organisoitu ammattikorkeakoulun yksiköksi eikä se myöskään ole organisaationa ole rahoittanut tuotantoja.

Työryhmän mielestä elokuva- ja audiovisuaalisen tuotannon rahoitusvolyymin vahvistaminen on alan kehittämisen kannalta tärkeää. Myös uusille rahoitusmuodoille on tarvetta. Alueelliseen elokuva- ja audiovisuaaliseen tuotantoon panostaminen on mielekästä, jos se parantaa elokuva- ja muun audiovisuaalisen tuotannon rakenteita sekä alan yritys- ja elinkeinotoimintaa ja lisää tuotannon kokonaisrahoitusta. Samalla se voi parantaa alan yritysten elinkelpoisuutta alueilla ja tukea kunkin alueen audiovisuaalisen kulttuurin näkyvyyttä.

Työryhmän mielestä on järkevää tukea tuotantoresurssikeskuksia niiden vakiinnuttaessa toimintaansa alueellisen rahoituksen varaan ja kannustaa niitä kehittämään erityisesti liiketoimintasuunnitelmiaan ja organisaatioitaan tulevaisuuden tehtäviä vastaaviksi.

6.2 Toimenpide-ehdotukset

Työryhmä esittää, että käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa

1) Vuoden 2007 alusta nykyinen alueellisten elokuvakeskusten toiminta-avustusmääräraha muutetaan valtakunnalliseksi alueellisten elokuva- ja audiovisuaalisten keskusten verkoston määrärahaksi ja määrärahan myöntöprosessia uudistetaan. Tavoitteena on muodostaa laaja-alaisesti audiovisuaalisen alan asiantuntemusta edustava, yhteistyöhön perustuva audiovisuaalisen alan kulttuuripalveluja kehittävä verkosto.

Tämän toteuttamiseksi

- Opetusministeriö laatii vuoden 2006 alkupuolella elokuva- ja audiovisuaalisten keskusten verkoston toimintaperiaatteet ja verkostossa mukana oleville toiminnan tulos- ja vaikuttavuusvaatimukset. Tarkoituksena on, että nämä toimivat rahoituspäätösten kriteereinä. Toimintaperiaatteisiin sisällytetään yksityiskohtaiset aikatauluja, hakukriteereitä ja toiminnan laadun sekä määrän arvioinnin tilastointia koskevat ohjeet. Nämä saatetaan verkostoon osallistumisesta kiinnostuneiden keskusten tietoon.
- Verkoston toimintaperiaatteen mukaisesti halukkaat alueilla toimivat eri tyyppiset elokuva- ja audiovisuaalisen alan yhteisöt laativat suunnitelmat siitä miten ne aikovat toteuttaa verkoston toimintaperiaatteita. Tarkoituksena on, että suunnitelmat sisältäisivät verkoston toiminnan tulos- ja vaikuttavuustavoitteiden mukaiset kolmivuotiset strategiat ja toimintasuunnitelmat alueellisen elokuva- ja/tai audiovisuaalisen kulttuurin järjestämiseksi omalla toiminta-alueellaan.
- Verkostossa toimivien yhteisöjen toimintaan voi sisältyä elokuva- ja audiovisuaalisen kulttuurin edistämistoimia, kuten esittämistoimintaa, mukaan lukien erilaisten elokuva- ja audiovisuaalisen alan festivaalien ja muiden tapahtumien järjestämisvastuuta, elokuva- ja mediakasvatusta ja muuta elokuvakulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta lisääviä toimia sekä alueen muiden kulttuuritoimijoiden kanssa yhteistyöhankkeita, joissa elokuvalla tai muulla audiovisuaalisella kulttuurilla saadaan enemmän näkyvyyttä.
- Verkostoon mukaan haluavien yhteisöjen suunnitelmissa ja strategioissa määritellään selkeästi omat vahvuus- ja osaamisalueet sekä käytettävissä olevat resurssit. Odotusarvona on, että verkostossa toimivat yhteisöt kykenevät muodostamaan paikallisia ja alueellisia yhteistyö- ja rahoituskuvioita. Alueellisen ja paikallisen panostuksen määrä vaikuttaa verkostomäärärahasta saatavan tuen suuruuteen. Toimintaperiaatteen tarkoituksena on, että Suomen syntyy eri tavoin profiloituneita ja eri osaamisalueisiin painottuvia elokuva- ja audiovisuaalisen alan keskuksia.
- Verkoston jäsenille myönnetään toiminnan toteuttamiseen valtionavustusta verkostomäärärahasta. Valtionavustuksen suuruuteen vaikuttaa toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus suhteessa muuhun alueen kulttuuritarjontaan sekä alueelta saatava ja oman rahoituksen määrä.
- Verkoston toimintaperiaatteen yksi vaatimus liittyy verkoston koordinointiin ja vetovastuuseen, josta verkoston jäsenet sopivat vuosittain keskenään.

2) Alueellista tuotantojen rahoittamista ja tuotantopalvelutoimintaa harjoittavat yhteisöt profiloituvat omille audiovisuaalisen alan vahvuusalueilleen, laativat selkeät strategiat ja liiketoimintasuunnitelmat toiminnan ylläpitämiseksi ja tuotantojen rahoittamiseksi, selvittävät huolellisesti mitkä ovat todelliset ja realistiset mahdollisuudet uusien alueellisten tuotantorahastojen perustamiseksi sekä muodostavat selkeän ja läpinäkyvän organisaatorakenteen toimintansa perustaksi.

Tavoitteena on, että alueellisten vahvuuksien pohjalta erikoistuneet tuotantoresurssikeskukset kattavat koko audiovisuaalisen tuotannon eri alueet. Tuotantoresurssikeskusten tulisi kartoittaa ja kehittää mahdollisuudet alueelliseen tuotantotoimintaan, johon voivat kuulua myös pelit, mobiiliratkaisut ym. Lisäksi tuotantoresurssikeskusten tulee pyrkiä maksimoimaan tuotantotilojen ja -laitteiden ja muiden resurssien käyttöaste hyödyntämällä ympärivuotisesti alueellisia toimintoja.

Toiminnassa tulee myös ottaa huomioon kaikki nykyaikaisen audiovisuaalisen teollisuuden eri toimijat (etu-, intressi ja sidosryhmät) sekä alueellisesti, kansallisesti että kansainvälisesti.

3) Opetusministeriö laatii vuoden 2006 aikana periaatteet, joilla alueellisia audiovisuaalisen tuotantojen rahoitustoimintaa ja tuotantopalvelutoimintaa harjoittavia yhteisöjä voidaan tukea.

- Periaatteiden mukaan ministeriön mahdollinen rahoitus kattaisi enintään osan tuotantoresurssikeskusten alueellisen rahoituksen hankintaan välittömästi liittyvistä kuluista. Tuki ei kata tuotantojen rahoitusta eikä tuotantopalveluita.
- Periaatteiden tavoitteena olisi, että rahoituksenhankintakulujen julkinen rahoitus on sidottu toimijoiden keräämään alueellisen tuotantorahoituksen määrään ja tuen määrälle asetettaisiin maksimiraja.
- Julkisen tuen myöntöperiaatteisiin sisältyisi selkeä tuotantoresurssikeskusten vuosittainen tulostavastuullisuus ja toiminnan arviointi mukaan lukien edellytyksiä, että tuotantorahoitustoimintaa harjoittavat yhteisöt käyttävät tuotantojen rahoittamiseksi eri yhteistyömuodoilla hankittua alueellista rahoitusta ja laativat selkeät tukiohjeistot ja myöntöpäätöksiä koskevat tilastointimenetelmät, jotka ovat yhteismitallisia Suomen elokuvasäätiön tukiohjeiden ja tilastointimenetelmien kanssa.

4) Alueelliset elokuva- ja audiovisuaalisen alan toimijat vahvistaisivat yhteistyössä Suomen elokuva-arkiston kanssa alueellista klassikkoelokuvien esitystoimintaa. Tämä tulisi ottaa huomioon erityisesti Suomen elokuva-arkiston 50-vuotisjuhlavuonna 2007.

5) Opetusministeriö arvioi ammattikorkeakoulujen yhteyteen syntyneiden uusien mediakeskusten ja studioiden tehtävää. Arvioinnissa tulisi selvittää missä määrin mediakeskusten toiminta on jakautunut koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiopolitiikan sekä audiovisuaalisen tuotantoympäristön tukemiseen.

Liite 1

Taulukko I. Sähköisten- ja tallenneviestinten liikevaihto 1980-2003 (miljoonaa euroa / % joukkoviestinnän koko liikevaihdesta).

	1980 milj. euroa osuus lv:sta	1990 milj. euroa osuus lv:sta	1995 milj. euroa osuus lv:sta	2000 milj. euroa osuus lv:sta	2003 milj. euroa osuus lv:sta
Valtakunnallinen TV- ja radiomainonta	–	–	423 15,5 %	516 14,7 %	542 14,8 %
Muu radiotoiminta	122 13,2 %	373 13,7 %	31 1,1 %	30 0,9 %	36 1,0 %
Kaapelitelevisio	7 0,1 %	52 1,9 %	56 2,1 %	69 2,0 %	107 2,9 %
Sähköinen tietopalvelu, online- ja internetpalvelut	1 0,0 %	28 1,1 %	34 1,3 %	60 1,7%	60 1,6 %
Sähköisten viestinten osuus	123 13,4 %	453 16,9 %	545 19,9 %	675 19,2 %	746 20,3 %
Elokuvateatterit	23 2,5 %	31 1,2 %	34 1,2 %	48 1,4 %	58 1,6 %
CD-Rom-tallenteet	–	–	8	36 1,0 %	23 0,6 %
Videot	0,5 0,1 %	51 1,9 %	53 1,9 %	70 2,0%	50 1,4 %
DVD-tallenteet	–	–	–	12 0,3 %	81 2,2 %
Äänitteet	42 4,6 %	111 4,1 %	106 3,9 %	125 3,6 %	120 3,3 %
Tallenneviestinten osuus	65 7,1 %	193 7,2 %	201 7,4 %	291 8,3 %	333 9,0 %
Joukkoviestinnän osuus BKT:sta (1	922 2,9 %	2 679 3,1 %	3 041 2,9 %	3 697 2,7 %	3 679 2,6 %

1) Mediamarkkinoissa ei ole mukana televiestintää (kiinteät- ja matkapuhelinverkot, internet- ja datapalvelut), joka on kasvanut nopeasti 1990-luvulla. Televiestinnän liikevaihto kasvoi vuoden 1990 1,4 miljardista eurosta 4,4 miljardiin euroon vuoteen 2000, jolloin sen osuus oli 55 % mediamarkkinoista (graafinen-, sähköinen-, tallenne- ja televiestintä).

Lähde: Joukkoviestintätilastot 1993-2004.

Liite 2

Taulukko II. Alueellisten elokuvakeskusten esitystoiminnan katsojamäärät 2004.

	Katsoja -määrät (1	Paikkoja omassa teatterissa	Elokuvisa- käyntejä paikka- kunnalla	Keskusten katsojamäärien % osuus elokuvisa käynneistä
Finlandsvenskt Filmcentrum rf <ul style="list-style-type: none"> • Oravainen, Kärklax (13 esitystä) • Parainen (20 es.) • Ahvenanmaa: Brändö • Filmiväkkärä (13 es.) (2) • Koulukinonäytöksiä Pohjanmaalla, Uudellamaalla ja Turussa • Teemapäiviä • Finlandsvenskt Filmmönstring- festivaali 	Ei tiedossa	–	Ruotsinkieliset alueet	–
ISAK ry, Kuopio <ul style="list-style-type: none"> • Kuvakukko • Kuopion Vilimit Yhteensä <ul style="list-style-type: none"> • Filmiväkkärä 	16 000 4 000 20 000 156	330	146 088	13,7 %
Keski-Suomen elokuvakeskus, Jyväskylä <ul style="list-style-type: none"> • Fassbinder teemasarja • Suomen sotauutuuselokuvat • Lilja 4 -Ever • Luontoelokuvia- viikonloppu • Iiris-elokuvafestivaali • Pohjoismaisen elokuvan kiertue 	Ei tiedossa	–	253 127	–

	Katsojamäärät (1	Paikkoja omassa teatterissa	Elokuissa-käyntejä paikkakunnalla	Keskusten katsojamäärien % osuus elokuissa käynneistä
Lapin elokuvasihtööri Rovaniemi: • Kinouni ja Filmiväkkärä kouluille • SEA:n sarja (7) • Arktista Vimmaa -elokuvatapahtuma • Tornio: Top Ten sarja	1 203 Ei tiedossa Ei tiedossa Ei tiedossa	–	Lappi	–
Pirkanmaan elokuvakeskus, Tampere • Niagara Yhteensä • Filmipyörä ja muu kiertävä toiminta	43 000 43 000 18 000	129	683 377	6 %
Pohjois-Karjalan alueellinen elokuva yhdistys, Joensuu • Elokuvaviikko (Meksiko) • Teemapäivät, kuten Kalevalan päivä, Venäjän tutkimuksen päivät • Visuaalisen kulttuurin -festivaali • Filmihillo (15 esitystä) • Koulukino ja Filmiväkkärä esitykset alueella • Muu kiertävä esitystoiminta	250 Ei tiedossa 1 493 1 685 Ei tiedossa	–	99 330	–
Päijät-Hämeen elokuvakeskus, Lahti • Kino liris (662 esitystä) • SEA-sarja (14 esitystä) • Elokvapiiri (24 esitystä) • Koulukino ja päiväkotinäytökset Yhteensä • Filmiväkkärä	12 863 Ei tiedossa Ei tiedossa 3 092 15 775 304	101	163 655	10 %

	Katsoja- määrät (1)	Paikkoja omassa teatterissa	Elokvissa- käyntejä paikka- kunnalla	Keskusten katsojamäärien % osuus elokuvisa käynneistä
Oulun elokuvakeskus, Oulu • Studio (393 esitystä) • SEA:n sarja (34 esitystä) • Kirjastokino (13 esitystä) • Koulukino (10 esitystä) • Päiväkotiesitykset (2) • Muut • Kansainvälinen lasten elokuvafestivaali Yhteensä • Tiedonpuu, kiertävät esitykset	5 868 969 1 196 613 44 75 9 200 17 965 933	45	259 902	6,9 %
Satakunnan elävän kuvan keskus, Pori • Filmiväkkärä ja muita kiertäviä esityksiä (27) Yhteensä	3 100 3 100	–	163 650	–
Varsinais-Suomen elokuvakeskus, Turku • Päiväkotinäytökset • Koululaisnäytökset • SEA:n sarja Elokuvaviikot (Puola, Japani) • Suomalaisen elokuva-festivaali Yhteensä • Filmiväkkärä	3 299 1 568 1 909 791 Ei tiedossa 7 567 5 137	–	567 206	1,3 %

- 1) Katsojamäärät perustuvat alueellisten elokuvakeskusten toimintakertomuksiin vuodelta 2004.
- 2) "Filmiväkkärä - kiertävä lastenelokuvafestivaali" oli opetusministeriön Filmihillo lasten- ja nuortenelokuvan teemavuoden hanke, jonka alueelliset elokuvakeskukset toteuttivat. Valtakunnallisella kiertueella näytettiin kotimaisia ja kansainvälisiä elokuvia sekä paikallisissa elokuvateattereissa että kiertävien elokuvakoneenkäyttäjien avulla.

Liite 3

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus-hanke Skábma

Saamelaiskäräjät käynnistivät vuonna 2004 kaksivuotisen hankkeen alkuperäiskansojen elokuvakeskuksen, Skábman, perustamiseksi. Suunnitelman mukaan Skábma toimisi osana Inariin perusteilla olevaa Saamelaiskulttuurikeskusta. Hankkeella on täysimääräinen Euroopan Sosiaalirahaston rahoitus Lapin lääninhallitukselta.

Hankesuunnitelman mukaan keskus tarjoaa tuotantopalveluja, etsii rahoitusta ja markkinoi saamelais- ja alkuperäiskansojen elokuva- ja televisiotuotantoja, järjestää elokuvakoulutusta ja mediakasvatusta yhteistyössä oppilaitosten ja koulujen kanssa, ylläpitää elokuva-arkistoa ja tietopankkia sekä vastaa vuosittaiseksi vakiintuneen Skabmagovat -elokuvafestivaalin järjestämisestä. Aloite vuodesta 1998 järjestettyyn festivaaliin ja vuonna 1997 Inarissa käynnistyneeseen saamelaiseen elokuvakoulutukseen tuli saamelaisilta elokuvantekijöiltä.

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus edistää saamen kielen ja kulttuurin säilymistä tukemalla erityisesti saamelaisnuorten identiteetin kehitystä. Keskus on aloittanut saamenkielisten lastenohjelmien tuotannon yhteistyössä YLE:n kanssa. Saamenkielistä tietokonepelipelituotantoa ei toistaiseksi ole.

MediaCity ja Pohjanmaan mediakomissio

MediaCity on Vaasassa Åbo Akademin erillislaitoksen yhteydessä toimiva sisältötuotannon keskus, jonka toimialaan kuuluvat koulutus-, kehitys-, sekä televisio- ja elokuvatuotantopalvelut. MediaCity vuokraa studiotiloja ja tekniikkaa televisiotuotantoja varten. Vaasassa on kuvattu televisiosarjat Headhunters ja DNA. MediaCity panostaa erityisesti digitaalisen television interaktiivisten lisäpalveluiden kehittämiseen.

Pohjanmaan mediakomissio on sijoitettu MediaCityyn. Komission toimintaa rahoittavat Vaasan seudun aluekehitysohjelma ja Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen työvoimaosasto. Hankkeen rahoitus on kanavoitu Stiftelsen för Österbottens Högskolan kautta. Pohjanmaan taidetoimikunta on tehnyt aloitteen alueen toimijoille Vaasan sijoittuvan elokuvakeskuksen suunnitteluhankkeesta.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun audiovisuaaliset hankkeet

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun yhteyteen on perustettu alueellisen toiminnan edistämiseksi hankerypäs, johon kuuluvat ensisijaisesti Cadimef-studiot ja Itä-Suomen elokuvakomissio. Uuden Itä-Suomi - ohjelman kautta hankkeeseen ovat tulleet mukaan Joensuun kaupunki, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Joensuun seudun kehittämissyhtiö Joses Oy, Joensuun tiedepuisto ja Joensuun yliopisto.

Itä-Suomen elokuvakomissio (EFFC) tarjoaa tuotantoyhtiöille ja kuvausryhmille maksuttomasti tuotantopalveluja. Palveluiden tarjoamisesta vastaa paikallinen tuotantopäällikkö. Itä-Suomen elokuvakomission toimintaa on rahoittanut projektikaudella 2003–2005 Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu ja Euroopan sosiaalirahasto. Elokuvakomission toimintaa

on tarkoitus jatkaa projektikauden päätyttyä. Joensuun kaupunki on turvannut elokuvakomission toiminnan rahoituksen kesään 2006. Itä-Suomen elokuvakomissio on European Film Commission Networkin jäsen.

Cadimefissä on kaksi studiota, jotka toimivat tuotantoympäristönä pienemmille tuotannoille, kuten televisiosarjoille, musiikkivideoille ja -tuotannoille, koe- ja lyhyt elokuvien kuvauksille sekä äänen- ja kuvien jälkikäsittelylle. Cadimef on keskittynyt jälkituotantoihin.

Cadimef -studioita on rahoitettu Euroopan sosiaalirahaston tuella 2000–2003. Media Content Centria eli MECCA-projekti hallinnoin Cadimef-studioita 2004–2005. MECCA-projekti kehittää palveluja ja verkostoa palvelemaan studioita, ja pyrkii tukemaan valmistuvien opiskelijoiden työllistymistä järjestämällä yritystoimintaa palvelevaa koulutusta ja aktivoimaan audiovisuaalisen alan yrityshautomotoimintaa. MECCA-projektilla on Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta.

Itä-Suomeen ollaan perustamassa alueellista mediatuotantorahastoa ja lisäksi suunnitellaan on pysyvän kullissikylän rakentaminen.

POEM Säätio ja Pohjois-Suomen elokuvakomissio

Marraskuussa 2005 Oulun kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Oulun seudun ammattikorkeakoulu perustivat POEM Säätion. Pohjoinen elokuva- ja mediakeskus POEM toimi kuusi vuotta projektina EU:n tavoite 2-ohjelman, Oulun kaupungin ja Pohjois-Pohjanmaan liiton rahoituksella.

Pohjois-Suomessa ja Perämeren kaaren alueella toimiva POEM Säätio rahoittaa ja kehittää elokuva-, televisio-, video- ja pelituotantoa sekä niiden markkinointia, myyntiä ja levitystä eri medioissa ja tapahtumissa. Säätio voi myöntää korotonta laina- ja/tai investointirahoitusta elokuva- sekä mediateollisuuden ja -kulttuurin tuottajille siten, että rahoituksen tarkoituksena ei ole voiton tavoittelemisen säätiolle. Lisäksi POEM järjestää alan tapahtumia voittoa tavoittelematta. Säätio voi harjoittaa toimialansa tutkimus-, kehittämis-, tiedotus-, kustannus- ja koulutustoimintaa. POEM:in yhteydessä toimii Pohjois-Suomen elokuvakomissio, joka on European Film Commission Networkin jäsen.

Sodankylän elokuvakeskuksen kehittämishanke, Midnight Sun Film Center

Sodankylän elokuvakeskuksen esivalmisteluhankkeen 2001–2004 ja kehittämishankkeen 2005–2007 hankesuunnitelmassa ovat mukana Lapin yliopisto, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus, Lapin lääninhallitus, Rovaseutukunta, Helsingin taideteollinen korkeakoulu, Sodankylän kunta ja Sodankylän elokuvafestivaali ry. Kehittämishankkeeseen on saatu Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusta ja alueellista rahoitusta.

Suunnitelman mukaan elokuvakeskuksen toiminta jakautuisi Lapin läänin tuotanto- ja mediapalveluun sekä koulutus- ja tapahtumakoordinointiin. Keskuksen tarkoituksena on erikoistua erityisesti arktisen, pohjoisen alueen ympäristöihin (Kemi-Tornio, Rovaseutu, Pohjois-Lappi ja Pohjoiskalotin yhteistyö). Arktisen alueen imagoa ja luontomatkailua pyritään edistämään muun muassa monipuolisten luontodokumenttien ja -elokuvien sekä mainoselokuvien avulla. Keskuksen toimintakonseptiin ei kuulu tuotantojen rahoitus.

Villilä Studiot Oy, Villilä Rahasto Ky ja Villilä Säätiö

Nakkilan kunta käynnisti vuonna 2002 Villilän tuotantoresurssikeskuksen. Villilä on Satakunnan kärkihanke, jonka toimintaa ja infrastruktuuria on kehitetty muun muassa Satakuntaliiton, Satakunnan TE-keskuksen, Lounais-Suomen ympäristökeskuksen ja useiden EU-rahoitteisten projektien avulla.

Villilän toimintaa ollaan organisoimassa kolmeen sektoriin vuoden 2006 alusta: tuotantopalvelut, rahoitus, tuki- ja kehitystoiminta. Villilän tuotantopalvelut ovat yhtiöitetty Villilä Studiot osakeyhtiöksi, jonka omistavat Nakkilan kunta (60%) ja Porin kaupunki (40%). Villilä Studiot Oy tarjoaa elokuvatuotantoyhtiöille tuotantoympäristön ja välittää tuotantopalveluja. Villilässä on 860 m²:n elokuvastudio. Villilä Rahasto Ky on elokuvateollisuuden pääomasijoitusrahasto. Suunnitelmana on, että rahasto tekee sijoituspäätöksiä vuoden 2006 alusta. Villilä Säätiön tehtävänä on tukea ja kehittää elokuva- ja televisiotuotantoa sekä parantaa alan toimintaedellytyksiä Länsi-Suomessa. Tarkoituksena on käynnistää elokuvakomissio-toiminta osana Villilä Säätiötä. Säätiö ei ole liiketaloudellisesti rahoitettava. Suunnitelmien mukaan sen rahoitus perustuisi alueelliseen ja opetusministeriön rahoitukseen.

Liite 4

Kymi Media Lab

Kymi Media Lab -yritysyhteistyöprojektien 2003–2005 tavoitteena on kehittää monime-diapalveluja ja -tuotteita, vahvistaa alueellisten yritysten ja muiden toimijoiden viestinnällisiä valmiuksia sekä edistää opiskelijoiden työelämävalmiuksia. EU-rahoitteista hanketta hallinnoi Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Lapland Studio

Lapland Studio Rovaniemellä keskittyy 3D-animaatioiden tuottamiseen elokuvateollisuutta varten. Lapland Studiossa on esimerkiksi optinen ja magneettinen liikkeenkaappausjärjestelmä, jonka avulla tallennetaan näyttelijöiden liikkeitä animoinnin pohjaksi. Lapland Studion varsinainen yritystoiminta alkoi keväällä 2005.

MediaCity

MediaCity on Åbo Akademin Vaasan yksikön erillislaitos. MediaCityllä on 450 m²:n studio-tila, laitteistot televisiotuotantoja varten ja jälkikäsitteilytilat. Lisäksi MediaCity kehittää interaktiivisen television testaus- ja arviointimenetelmiä sekä formaatteja. MediaCityn kehitysyksikkö iDTV Lab kuuluu Euroopan edistyksellisimpiin yleisötutkimuslaboratorioihin, jossa testataan interaktiivisia ohjelmia, elokuvia ja perinteisiä televisio-ohjelmia. Kehitysyksiköllä on testilaboratorio, jossa on viisi "olohuonetta" katsojien reaktioiden seuraamista varten. Yleisötutkimuslaboratoriossa tutkitaan sisältöjä, konsepteja ja käytettävyyttä. FST:n ohjelmistossa oleva interaktiivinen televisiovisailu Enigma perustuu MediaCityn ja sen yhteistyökumppanien kehittämään formaattiin.

Mediakeskus Lume ja Crucible Studio

Mediakeskus Lume Helsingissä on kansallinen audiovisuaalisen alan koulutus-, tutkimus- ja tuotantokeskus, jossa yhdistyvät elokuvan, television, digitaalisen median ja lavastustaiteen osaaminen. Lumeen erityisalueena on monialaisen sisältötuotannon ja sisältölähtöisen tutkimuksen edistäminen. Lume palvelee tila-, tuotanto- ja tekniikkaressurssina Taideteollisen Korkeakoulun opetusta ja tutkimusta, erityisesti elokuvataidetta, lavastustaidetta ja uutta mediaa. Lumeessa yhdistyvät opetus, kulttuuri- ja yritystuotannot sekä tutkimus.

Crucible Studio on Taideteollisen Korkeakoulun medialaboratorio-osaston ja Lumen tutkimushankkeiden rypäs. Crucible Studio tekee käytäntölähtöistä tutkimusta yhteistyössä taiteen-, tieteen- ja kaupallisten toimijoiden kanssa kansallisesti ja kansainvälisesti. Studiossa kehitetään sisältöideoita ja tuoteformaatteja digitaaliselle medialle sekä prototyyppinä yrityksille.

Mediapolis

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun hallinnoiman Mediapolis Inno Media-hankkeen tavoitteena on luoda kansainvälinen monimediatautuotantoon profiloituva osaamiskeskittymä Lapin ja Norrbottenin alueelle. Mediapolis tukee uusien tieto- ja viestintäteknikan yritysten syntymistä. Hanketta rahoittavat Euroopan aluekehitysrahasto ja Lapin lääninhallitus.

Mikpoli

Mikpoli on syksyllä 2005 avattu informaatio- ja mediateknologian (IMT) keskus Mikkelisä. Lähes 9000 neliön uudisrakennus kokoaa saman katon alle informaatio- ja mediateknologian tutkimuksen ja tuotekehityksen, opetuksen ja yritystoiminnan. Mikpolia hallinnoi Mikkelin ammattikorkeakoulu. Painopiste on informaatio- ja mediateknologian monipuolisessa soveltamisessa elintarvike-, puu-, ympäristö-, materiaali-, matkailu- ja kulttuurisektorilla.

Oulun cross-media -studio

Uusi cross-media -studio aloitti toimintansa Oulunseudun ammattikorkeakoulun yhteydessä vuoden 2005 alussa. Etupäässä televisiotuotantojen kehittämiseen soveltuvassa studiossa on 100 m² ja 250 m² tuotantotilat.

8 Lähteet

- Aslama, Minna & Kivikuru, Ullamaija (2001): Tyyntä myrskyn edellä? Teoksessa Nordenstreng, Kalle & Wio. A. Osma (toim.) Suomen mediamaisema. WSOY, Helsinki.
- Dahlström Margareta, Hermelin Brita & Rusten Grete (2005): Att analysera kopplingar mellan filmproduktion och regional utveckling. Teoksessa Hólmfríður Bjarnadóttir, Hermelin Brita, Jorgensen John, Lähteenmäki-Smith Kaisa, Rusten Grete, Skúladóttir Marta G, Wegnström Elisabeth: Film och regional utveckling i Norden. Svenska Filminstitutet & Nordregio. Högsbo Grafiska Göteborg, Göteborg.
- Heiskanen Ilkka (2005): Kulttuuriteollisuus: taloudellinen merkitys, julkinen tuki ja tuotanto- ja ammattirakenteen muutokset. Teoksessa Heiskanen Ilkka, Ahonen Pertti & Oulasvirta Lasse: Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot. Cupore julkaisuja 6. Yliopistopaino, Helsinki.
- Heiskanen Ilkka (2005): Luovan taiteellisen työn aseman "kuudessa yhteiskunnassa". Teoksessa Heiskanen Ilkka, Ahonen Pertti & Oulasvirta Lasse: Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot. Cupore julkaisuja 6. Yliopistopaino, Helsinki.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2005): Internet-markkinat Suomessa 2005. Kangas, Pertti. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 77/2005. Edita, Helsinki.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2004): Julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminta 2010. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 59/2004. Edita, Helsinki.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2005): Mobiilipalvelumarkkinat Suomessa 2004. Snellman, Kalle. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 34/2005. Edita, Helsinki.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2005): Suomalainen tv-tarjonta 2004. Aslama, Minna & Wallenius Jaana. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 47/2005. Edita, Helsinki.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2005): Valokaapeli kotiin. Kääriäinen, Markku & Äyväri, Heikki. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 33/2005. Edita, Helsinki.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2004): Media markkinoilla. Loki-Kirjat, Helsinki.
- Nordberg Arne, Flink Markku & Neuvonen Lasse (2005): Audiovisuaalisen tuotannon rakennemuutos. Uudet alueet s. 18-20. AVEK-lehti 2/05. Kopiosto ry, Helsinki.
- Oikeusministeriö (2005): Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriön julkaisu 5/2005. Edita Prima Oy, Helsinki.

- Opetusministeriö (1999): Alueellisen elokuvatoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti.
Opetusministeriön työryhmien muistioita 1999:15.
- Opetusministeriö (2005): Audiovisuaalisen politiikan linjat. Opetusministeriön julkaisuja 2005:8.
Yliopistopaino, Helsinki.
- Opetusministeriö (2003): Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan
aluekehittämisen toimenpideohjelma - linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003-2013.
Opetusministeriön julkaisuja 2003:22. Yliopistopaino, Helsinki.
- Opetusministeriö (2004): Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005-2007.
Opetusministeriön monisteita 2004:10.
- Suomen elokuvasäätiö (2003): Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelma 2003-2005. Verkkoversio,
<http://www.ses.fi>
- Suomen elokuvasäätiö (2004): Tilastojulkaisu. Verkkoversio, <http://www.ses.fi>
- Raittila, Pentti & Olin, Niina (2005): Viestintäammatit tulevaisuuden Suomessa. Arvioita
työvoimatarpeen ja koulutustarjonnan kohtaamisesta. Viestintäalan ammattikuvat ja
koulutustarpeet - projektin väliraportti.
- Tilastokeskus: Joukkoviestintätilastot 1989, 1991 & 1993. Kulttuuri ja viestintä 1989:3, 1991:2 &
1993:8.
- Tilastokeskus: Joukkoviestimet 2002 & 2004. Kulttuuri ja viestintä 2002:2 & 2004:2. Hakapaino
Oy, Helsinki.
- Tilastokeskus (2005): Kulttuuritilasto 2003. Kulttuuri ja viestintä 2004:1. Edita, Helsinki.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-059-1 (nid)

ISBN 952-485-060-5 (PDF)

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto
puhelin (09) 7010 2363
faksi (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet
PB 4 (Berggatan 3)
00014 Helsingfors Universitet
telefon (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi